

REVISTA DOLOT

SUMARI:

Si la calor en té la culpa?—A propòsit d'un projecte de Joan Carles Panyó, R. Vayreda.—*L'abisme sense fi*, J. M. Murià.—*Dinamisme espiritual*, F. Pujol.—*A una fragatina*, A. Bonet.—*Francesc Domingo*, S. Gasch.—*En Ramon Ramon Vidales*, F. Martí, prev.—*L'Ermita*, R. Sacrest.—*Un diari de gran circulació*, A. Escalasans.—*Tirant al dret*, Corali.—*El Senyoriu alodial d'Aiguanegra*, F. Caula.—*Un any i un dia*, M. Prax.—*Elegia*, J. M. Rovira.—*Les idees empordaneses en la pintura de Marian Llavenera*, C. Fages.—* M. Perpinyà.—*Hel'leniques*, A. Dot.—*Els aiguaforts del pintor català, N'Antoni Estruc*, J. M. Mir.—*Paràbola de la terra i el vent (corranda)*; Octavi Saltor, trad.—*La casa Vayreda*, J. M. Basil.—*Troballa arqueològica*, C. Devessa.—*Notes d'un absent*, R. Pla.—*La nit d'abril*, M. Devessa.—*Teresina Boronat*, J. M. M.—*Sobre son pit es desfulla una rosa; Si quan jo sola llegint estic; Quan els teus ulls reposen en els meus; C. Carreras*.—*Nota curiosa*, J. Collell, prev.—*Des de Madrid*, M.ª L. de Malibrán.—*El captaire Sinobitis*, J. Gascon.—*L'Andadó*, Ll. Torras.—*Fulls d'album*, T. Roig.—*La santa paciència dels organitzadors d'exposicions d'art*.—J. Ciervo.—*Com un infant*, R. Pla.—*Els Ornellés*, A. Vilajoana, trad.—*On és...!*; *Tardania*; J. Tarradas.—*Versos incoherents*; J. Rosquelles.—*Flor boscana d'un jardí*; *Rosa Marcida*; Josep Carner i Garriga.—*Els pins*, Pere Verdaguer, Prev.—*Conferència d'Octavi Saltor a Atenea*.—*La croada del llibre*, Joan de Montseny.—*Llibres i Publicacions*, J. M. M. i Francesc Xavier Riera.—*D'ací i d'allà*.

SUPLEMENT ARTÍSTIC I GRÀFIC:

Parròquia de Rupit, Aiguatinta de J. Farjas.—*Monastir de Poblet*, Fotografies de Pere Vila.—*Dibuix de Francesc Vayreda*.—*La dama del collar*, Dibuix de F. Domingo.—*Contrada Pirenenca; Calsacobra (Baix Pirineu)*; Fotografies de Sebastià Maria.—*Fragment del monument al doctor Cortezo*, Obra d'en Miquel Blay.—*Dors de dona en marbre*, original d'E. Vèlez.—*Tela de Josep de Togores*.

ANY 1928

CASA MASSIAS

OLOT

PERFUMERIA

TEIXITS

GÉNERES DE PUNT

SASTRERIA

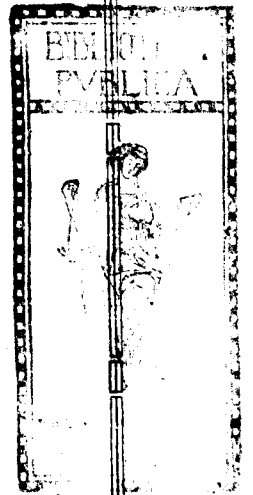
SUETERS, PULL-OVERS

ARTICLES DE FABRICACIÓ

PROPIA

PREUS REDUITS

FARMACIA

ROS

S. ESTEVE, 17

OLOT

Preus limitats

Despatx esmerat

Productes garantits

El Paper

Carlets

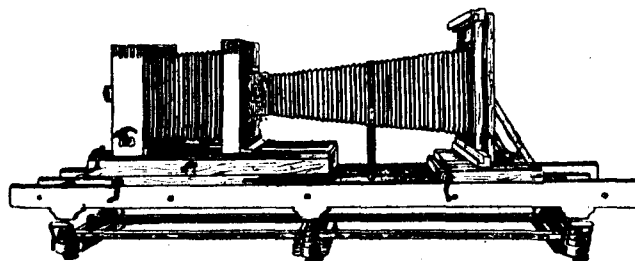
és el més bó

ENGOMAT

VEGETAL I SENSE COLA

FOTOGRAVATS ESTEREOTIPS
TRICROMIA
TOMÀS PI i TOMÀS

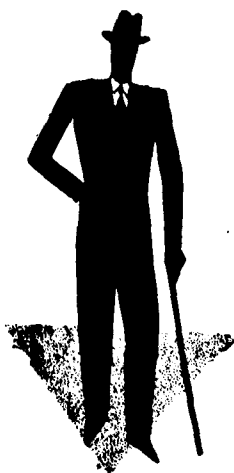
FOTOLITS EN RATLLES i DIRECTES SOBRE ZENC
i PEDRES LITOGRAFQUES.

Villarroel, 7. TELÉFON. 1314-H.

AUTOMATIC 33967

BARCELONA

Mai cap tractat de «Mondanitat»
ha estat escrit com a complement
de totes les carreres, de tots els
negocis. En el primer que es
faci hi haurà un capítol dedicat
a «Indumentària» on es llegirà:

«Tot home anhelós d'obrir-se pas, de triomfar en la vida, tindrà una cura especial en la correcció perfecta del vestir.

Cal a cadascú un vestit atractivol, de bon to i escaient, segons la representació en la societat i l'ambient que el volta.

Jamai obtindrà tot el relleu desitjat el qui negligeixi el bon gust en el vestir i adopti robes de fabricació dubtosa i tall mediocre.»

Sastreria Piera
és la casa que li convé.

Anònima de Transports S. A.

Agència General de Transports - Servei per auto camions

Corresponsal a Barcelona: Arderiu i Payerols, Rech, 15
Recader diari d'Olot a Barcelona i viceversa, en combinació amb
l'Agència Ubach; Princesa, 37, Teléfon, 1297

Servei ràpid i econòmic

Paquets entregats a l'Agència de Barcelona a les 12 del matí; a les 8 i mitja de la nit, són entregats a Olot — I els que són entregats a Olot per tota la tarda del dia, al següent al matí són entregats als seus consignataris de Barcelona

Es reben encàrrecs a Olot: Al domicili social, i al carrer Ferrarons núm. 4.
(Davant la Fonda Estrella); Teléfon, 48

Caritat Funtané de Pey Comadrona

Ex-interna de l'Hospital Clínic
de Barcelona

Superior, núm. 21-2on.

O L O T

Pelai Planagumá Sant Rafael - OLOT

MERCERIA

J A U M E T E N A S

PLAÇA DEL DR. FERRER

-- O L O T --

EL ARTE CRISTIANO

CASA FUNDADA EN 1880

Vayreda, Bassols, Casabó i C.^a S. en C.

Olot (Girona)

Estatuària religiosa en CARTRÓ-FUSTA, amb privilegi exclusiu i favoregut per Decret de la SAGRADA CONGREGACIÓ DE RITOS I INDULGÈNCIES DE 1er. D'ABRIL DE 1887

Medalles d'Or i Diplomes de Mèrit Extraordinari en les Exposicions Universals i Nacionals de Barcelona, Xicago, Londres, Lugo, Saragossa, etc.

Gran Premi d'Honor en l'Exposició Universal de Buenos Aires

U N I C C O N C E D I T A L E S I M A T G E S

Es remeten catàlegs, fotografies i demés datos

Centre Administratiu Comercial
Joan Triadú Mitjà
Agent Comercial Col·legiat

Tramitació d'assumptes oficials. — Compra. — Venda. — Administració de finques. — Comissions. — Consignacions. — Representacions. — Segurs. — Aduanes. — Transports. — Viatges.

Corresponsals: MADRID - BARCELONA
Carrer Major, 8 - OLOT

LA VOSTRA CASA ES LA
IMPRESA
AUBERT

SUPERIOR, NÚM. 35 - OLOT

COOPERACIÓ FABRIL S. A.

FÁBRICA DE GÉNERES DE PUNT

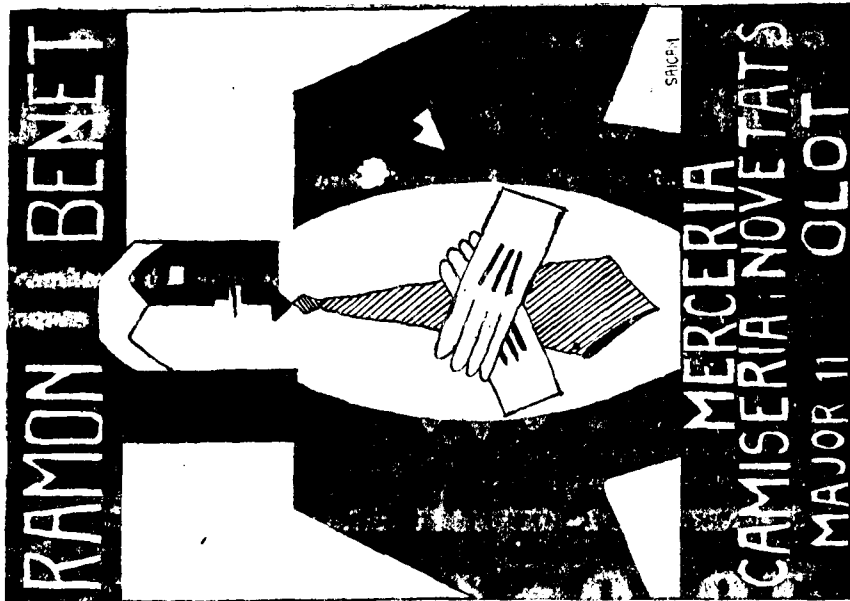
Especialitat en Suèters, Xalecs fantasia,
Bufandes, Gerseis, etc., etc.

Major Vila Vella, 2-8 = Santa Magdalena, 1-2

O L O T

P E R F U M E R I A

F A R M A C I A
I P E R F U M E R I A
LLACH

PLAÇA ALFONS XII
— O L O T —

Casa PLA I SURIS
Xampany i Vins

Valuosos regals als clients

Magatzem de LLUIS SELLAS:
Carrer d'Amargura, 3 - O L O T

REVISTA D'OLOT

PUBLICACIÓ MENSUAL IL·LUSTRADA

Any III	OLOT, Juliol-Agost-Setembre de 1928	Núms. 31-32-33
SUBSCRIPCIÓ: Olot 3'50 pts. semestre Espanya . . . . 7 pessetes l'any Estranger . . . . 9 » » Número solt . . . . 60 cèntims		REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ Passeig de Blay, núm. 12, 1er. pis No es retornen els originals.

I SI LA CALOR EN TE LA CULPA?

La calor, amics, ens ha estacionat. Per això el número de Juliol ha quedat en parèntesi. I ho hem guardat tot per a la nostra Festa Major. I amb aquestes fortes calories que'ns ha regalat pròdigament la Natura durant tan llarga estiuejada de fatalitats—sèquia dels camps, cremada de boscos i masies,—les nostres lletres no s'han exarreit. Quants llibres no'ns han ofert, però, els editors; i algun d'ells quant enrenou no ha portat en la discussió! Mentre l'acalorament, que'n la polèmica s'ha produït, no té d'extranyar-nos gens ni mica davant la forta temperatura que'ls raigs solars han irradiat en els camps literari i polític...

I ens trobem ja arran de la Festa Major, tot recordant-nos el compromís d'oferir als subscriptors de la nostra revista un número extraordinari... Mentre la mandra, aquesta manifestació estètica de repós i tranquil·litat inconfusibles, ha dut un doll d'indiferència en la nostra Redacció. Però els pocs que ens sentim empesos per aquest compromís i tenim encara una petita dosis d'entusiasme i coratge, hem vençut molts obstacles i fem ofrena amb totes les nostres forces, als nostres llegidors, d'aquestes planes, on encara hi trobareu una ferma i solvent col·laboració de bons amics i prestigiosos literats, que s'han fet solidaris de la fe i neguit que encarna tan modesta espiritualitat.

I si la Festa Major vol dir tenir el cor alegre i saber gaudir d'hores xiroies, caldrà que'ns alegrem i obrim un nou parèntesi de conformitat i esperança... que'l demés tot s'arreglarà amb temps, salut i pessetes....

Pedro Subert

A PRÒPÓSIT D'UN PROJECTE DE JOAN CARLES PANYÓ

*Als senyors Obrers de l'Església
de Nostra Senyora del Tura*

AMB un retràs més que considerable, vàrem enterar-nos de la publicació, per el setmanari local «La Tradició Catalana», d'un projecte de Joan Carles Panyó per a la façana del Santuari de Nostra Senyora del Tura.

Havent-nos proporcionat tot seguit l'esmentada publicació ens dol en gran manera no poder ajuntar el nostre parer favorable al pla d'execució del projecte aquest, sense que amb això volguem desmerèixer en el més mínim la reputació del seu autor, de l'obra del qual som forts admiradors i a la que pensem dedicar sengles articles, detenant-nos especialment en l'altar major de l'Església parroquial i en el magnífic retaule i decoració del Santuari de Nostra Senyora del Tura.

Amb tot i que no es pot pas negar la vàlua d'aquest projecte, d'una gran austeritat i d'un academisme una mica fred, propi de les obres del primer quart del segle XIX, cal reconèixer, però, que el que el fa més inadmissible, és la manca absoluta de lligament entre la façana pròpiament dita i els campanars, l'esbeltesa i gràcia dels quals quedaria, de portar-se a terme, destruïda per l'entaulament que corona el seu conjunt. Cal cotejar només una fotografia del campanar actual amb el dibuix, per a cerciorar-se de l'anomalia aquesta.

Un altre motiu, que ens obliga a ésser contraris de l'execució del projecte, és la manca de visualitat de que disfrutaria amb l'estat actual del carrer i el fet que la porta monumental dibuixada per en Panyó tindria de reemplaçar l'actual de mitjans del segle XVIII, bastant discreta per cert, la qual en ésser substituïda donaria lloc a un canvi del tot extemporani i exposat, per tant, a lamentables errors d'interpretació.

Tampoc podem estar gens d'acord amb la idea de decorar els plafons que flanquejen la porta, amb dues estàtues de Sant Pere i Santa Magdalena, segons idea del reverend Mossèn Pere Valls, (e. p. d.) en la darrera voluntat del qual tenim entès es parla de l'execució de l'obra condicionada amb la idea aquesta, idea d'esperit completament barroc i que no sols no s'adiria poc ni molt amb l'academisme del conjunt, sinó que obligaria a sacrificar lamentablement la deliciosa capella de la Moreneta, que tant escaientment decora la part baixa del mur del campanar.

Resta'ns només recomanar, als senyors Obrers del Santuari, la màxima prudència per a evitar que pugui sofrir en el més mínim l'exterior del que considerem un dels millors temples neo-clàssics de Catalunya i si, com ens han dit, és cert que altres obres més urgents de reparació obligaran, de moment, a abandonar el pla de reforma, faran bé de veure-hi la mà de la providència, que molt oportunament ens recorda l'adagi segons el qual: no hi ha mal que per bé no vingui.

RAIMOND VAYREDA I CASABÓ

P. E. Compostes ja les ratlles precedents, ens hem enterat que el projecte de J. C. Panyó, que en elles comentem, ha estat deixat de banda i que s'ha encomanat al conegut arquitecte olotí Josep Danés un projecte nou.

Ja no cal dir que ho celebrem i fem vots per a que el nostre amic reixi completament en aquesta tant important com difícil tasca.

L' A B I S M E S E N S E F I

*Abisme sense fi, perquè em convides
a entrar, si m'haig de perdre dintre teu?
Si mai podré trobar-te les sortides,
car sols les deu conèixé aquell qui et feu?*

*Forceja, voluntat, si pots encara,
no deixis que em rendeixi sa atracció.
Abisme sense fi, t'he vençut ara
i jo sóc el teu únic vencedor!*

*Si és somni etern o bé si és nova vida,
la mort no tinc delit d'averiguar;
de res vull saber res, ja és exhaurida
la sed de transportar-me més enllà.*

*Tampoc del perquè som l'etern problema,
ni el com i qui ha fet i mou el Tot
em dóna ja neguit, vull éssé emblema
del «viure solament» i em colgo al llot.*

*On sóc, on sóc, on m'ha dut ma follia?
Si estic a dins l'abisme i ben perdut!
Llavors, quan jo pensava que'n fugia,
ha estat precisament quan hi he caigut.*

*Abisme endins la Veritat em deixa;
però la Fantasia aixeca el vol
tot fent realitats de sí mateixa,
sens veure a qui li plau ni a qui li dol.*

J. M. MURIÀ ROMANÍ

DINAMISME ESPIRITUAL

FA unes setmanes que, en la premsa nostrada de Barcelona, hom va iniciar un debat sobre educació, el qual fou suscitat pel nostre dilecte amic J. M.ª Batista i Roca, i secundat per altres personalitats ben avinents del nostre món intel·lectual.

La paraula educació, quan s'accepta en sentit etimològic, equival a dir: *acte de sortir enfora, de desenrotllar*. Concretant Educar, vol dir la manera com cal formar integralment la personalitat humana, i que aquesta a l'ensem sàpiga manifestar-se mirant a una perfectibilitat del viure, essent aquesta manifestació de doble condició: física l'una, moral l'altra.

Decididament, nosaltres som partidaris d'educar físicament i moral al ciutadà, i cal observar-ho simultaneament. Cal també instruir-lo. Cap coneixement és sobrer a l'home. Hi ha homes força instruits, però no són educats. Hi ha homes amb poca instrucció, però de gran caràcter. Sembla que la instrucció més aviat va dirigida al cultiu de la intel·ligència que a cap altra facultat espiritual de l'home; podríem dir que és una funció que particularitza, per contra; l'educació és més generalitzadora. Aquestes dues paraules, de instrucció i d'educació, tenen, davant la nostra consciència, un ritme pedagògic i psicològic ben diferent, vist que no tenen el mateix significat, ni el mateix fi.

Nosaltres no podem per menys que inclinar-nos envers la primordial educació del caràcter, però sense negligir l'educació de la intel·ligència. Essencialment, estem al costat dels ponents que defensen la tesi de l'educació del caràcter, perquè també és una fórmula equivalent a la formació moral de l'individu i, per tant, de la col·lectivitat. Els homes de caràcter són eminentment constructius, els més actius i els que perseveren en una escomesa. Homes ben intel·ligents, cuidadosament intel·lectuals, han estat, més d'una vegada, homes negatius i impotents, el mateix en el pensament que en l'acció. L'home pensa, sent i vol. La intel·ligència, la sensibilitat i la voluntat, és la triple condició anímica integrant de l'home. El caràcter, mirat per nosaltres, és el conjunt d'aquests tres factors; per tant, la intel·ligència és un factor del caràcter. Un home de caràcter ha d'ésser un home íntegre, complet. Un home sols intel·ligent, i mancat de sensibilitat i de voluntat, és un home incomplet. Cal l'acoblament d'aquests elements espirituals per a dir que un home té *enteresa de caràcter*. Si solament ens inclinem a educar la intel·ligència resten en fallida les altres dues qualitats integradores del caràcter; per això, nosaltres, ens pronunciem a favor de l'educació del caràcter.

Per a nosaltres *caràcter* és sobrestesa d'esperit, voluntat decidida i encoratjadora, tremp de l'ànima, pensament elevat per a la conquesta d'una finalitat moral, filosòfica, científica, ideològica, etc; i, per tant, una noble i dignificadora condició en l'home de dinamisme espiritual integral.

F. PUJOL I ALGUERÓ

A UNA FRAGATINA

*A tu l'airoso fragatina
del caminar lleuger i sensual,
que et vegi en un vespre autumnal
a la plaça... oh bella divina!
T'en recordes?... Vaig seguir tos passos fina,
i em vas goitá amb el llavi vibrant.
I m'encisares amb l'olor d'englantina
que eixia del teu pit onejant.*

*Vas mirar-me, i amb ta mirada, nina,
podrà cap poeta deixar-te sens cant?...*

*A tu la dona ideal,
la bella i esvelta fadrina
de la plaça fragatina.*

ANTONI BONET ISART

FRANCESC DOMINGO

L'OBRA de Francesc Domingo participa plenament de la fusió de les valors plàstiques i de les valors líriques, que ha informat sempre les grans manifestacions artístiques de tots els temps.

Domingo, en efecte, es preocupa abans de tot de les propietats plàstiques del quadro, sense les quals no hi ha obra pictòrica possible. Les qualitats d'harmonia plàstica, en efecte, són necessàries en tota obra pintada. Equilibri, ordre, proporció, lleis totes elles que presideixen tot el creat, han de presidir així mateix el quadro. El pintor veritable sent la necessitat d'ordenar, i el contemplador de l'obra realitzada necessita igualment fruïr d'aquest ordre. És el ritme que es troba a la base de totes les manifestacions artístiques, des de les més salvatges a les més civilitzades, des de les més senzilles a les més complexes. Portem aquesta necessitat d'ordre incrustada en el més profund de nosaltres mateixos. La mateixa necessitat que sentim d'ordenar una taula en desordre, de redreçar el quadro de la paret que s'inclina, d'arreglar un llibre de la biblioteca que surt del rengle, la sent el pintor d'ordenar formes i colors. I la sent l'ull de l'espectador que necessita l'ordre al seu entorn. L'equilibri ha presidit sempre les manifestacions plàstiques i modernament, després d'haver estat arreconat per una sèrie de preocupacions extra-pictòriques, ha estat novament investit de l'alta jerarquia que li conferien els millors artistes del passat.

Domingo, com tots ells, atent sempre a les necessitats plàstiques del quadro, respecta en tot moment aquestes lleis bàsiques imprescindibles, i construeix les seves obres amb sòlids materials lineals i colorístics, que ordena segons un ritme essencialment arquitectònic. Domingo, que sap que un quadro té una realitat pròpia molt diferent de la realitat natural, i que no ignora que la lògica pictòrica és molt distint de la lògica visual, sotmet els elements naturals, punt de partida de les seves obres, a les lleis plàstiques imprescindibles, tot i preocupant-se, més que de figuració, més que de representació, més que de versemblança òptica, d'assolir un conjunt pictòric sàbiament ordenat i sòlidament construït. I així neixen aquestes meravelloses realitzacions del nostre gran pintor, que no pretenen ésser una figura, un paisatge, o un bodegó, sinó un quadro, simplement un quadro; bell, no per comparació, sinó bell en sí; un quadro que no deu res a la realitat òptica, sinó que té la seva realitat pròpia, regida per lleis específiques i independents de tota imitació.

Aquests cànons plàstics, aquestes lleis pictòriques, però, condició estrictament material de bellesa, no són el tot ni l'essencial de l'obra artística. L'art té assignat un rol més elevat. Deia no fa gaire Antonio Espina, l'excel·lent crític castellà, que l'artista actual «investiga un cert astral misteriós: el de les coses i el seu propi». Aquestes paraules semblen resumir el rol espiritual de l'art. En primer lloc, entreure l'amagada substància de les coses que la majoria de persones no veu i que únicament l'artista sap discernir. És a dir, descobrir la realitat profunda, la super-realitat, el lirisme de la realitat, la substància de les coses, l'ànima de les coses, o com es vulgui anomenar-ho, que totes aquestes paraules són bones per a significar l'esperit que viu dins de la matèria.

Anima de les coses. Anima de l'artista, també. Ja que l'artista veritable ens dóna també la realitat després de passar pel sedaç del seu món interior, la realitat transformada després de travessar la seva ànima, els resultats de les reaccions del seu jo en trobar-se en front de la realitat: l'artista ens dóna també les ressonàncies del seu món interior en xocar amb el món exterior.

Les obres de Domingo són sempre riques d'aquesta vida interior. Artista dotat d'un món interior intensíssim, Domingo s'apodera frenèticament de la realitat i la crema amb el potent foc interior que el devora, retornant-nos la després en les seves teles, marcada amb les visibles petjades del pas per la seva ànima apassionada.

SEBASTIÀ GASCH

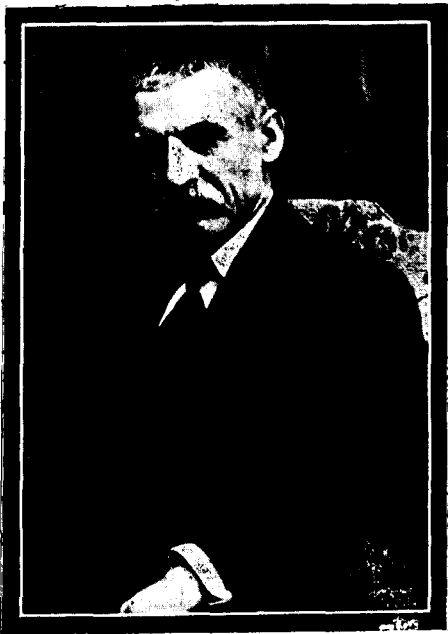

PARRÓQUIA DE RUPIT

Aigua-tinta de J. Farjas

EN RAMON RAMON VIDALES

EN Ramon Ramon Vidales és fill del Vendrell, on hi va nèixer el dia 20 de Gener de l'any 1857. En Ramon rebé la protecció del seu germà Jaume (1) el notari, qui el va tenir d'escrivent quan era a Sarreal i a Montblanc. Desitjós en Jaume de que a Vendrell hi hagués una impremta per a la publicació d'un setmanari, enviava a en Ramon a aprendre l'ofici de tipògraf en els tallers de «La Renaixensa». El dia 2 d'Octubre de 1892 sortia el primer número de «*El Vendrellense*» que es convertí a 22 de Juliol de 1900 en «*Lo Vendrellench*», setmanari en català. Avui dia «*El Baix Penedès*» que publica la impremta Ramon és el successor de «*Lo Vendrellench*».

En Ramon Ramon escriví poesies humorístiques i articles literaris, però quan el seu nebot Josep s'encarregà del pes de la impremta, ell es pogué dedicar més a pler a la seva obra característica de sainets i comèdies.

L'obra d'en Ramon Ramon consisteix en portar a l'escena i fer reviure aquells costums típics del Vendrell i la seva comarca que tenen tant d'encís i de poesia. Els personatges i el llenguatge de les seves obres són el tipus i la parla de la gent que vivia a Vendrell en les darreries del segle XIX. En Ramon Ramon és el descriptor detallista i l'excels admirador de les costums populars d'aquest tros de nostra terra que és la gaia comarca del Baix Penedès, on, com diu el poeta, s'hi sent la dolça flaire de garrofa i de vi novell. L'obra d'en Ramon Ramon, amb tota la seva importància literària i artís-

tica, serà encare molt més estimada a mida que vagin passant les generacions, car ell haurà contribuït al folk-lore i a l'estudi psicològic de la gent d'una comarca catalana en el seu temps.

L'obra mestra, característica i humorística més pròpia d'en Ramon és la que es va estrenar al Teatre Romea de Barcelona el 16 d'Octubre de 1899 titulada «*A cal Notari o uns capitols matrimonials desfets*». Era dedicat aquest sàinet al seu íntim amic l'Angel Guimerà. En la seva estrena hi representaren els grans actors del teatre català l'Isclé Soler, en Fuentes, en Goula i les actrius Anna Monner, Maria Morera i Emilia Baró. El gran èxit que va tenir l'estrena d'aquest seu primer sàinet fou el ressort que li donà alè i entusiasme per llençar-se de plé en la producció fecunda de les seves obres que li han crescut ésser el gran sàineter popular.

En Ramon Ramon Vidales tingué, en la seva mateixa casa pairal de Vendrell, una mort cristiana el dia 24 de Desembre de 1915, a l'edat de 59 anys, 11 mesos i 4 dies.

* * *

Les obres d'en Ramon Ramon Vidales són les que tot seguit esmentem i que han representat i representen tantes vegades els nostres teatres amb l'aplau liment, admiració i esplai del públic selecte. En Ramon ha escrit sainets i també drames. Els sainets són els següents:

1. «*A Cal Notari o uns capitols matrimonials desfets*». Fou estrenat al Romea el dia 16 d'Octubre de l'any 1899.
2. «*En Pau de la Gralla o la festa major de la vila*». Fou dedicat al sen germà Jaume i fou estrenat al Teatre Novetats el dia 16 de Novembre de 1900.
3. «*Lluita de cacichs o La elecció de regidors*». Fou estrenat al Teatre Romea el 21 d'Octubre de 1901.
4. «*La nit dels Ignocents o Los municipals burlats*». Estrenat al Teatre Romea el 28 de Desembre de 1901.
5. «*La Agencia d'en Pep Currillo*». Estrenat al Romea el 28 de Novembre de 1902.
6. «*El Carro del vi*». Fou estrenat amb gran èxit al Teatre Català Romea el 19 de Setembre de 1903.
7. «*Lo forn d'en Pere Pastera*». Estrenat a Romea el 5 d'Abril de 1904.
8. «*El Coro dels Benlpantats o aquí hi ha caigut la grossa*». Fou estrenat a Romea el 28 d'Octubre de 1904.
9. «*La desenfeynada*». Estrenat a Romea el 23 de Setembre de 1905.
10. «*Dilluns de Sabater*». Estrenat a Romea el 21 de Setembre de 1907.
11. «*El Restaurant de la Platja*». Representat per primera vegada al Teatre Romea durant la temporada de 1908 i 1909.
12. «*El Curandero nou*». Estrenat al Teatre Principal de Barcelona el 14 d'Octubre de 1910.

(1) En Jaume Ramon Vidales (1866-1900), fou un Notari molt entès, fou un gran cronista i actiu recercador dels nostres arxius i fou ell qui influí que l'Angel Guimerà passés de les lletres castellanes a les lletres catalanes.

18. «*El Carro desfet*». Sainet tràgic estrenat al Teatre Cassino Circo de Vendrell el 15 de Novembre de 1914. Aquest sainet és un epíleg de l'altre sainet titolat «*El Carro del vi*».

Els drames són els que segueixen:

1. «*L'Impenitent*». Drama en tres actes estrenat al Teatre Romea el 4 de Maig de 1906.
2. «*Ferro fret*». Drama en dos actes estrenat al Teatre Novetats el 16 de Gener de 1909.

* * *

La vila de Vendrell, el dia primer de Juliol, celebrava una xamosa festa per a retre homenatge a un seu fill il·lustre, a l'admirador de les seves típiques costums, al saineter en Ramon Ramon Vidales. Veus-aquí el programa que va realitzar-se: A dos quarts d'onze del matí, en l'església parroquial, hi hagué un Ofici solemne en sufragi de l'ànima de l'homenatjat, executant-se la missa «Pontificalis» de Perossi, cantada per la capella de música de la parròquia amb la cooperació de l'orquestra «La Principal del Camp», amb l'assistència del Magnífic Ajuntament, de la Comissió organitzadora i de l'il·lustre vendrellenc en Pau Casals. Hi hagué repartiment de bonos a domicili de les famílies necessitades. Al mig dia es feu el descobriment de la làpida a la casa on nasqué i morí en Ramon, al carrer de Mar, número 4; fou descoberta per l'Alcalde N'Emili Figueras, en mig dels aplaudiments de la nombrosa concurrència allí congregada. En Joan Tolrà, de la Comissió organitzadora, pronuncià un encertat parlament; les nenes i els nens vendrellencs feren ofrena de flors en memòria de l'homenatjat, per a que després fossin posades en la seva tomba; el chor «La Lira» cantà les composicions «Montserrat» d'en Casademont i «Cançó de Maig» d'en Pau Casals. Cap al tard al Passeig 4 de Març hi hagué una selecta audició de sardanes per l'orquestra «La Principal del Camp», de Valls. A les 11 de la nit en el Teatre Tívoli Vendrellenc hi hagué una vetllada literària-teatral, repartida en la següent forma: Primera part. Discurs d'Obertura per Amadeu Martorell. L'Elenc artístic del Club d'Esports posà en escena la comèdia original d'en Ramon Ramon titulada «*El Curandero nou*». Segona part. La societat coral «La Lira» volgué correspondre a l'homenatge del qui fou el seu soci fundador i primer secretari, cantant les dues composicions d'en Pau Casals, «*Cançó d'Abril*» i «*Cançó de Juny*». Hi hagué recital de poesies originals de l'homenatjat, les quals eren «*L'assaig del coro*» i «*L'Exèrcit de la Pau*». En Josep Burgas envià unes quartel·les que foren llegides per en Xavier Xaparro, i l'advocat Jaume Carner feu un eloqüent parlament. Es llegiren telegrams i adhesions de diferents personalitats entre ells una carta del genial poeta i dramaturg Ignasi Iglesias. La tercera part finalitzà l'acte, representant-se el xistós sainet original de l'homenatjat que s'anomena «*El Restaurant de la Platja*». Aquest fou el resultat d'una festa bonica que tot un poble prestava homenatge i pagava el deute d'agraïment a un seu fill il·lustre que li ha donat nom i honra. Amb aquesta simpàtica festa la vila del Vendrell aixecava ben alt la seva testa i demostrava que no és un poble gris, sinó que és una vila digna i noble. La pàtria, diu Ciceró, conseqüeix molta part de glòria en un naixement il·lustre; puix la noblesa de la planta acreditada noblesa de la terra nadiua i no és que aquesta noblesa puguin adquirir-la per si mateixos els pobles, car són inanimats i incapaçs de conquerir els llorers deguts solament als fets dels seus fills i a les virtuts dels seus habitants.

FREDERIC MARTÍ ALBANELL, PREV.

L' E R M I T A

*Ai ermita que'ts gentil,
ermita blanca i petita!
De tan petiteta que'ts
amb prous feines se t'albira;
apars un borrar de neu
perdut en aquesta cimo.
Ai ermita que'ts gentil,
ermita blanca i petita!*

*Si arreconada no fos
eixa muntanya joliua,
l'ermita blanca i humil
tan soleta no estaria;
sols algun vianant perdut
de tant en tan lat visita,
abans no passa de llarc
hi resa una Ave Maria.*

*Sembla estar-ne lluny, molt lluny,
de la terra que l'oblida,
en col·loqui amb el cel blau
passa dies i més dies,
i llavors que ve el bon temps
i la primavera arriba,
l'oronell més volador
a sota teulada hi nia!*

*Quan perd el cel sa blavor
i natura esdevé trista
i amb la tardò, els oronells,
a llunyes terres fan via,
perquè no's pugui enyorar
l'ermita blanca i petita,
les boires dels cims més alts
van a fer-li companyia!*

ROSA SACREST

Un diari de gran circulació

CADA diumenge cap-al-tard, tant si feia bo com si plovia, els pares d'en Geroni l'agafaven per la mà i el duïen a veure l'oncle i els cosinets. Quin turment, pel pobre menut! Una hora de visita, sopar i una hora de sobretaula. No s'havia avingut mai amb els seus cosins. Aquests eren joiosos de mena, brincadors i xiscladors. En Geroni, en canvi, era sorrut, nerviós i altiu. Li deia l'oncle:—Perquè no jugues amb els cosinets, Geroni? I el petit callava o mormolava mitges-paraules inintel·ligibles. Un dia no pogué contenir-se més, i respongué descarat:—Perquè no em dóna la gana! El seu pare li deixà caure damunt cada galta un bolet que feia feredat. En Geroni no plorà ni ganyotejà. Sabia perfectament que el diumenge pròxim recomençarien la comèdia, tant si es queixava com si no.

Una de les vetlles, després de sopar, com a derivació d'una conversa dels pares i l'oncle, van fer posar els cosins i En Geroni formant filera, l'un al costat de l'altre; i una vegada arrengrats els preguntaren quin ofici voldrien fer quan serien grans. Cadascú va respondre depressa, per a acabar la parada com més aviat millor; i segurament cap d'ells va dir la veritat. En Geroni, en un cop de geni desdenyador, va llençar-los a la cara una preferència il·lusòria qualsevol: director d'un gran diari per exemple. —Jo vull ésser director d'un gran diari!— digué En Geroni. I ningú no va otorgar-li cap mena de crèdit. Acudit de criatura, i prou. D'aleshores ençà, els seus cosins, quan parlaven d'En Geroni, li deien «el senyor director».

Geroni va fer-se gran. Els seus cosins, també. Junts seguiren la carrera d'advocat, i junts acordaren no exercir-la quan l'hagueren acabada. Geroni no tenia preferència marcada per cap mena de feina. Els seus cosins van entrar de dependents en cases de comerç, i pocs anys després tots eren a l'estranger amb botiga oberta i negoci en marxa. Entre ells i En Geroni va rompre's tota comunicació.

Geroni rodà d'Herodes a Pilat. Va fer mil oficis; no va adaptar-se a cap. Incapaç de fixar-se en res ni per gaire temps; indiferent, de tota la vida, tot i haver-la seguida a la força, per la carrera de dret; desdenyador de tota feina que requerís ni el més mínim esforç intel·lectual, Geroni havia dut, no obstant, de la infantesa ençà, ben marcada als seus dintres, la dita de quan era noi: —Jo vull ésser director d'un gran diari! I quelcom li deia que potser algun dia li faria de refugi salvador.

Tenia trenta anys. Volgué prendre posició i desplegà tot un pla estratègic. Ja era hora d'encarar-se amb la vida d'una manera definitiva. Prou donar voltes sense to ni so. Geroni considerà malgastada tota la seva juvenesa i decidí fer foc nou. Es deixà afalagar per una família rica, amb noies casadores; Geroni opinà que el matrimoni, sovint, és un excel·lent ofici, potser el millor de tots. I, sense gairebé donar-se'n compte, mig any més tard era casat amb la pubilla de la família coneguda, i propietari d'una esplèndida sabateria situada en una de les places més cèntriques de la ciutat. En Geroni, després de prendre estat, va creure que la fortuna li allargava les dues mans i que no li calia fer més que estendre els brassos. La Merceneta, la seva muller, era vulgar, lletja, poc intel·ligent i de maneres glaçades, però molt hàbil en el negoci i una fura pel cultiu de la clientela. La botiga, doncs, passà de mans del sogre, que ara vigilaria de lluny, a mans de la muller d'En Geroni. Un any després de casats nasqué un hereu. I Geroni va preguntar-se, novament, quina era la seva posició davant la vida. En realitat, no era ningú. Vivia com un paràsit honorable. La Merceneta no permetia que intervingués en res de l'establiment. —Jo sóc la mestressa!— responia cada vegada que algú posava la autoritat de cap de casa d'En Geroni davant i per damunt de la d'ella. I En Geroni no replicava mai. Callava i deixava fer. Era ben bé un marit de la seva muller, i res més. Mol sovint, amb tota la tenda plena de gent, la Merceneta i les dependents sense gairebé poguer donar l'abast, En Geroni s'havia demanat ell mateix si era o no era un ninot decoratiu que feia més nosa que servei. La solució, ja la sabia de sempre: prendre el capell i anar-se'n al cafè a arreglar el món, cada dia un bocinet, amb els companys de penya.

D'una conversa amb els amics, precisament, nasqué en ell la idea de portar a bon terme l'afirmació de quan era petit, i que tan sovint havia tornat al seu cervell com una possibilitat aplaçable ara com ara, però que un dia o altre, sense cap mena de dubte, seria realitat. —Jo seré director d'un gran diari!— feia el record pueril. I Geroni va plantejar lo qüestió de confiança als companys de cada dia. D'antuvi, no ho compregueren. Per a que cercar mal-de-caps, si la botigueta li anava tan bé i si la seva dona li duia tan ben portada? No seria millor condemnar-se, ell mateix, a cafetó i manilla perpètua? Geroni invocà la dignitat de l'home, el deure que tots tenim de servir per a quelcom de profit en aquest món, etc. Els amics somrigueren a les costelles d'En Geroni

i aquest no tingué més remei que abaixar veles. I viure, com d'habitud, amb l'esquena dreta i el problema econòmic resolt.

Vingué un altre fill, i fou noia. Geroni ja no va sentir-se tan aïllat. El noi era com un ressò d'ell mateix, tal com la nena ho era de la mare. Geroni abandonà la filla en mans de la Merceneta i es feu tot seu al minyó. Faria de pare, i de bon pare. El noi seria, exactament, allò que ell hauria volgut ésser, però que no seria mai, perquè no havia trobat la mà que el guiés sense violentar-lo. L'hereu no estudiaria pas per advocat, Déu nos en guard! El fill seria, i d'això s'en cuidaria el propi pare, director d'un gran diari. Així va confessar-ho a la mare, amb gran solemnitat, un vespre abans de ficar-se al llit. La Merceneta va creure que el seu marit havia perdut el seny. De què li venia aquesta dèria? El noi es feia gran, s'espavilava, havia començat el batxillerat, i seguiria, evidentment, pel camí que més li agradés. Geroni arrufà el nas i es proposà fer la seva, sense contar-ho a ningú. S'adressà a un parent llunyà, cronista de societat d'un diaret insignificant, i li parlà dels seus propòsits. L'altre, indiferent, li digué que si volia li recomanaria el noi, i que si aquest tenia condicions, podria ensinistrar-se i obrir-se camí amb paciència. El pare saltà de goig i tornà a casa radiant. Parlà amb la muller i el fill. La primera, ni va escoltar-lo; i marxà a la botiga. El segon, abaixà el cap, mogué els ulls interrogativament i deixà caure unes paraules decisives: volia ésser metge. La vocació era ben manifesta i per res del món faria cas de consells d'altri, ni que fos del pare. Geroni plegà les ales amb desengany, i deixà fer el fill i la muller; que s'avenien a meravella. I una vegada més tingué la sensació rotunda de la seva vida mancada.

D'aleshores ençà, cada matí Geroni passeja per la ciutat prenent el sol; i es passa les tardes al cafè fent tertúlia amb els amics. De tant en tant, entre sentència i sentència, deixa caure, com un eco llunyà, les paraules apidàries: —Si jo fos director d'un gran diari! I els companys somriuen amb bonhomia. I el cambrer gira cua per no esclafir. I En Geroni fulleja tota la premsa que li cau a les mans; i va marcant al marge, amb tota cura, i al llapis vermell, les errades d'impremta que li cauen sota els ulls..

A. ESCLASANS

TIRANT AL DRET

DE PORTES EN FORA.—Tal és la situació en que ha quedat el quadre de Josep de Togores, que una nodrida agrupació de ciutadans generosos oferí al Museu d'Art Modern de Barcelona.

En el fet aquest, algú hi ha volgut veure, més que una qüestió de moral, el desig de no sentar un precedent, però a nosaltres ens sembla que cal només recordar el cas del pompier senyor Fabrés qui, no fa pas gaire temps acaparà, per a ell tot sol, la més espaiosa sala del Palau de Belles Arts, per a comprendre que calia només excusar-se per manca material d'espai, de manera que llavors, amb un simple rètol que hagués dit: **COMPLETO** ja estaven al cap damunt del carrer.

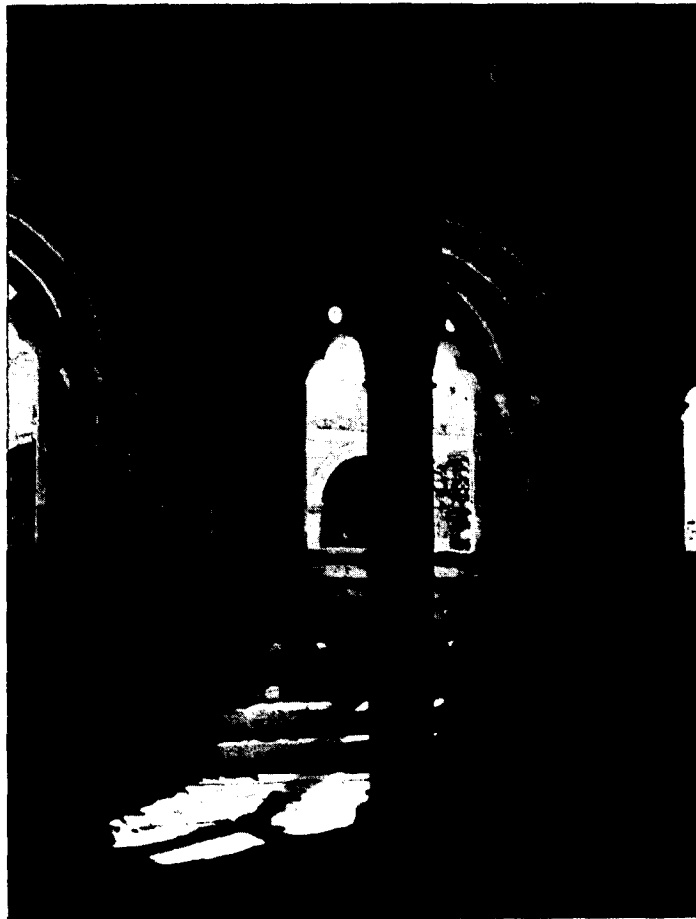
LES SARDANES DE JULI GARRETA EN DISC.—Hem tingut ocasió de sentir les quatre sardanes de Juli Garreta impressionades darrerament pels procediments més moderns i, si mai no havíem negat el seu resultat sorprenent amb molta menys raó podríem fer-ho ara. Es tal la fidelitat i fins els efectes insospitats que s'hi obtenen (no ja en tot moment en el del so de la tenora, sinó el mateix repic del tambori al final dels curts de la sardana «Pastoral»), que hem arribat a creure que el millor homenatge que podríem dedicar a n'aquest nostre gran músic fóra, més que aixecar-li un monument, impressionar les seves millors sardanes. Amb la qual cosa, no sols contribuiríem a la seva divulgació, sinó que potser fóra una manera moderna d'intentar la consiliació de l'excel·lent pintor d'avanzada Salvador Dalí, amb el bo i millor de la nostra dansa.

DE LA VIDA ANECDÓTICA.—Conten que en una de les estades que a la ciutat comtal ha fet el gran músic rus Igor Strawinski, fou obsequiat per una coneguda personalitat barcelonina, amb un esplèndid sopar.

La tan nombrosa com distingida concurrència, integrada, en la seva major part, per literats, artistes i músics, portada segurament per un regular nombre de libacions, va sentir-se comunicativa en extrem i els brindis, uns en anglès, altres en francès i espanyol, fins un en rus, es prodigaren més del compte, de manera que tothom hi digué la seva.

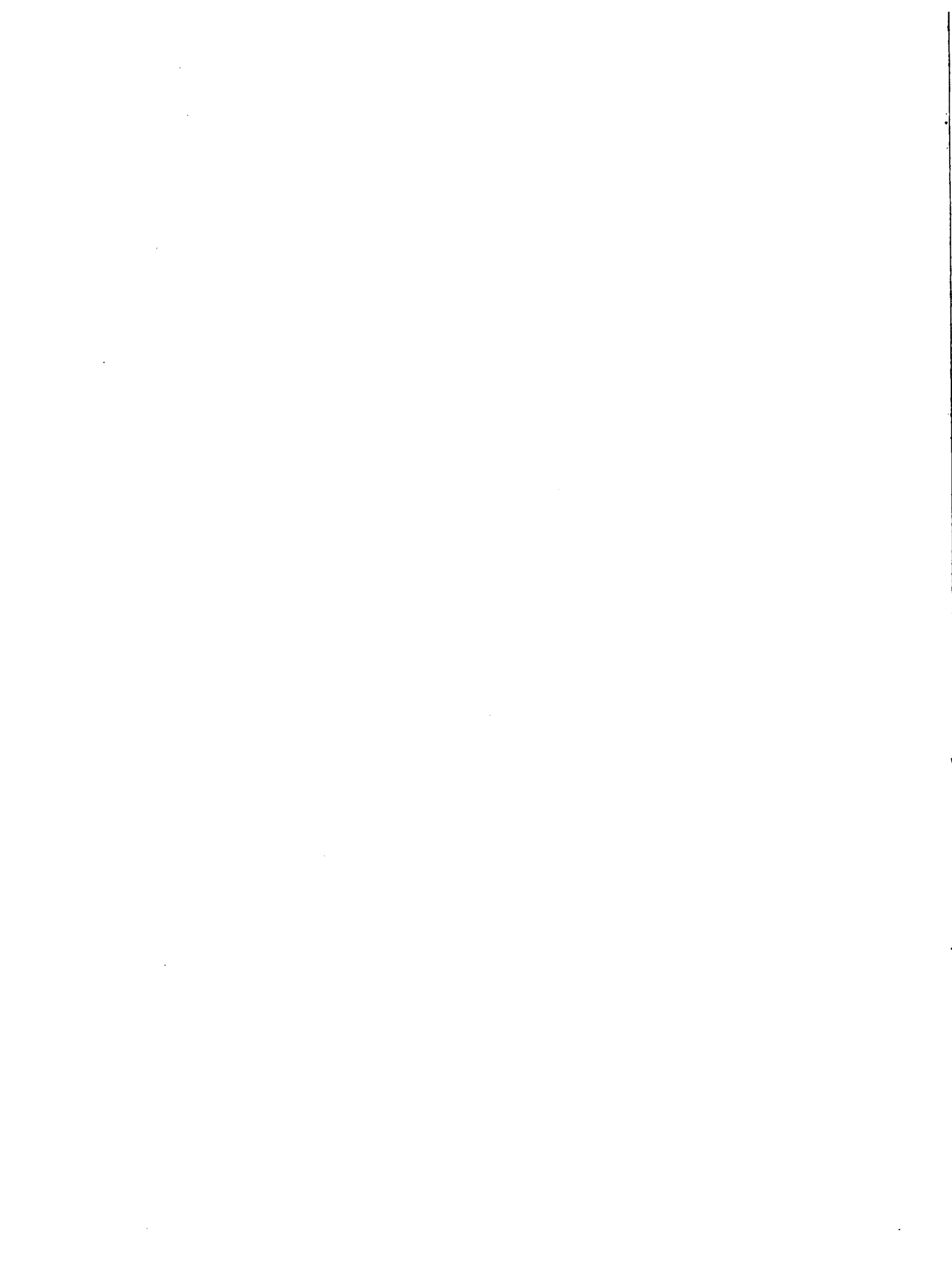
Per a correspondre a totes aquestes manifestacions, va aixecar-se finalment Strawinski i, després de regraciar molt gentilment, va manifestar, amb aquella ironia que el caracteritza, que a l'únic senyor a qui no havia entès d'una paraula era el que li havia parlat en rus.

CORALI

MONASTIR DE POBLET

Fotografies guanyadores del premi «*Monuments Històrics de Catalunya*»
ofert per REVISTA D'OLOT, i guanyat per el Sr. Pere Vila, de Sabadell.

EL SENYORIU ALODIAL D'AIGUANEGRA

COMPRESA dintre el terme de l'antiga parròquia de Sant Esteve de les Fonts inferiors, (avui Sant Joan les Fonts), al cim de la riallera serra que divideix les valls de Begudà i Sant Joan, s'alça la casa pairal d'Aiguaneagra, citada en multitud d'escriptures dels segles mig-evuls. Sota les centenàries aulines que la ombregen i enfront del altívol Pirineu que s'enfila al cel, lluminós i magnífic, enllà, al lluny, per darrera les serres de Vivers i Castellar, l'actual possessor d'aquesta casa aplegà un dia garbelles flairoses amb brins de la vida plascívol i eglogal.

Siguin avui aquestes notes històriques, que de la seva casa ofereixo a l'autor de *L'Espallonada* i *La mort de l'avi*, humil lligador de les seves formoses garbelles i penyora de la meua personal amistat.

* * *

Ens diu un vell pergami servat a l'Arxiu de la Corona d'Aragó que, trobant-se greument malalt en la vil·la d'Aiguaneagra llur senyor anomenat Ramon Azemaro, per les calendes d'Octubre de 1094, ordenà el seu darrer testament, del qual foren testimonis la seva esposa Gila, en Joan Mir i en Ramon Tonet, estenent l'acte el levita Pere, doncs ja és sabut que els notaris no començaren a actuar fins a principis del segle XIII. En Azemaro deixà la seva casa pairal o vil·la d'Aiguaneagra a la seva citada esposa i a llur pubilla Ermengards, a les quals llegà també cert honor i alou que tenia a la parròquia de Sant Martí de Capsech, una «borda» o mig mas a Vilademires, i un mas a Cavallera; a la seva dita esposa i a la seva segona filla Ada, els hi deixà el domini útil del mas «des Pujol», situat a la costa d'Aiguaneagra; un altre alou que tenia a la pròpia costa, en el lloc on s'aixecà més tard el mas de «sa Aubardenya», el llegà al monestir de Santa Maria de Ripoll, per a després de mortes la seva esposa i la seva filla gran, i, finalment, llegà al llavors naixent priorat benedictí de Sant Esteve i Sant Joan de les Fonts inferiors el seu cadavre i una vaca.

Aquest Ramon Azemaro és el més antic possessor que trobem de la casa d'Aiguaneagra i segurament fou tronc i arrel de la mateixa. El nom d'Azemaro procedeix d'*Athamar* o *Adelmar*, nom germànic que es llatinitza en *Ademarus* i s'anà transformant, successivament, en *Ademares*, (segle X), *Azemari* o *Azemaro* segle XI) i *Ademar* o *Ademaru* (segle XII). Si bé molts noms personals dels segles IX al XII passaren a ésser cognoms o noms de família, entre ells el d'Azemaro, aquest no l'usà cap més hereu de la casa que historiem. N'Arnau, successor de la citada Ermengards, tal volta per residir ordinàriament en aquesta vil·la, pren el nom d'Arnau d'Aiguaneagra, cognom que es perpetuà en la família, del segle XIII endavant. Díficil és afirmar exactament l'origen d'en Ramon Azemaro, ja que les escriptures no ens donen cap llum en aquest sentit. Diu el citat testador que posseïa un mas a Cavallera, això és, en el territori on dominava En Azemaro Ramon, senyor del castell de *Rocha Pelonchano* (vulgarment dit de La Roca), a Vilallonga, que posseïa en sub-fèu dels vescomtes de Bas la família de la vil·la «des Castlar», dita més tard Descatllar, quin senyoriu s'estenia a les parròquies de Vilallonga, Set Cases, Llanàs, Camprodon i Cavallera. Figura el tal Azemaro Ramon entre els anys 1090 al 1096, és a dir pel mateix temps de l'aloer d'Aiguaneagra, pel que no fóra extrany existís relació de parentiu entre ells. Tinguem en compte que bona part dels aloers eren fills o descendents de cases nobles i que no sols formaven part de l'estament o braç militar, sinó que gosaven de certa consideració si tenien «cavalleria», això és fèu de 80 quarteres de renda. També cal tenir present que les terres de Begudà i Sant Joan les Fonts, fora les pertanyents a monestirs, eren totes de domini senyorial, com per exemple: l'alou de *Fontibus* («les Fonts»), a Sant Joan, pertanyia al noble Olibano (segle X), del qual passà als senyors del castell de Vilademuls i més tard als vescomtes de Bas, per mitjà de permuta, essent, finalment, cedit per la vescomtesa Ermesendis al priorat benedictí, en 1119; el mas «des Guil», de la costa de Canadell (avui desaparegut), fou de la família Alemany, castlans de la força de Bellpuig, a Tortellà, fins a l'any 1384; part de les terres del pla de Sant Joan eren de la família Boxóls, de Sant Pere de Lligordà, passant després a ésser dels Juvinyà, per mitjà del casament de donya Raimunda de Boxóls amb en Guillem de Juvinyà, militar, sub-feudatari dels senyors del castell d'Argelaguer en 1261; els masos «Begudan», «Estela», «Cumba» i «Masó del Solà», de Begudà, pertanyien en alou als senyors del castell del Coll, vora d'Olot; l'alou de «Campllonch», també a Begudà, fou dels senyors del castell de Colltort, de Sant Feliu de Pallarols, fins a l'any 1210, en que passà, per venda, al monestir de Santa Maria d'Amer, etc., etc. Podria, doncs, ésser que la vil·la d'Aiguaneagra hagués pertenescut, per temps, als primers senyors del ja citat castell de «La Roca» o bé l'hagués adquirit en Ramon Azemaro, senyor alodial del citat mas de Cavallera.

N'Arnau d'Aiguaneagra, successor de donya Ermengards, figura entre els confirmants del privilegi concedit

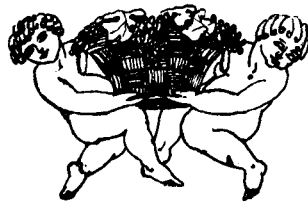
pel vescomte de Bas, en Ponç II de Cervera, a fra Oliver, prior de Sant Joan les Fonts, sobre els molins vescomtals, datat pels idus d'Agost de 1191. A n'Arnau el succeeix el seu fill Pere Bernat, casat amb donya Bernarda. Consta que en Pere Bernat d'Aiguaneagra permutà una de les seves masoveries per certa pessa de terra en el lloc anomenat «sa Costa d'Aiguaneagra», pròpia d'en Pere Bonet i la seva esposa Sibília, a 4 de les nones de Març de 1204; també apareix la seva signatura en l'establiment que feu el prior de Sant Joan, fra Dalmau, als esposos Guillem i Guilleuma d'una pessa de terra a Aiguaneagra, a 12 de les calendes de febrer de 1206; els citats senyors d'Aiguaneagra, junt amb en Guillem Bernat, àlies Guilbertí, germà d'en Pere Bernat, vènen al monestir de Sant Pere de Camprodon i al seu abat i procurador, fra Bernat de Sant Martí, la meitat del mas «Curtós» que, pro-indivís, tenien amb el monestir de Santa Maria de Vilabertran, excepte la servitud d'homes propis i sòlids, que restà per a el de Vilabertran, pel preu de 70 sous barcelonesos, de valor cada 44 sous una marca de plata. Porta aquesta venda la data de 7 calendes Juny de 1220.

Mort en Pere Bernat, apareix com a senyor de la casa n'Arnau d'Aiguaneagra, militar i cavaller, casat amb donya Guillenma, de la que tingué sols una filla anomenada Saurina, la que es casà amb n'Arnau Dalbis. N'Arnau d'Aiguaneagra, la seva esposa i el prior de Sant Joan, fra Eustaqui, (prior desconegut dels historiadors que han tractat del monestir de Sant Joan les Fonts), estableixen a favor de Bernat Aulina i la seva esposa Alodis una peça de terra anomenada «Palafolls», salvant el directe domini per a dits prior i senyors d'Aiguaneagra, a 5 de les calendes de Desembre del 1243. A l'Arxiu de la Corona d'Aragó es serva el reconeixement fet per n'Arnau d'Aiguaneagra, la seva esposa i la seva filla a fra Pere, prior de Sant Joan, de que tenien per ell i el seu priorat els camps del «Coll» i de «Clapera», datat a 14 calendes Maig de 1261. Entre els confirmants figura en Gironelli d'Aiguaneagra, germà de n'Arnau. A 10 de Març de 1263 n'Arnau vengué el seu mas «Aulina» a n'en Gillem de Spaset, qui feu donació del mateix a l'altar de Sant Esteve i al senyor prior de Sant Joan, junt amb la gallina de cens que percibia del mas «Bach». N'Arnau d'Aiguaneagra formà part del Comú de la parròquia de Sant Joan les Fonts l'any 1268.

La filla primogènita de donya Saurina d'Aiguaneagra i de n'Arnau Dalbis, anomenada Margarida, es casà amb en Bernat de Subiràs, de la vil·la d'Olot. No havent tingut tampoc aquest matrimoni successió masculina, es purificà l'herència del patrimoni d'aquesta casa en la seva filla Alamanda, casada amb en Dalmau del Serrat, també de la vil·la d'Olot, els quals es vengueren el domini directe i honors de la casa d'Aiguaneagra al reverent Bartomeu Feló, prevere d'Olot, com a laica persona, per pur, lliure i franc alou, el 21 de Desembre de 1374, anant compreses en dita venda les «bordes» de «Serra», «des Pujol» i «Batayer», pel sou de 4000 sous barcelonesos de tern. Finalment, el prevere Feló llegà en testament el senyoriu directe de la casa d'Aiguaneagra i demés masoveries citades per a un benefici que creà en l'aitar del S. S. Corpus Christi de l'església de Sant Salvador de Castellfullit amb tots els censos, tasques i agresos, homes i dones i altres drets acostumats.

Així acabà el senyoriu alodial de la distingida família d'Aiguaneagra.

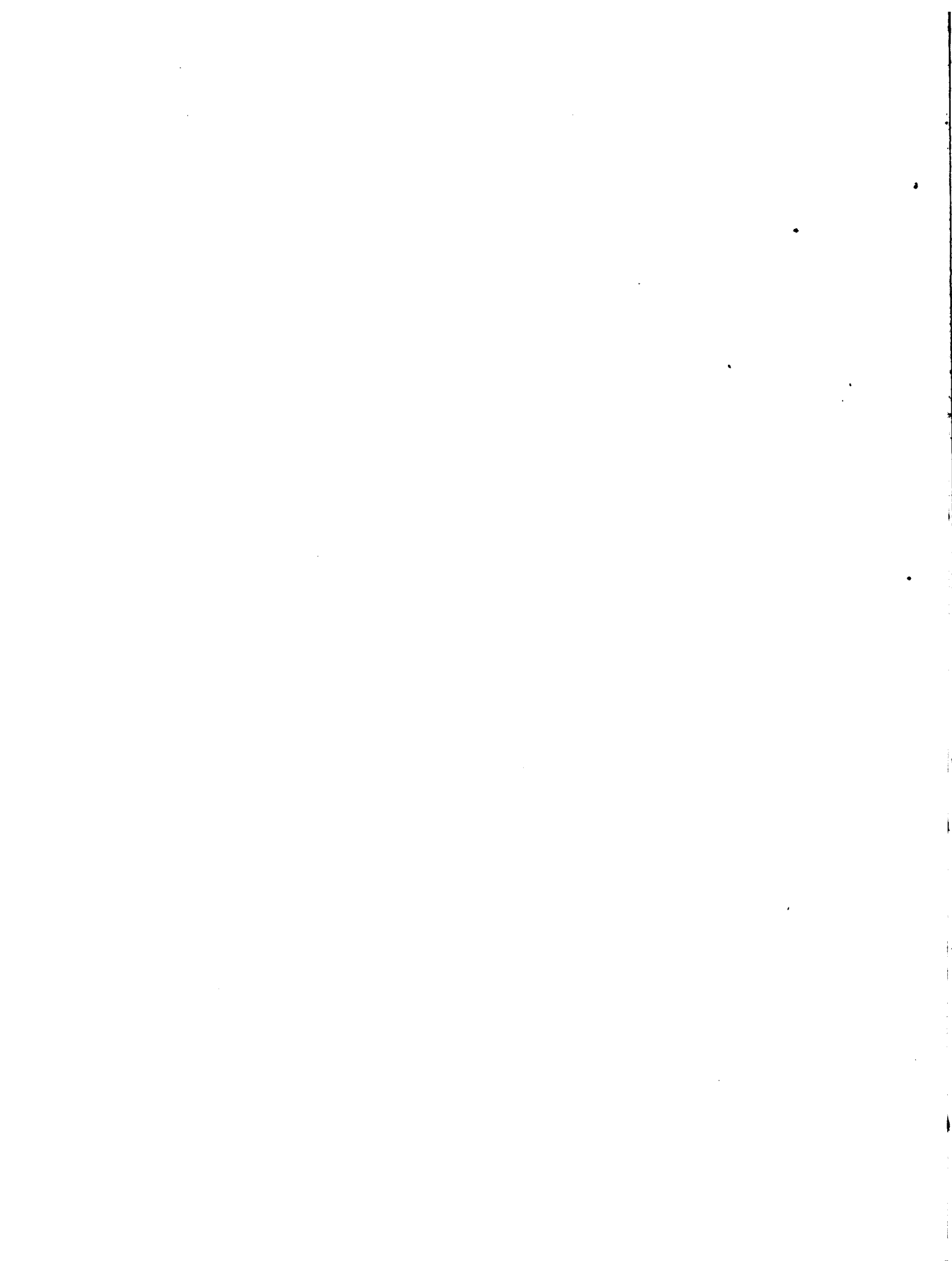
FRANCESC CAULA

DIBUIX DE FRANCESC VAYREDA

CONTISTES FRANCESOS:
MAURICE PRAX

UN ANY I UN DIA

DESSOTA la còrpora de proletari de Josep Bondulot s'hi amagava una animeta de burgès. Acomplert el servei militar, havia aconseguit, mercès a bones recomanacions, un empleu de moço de despatx al comissariat de policia del districte quint. Sos quefers allà eren ben poc pesats. Un comissari panxut, que fumava d'un cap de dia a l'altre en una gran pipa, sense sentir cap aversió contra el tel de pols del mobiliari ni contra els puntets negres que les mosques dibuixaven en els vidres, el deixava tot el temps en pau i tranquil·litat. No's veia, doncs, gaire sovint, obligat a fer damunt l'emposticat la denigrant tasca de l'escombriaire. Entaforat darrera una tauleta individual, compartia plàcidament les hores empasant-se folletons interessants i cercava pacientment solucions a les endevinalles dels grans rotatius.

Però, els comissaris fumadors de pipa que no temen la pols, no duren pas eternament a n'aquesta vall de llàgrimes; l'amo d'en Bondulot morí d'un refredat que atrapà a la sortida d'un ball de beneficència i fou reemplaçat per un homenet d'uns trenta-cinc anys, escardalenc i nerviós, amb una barbata en punxa, i molt primmirat amb la netedat.

Disposat a satisfer les exigències del nou patró, Bondulot feu, no sense un gran esforç, un acopi màxim d'energíes. Arribant, cada matí, passejava l'escombra per tots els recones, recollia les burilles, donava una espolsada als vidres i mobles i netejava l'auster rellotge centrat damunt l'escalfa-panxes i vorejat de dues figures simbòliques que representaven evidentment la Justícia i la Democràcia. Aquests treballs, però, eren per ell un sacrifici massa gran, i tres setmanes després, sentint-se esclafat, donà polidament les dimissòries al novell patró.

Anhelant reposar, s'instal·là dignament a l'Hotel Haute-Loire, carrer Laffayette, on, mitjançant un preu enraonat, hi llogà una cambra confortable. Retenia en son bossot un miler de francs estalviats, ço que li permetria concedir-se, durant un temps, el dolç descans, que, segons ell, constituïa la millor benaurança d'aquesta vida. Aleshores s'aixecava a migdia i sols travessant un petit corredor s'internava en la reconfortant taverna del senyor Ventura. Allà s'hi trobava dintre el seu element, amb uns bons companyons del mateix tarannà, on mataven junts llargues estones endegant la qüestió social i entregant-se als seductors plers de la «manilla», amenitzada amb traguets del sec. Eren el

corpulent Rouffaud, amo d'una lleteria veïna, Mignard, ataconador del mateix barri, i Duvigny, agent de segurs.

Saborejats els aperitius de consuetud, s'asseien tots a taula en companyia de l'aplopètic seuyor Ventura, que, per un franc setanta-cinc, preu de repàs, els servia suculents àpats que els reforçava i els donava noves energíes per anar servint la Pàtria.

Aquests temps sibarítics finiren, però, massa depressa. Les economíes d'en Bondulot anaren canviant poc a poc de propietari i feren molta via de quedar hermèticament tancades dintre les grans butxaques del senyor Ventura. Bondulot prou demanà eternit a la Providència que li tirés un cap permetent-li de viure honorablement sense el neguit constant del treball, però la Providència li feu el sord. Es veié, doncs, obligat a fer una recopilació de coratge i entregar-se a feines que conceptuava degradants. Un parell de vegades la setmana anava a omplir ampolles en un magatzem de vins i cirava les habitacions d'alguns menestrals del barri. Això de només tenir tres dies de repòs sobre set, l'afloquia i el malhumorava.

* * *

Erem el dia 8 de maig, un matí lluminós i plè d'encisos primaverals, que Bondulot, a tres quarts de dues de la tarda, baixava a reunir-se amb els seus inseparables. Acabava d'aixecar-se i estava fadigat. Rouffaud, Mignard i Duvigny l'esperaven febreros. Comentaven el fet del dia que duïen els diaris. Un crim espantarrant, curiós, «admirable». Ja era hora, car feia un temps que tots els assassinats eren vulgaríssims i fins la policia mateixa en descobria els autors. Aquesta vegada era quelcom ben sensacional, puix s'havia trobat dins la caixa d'un taxímetre abandonat, el cos d'una noia rossa partit en sis bocins. Calia, doncs, anar a curiosejar pels voltants de la casa del crim i empapar-se bé de tots els detalls. En efecte, esperaven a Bondulot, qui dinà amb quatre queixalades i ja tenim els quatre amics, xano-xano, cap al moll de Tournelles. Arribats al moll, prengueren la vorera esquerra.

—Passem per la dreta—feu Bondulot—és més bonic...

—Vols dir?—digué Mignard, que era sempre un irònic ple d'intenció.

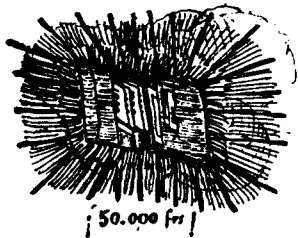
Bondulot, resolt, deixant els companys, feu via tot sol cap a la dreta.

De tant en tant, des de l'altra banda, s'havia de sentir sarcàsticament:

—Delícia de paisatge; és colossal, eh?

Indiferent a tota poesia, Bondulot seguia moix com un autòmata, no sense deixar, però, d'admirar les curves gracioses que descriuen els canots dins l'aigua plena de color i moviment del Sena, quan voltien la Cité.

Sobtadament, sens saber com, feu moure un objecte amb la punta del peu. Era una cartera de butxaca.

Temerós de les ralleríes dels qui era motiu d'atenció, desistí del moviment instintiu de collir-la.

Adonant-se del gest, en Rouffaud, el tragué de dubtes, dient-li rient:

—Arreplega, home! Vols-t'hi jugar que has picat bé? Almenys has trobat l'Amèrica.

—També podria ésser — respongué Bondulot, que, sense compliments, havia ja cullit la temptadora cartera, gairebé nova.

Duvigny filosofà:

—Podríem, potser, amb el que contingui, facilitar una pista a la policia! Veiam si es tractarà de documents de l'assassí o de la víctima.

—Espereu—cridà Bondulot obrint desmesuradament els ulls—és ben plena!

I emocionat, però fingint flemma, explorà la troballa.

Mes, de prompte, tornant-se vermell, deixà anar una exclamació enèrgica, gairebé excusable en aquell moment, puix la cartera, en lloc de contenir vells prospectes, era plena de bitllets de banc autèntics. I n'hi havien molts!

—Comptem, veiam—acordaren.

—Un, dos, tres, quatre, deu, dotze—exclamava Bondulot, el rostre il·luminat, els ulls enfora.

—Es piramidal, piramidal!—dèia Duvigny, movent-se com un esperitat.

—Catorze, quinze, vint... vint-i-cinc... trenta... quaranta... cinquanta!

Aquí s'aturà: hi havia cinquanta mil francs dins d'aquella cartera embriuada i lluenta, trobada al moll de Tournelles, prop del carrer del Gat-com-pesca. Cap paper d'identitat anava inclòs a n'aquella beneïda troballa.

—Cinquanta mil francs! — cridà desafortadament Rouffaud, aguantant-se la panxa.—N'hi ha prou per a adquirir una patent de rendista i treure's les puces del damunt!

—De segur—afegí Mignard—que el bon subjecte qui ha perdut això, tindrà a hores d'ara un bon mal de ventre.

—Bé, no cal pas riure en un afer així.

—Cal anar tot seguit a depositar això al comissariat.

—Naturalment—feren tots a cor.

—Sigui com vulgui, no has pas perdut el jornal. Mil de l'ala no deuran baixar de gaire com a premi. Què esperes a pagar-nos un bon aperitiu?

—Quina rara casualitat... Justament ens trobem en el quint districte i és amb el comissari on havia estat amb qui me les tinc d'haver.

I, deixant córrer la visita a la casa del crim, se'n anaren de dret al comissariat.

El comissari els rebé diligent i amb frase protocolària, de les fetes amb motllo, felicità Bondulot per la seva probitat exemplar. Esmentà la Democràcia, Caton i Gambetta. Els tres amics s'emocionaren fins a haver de retenir les llàgrimes.

—No deveu pas ignorar el que disposa la llei per casos semblants—afegí el comissari.—Si dintre d'un any i un dia no s'ha donat a conèixer el llegítim propietari de la cartera, en quedareu vós en plena possessió. No vull pas donar-vos aquesta remota esperança. Seguríssim que abans de demà haurà estat reclamada. Però si que crec poder anticipar-vos que us tocarà una bona propina. Torneu, doncs, demà. Adeussiau Bondulot, adeussiau amics.

Amb el cor bategant anaren a marxes dobles a contar la nova al senyor Ventura, el qual, astorat, sols tingué esma de dir a Bondulot:

—Be, afortunat amic, què pagues?

Dringaren amb vins de tots colors i feren un dinar com de festa major.

* * *

A les deu del matí següent ja comparegué Bondulot al Comissari, qui li digué sense preàmbul:

—Pas res de nou per ara. He telefonat a la Prefectura i a tots els comissariats. Cap reclamació de cartera ha estat feta. No hi entenc pas res. Torneu demà.

En Bondulot passà la nit en blanc. L'endemà el Comissari li repetia les mateixes paraules que el dia abans. Ningú no reclamava la cartera. Era inversemblant, prodigiós, però era cert.

L'afer s'havia escampat i era el tema de totes les converses.

Passaren sis dies. Els cinquanta mil francs encara no tenien amo.

Els diaris començaren a comentar el fet i els més populars ho feren amb la foto d'en Bondulot, avalorada amb un autògraf.

Quinze dies més. La justícia havia obert una enquesta inútilment. El propietari de la fortuna seguia en el misteri més inexplicable.

Mentrestant en Bondulot havia esdevingut l'home del dia. Tot eren anants i vinents a càl senyor Ventura. Li estrenyien la mà amb orgull. Feien grans bocades de conèixer-lo i d'haver brindat amb ell.

Un dia vingué a entreviuar-lo un literat de nom: Mr. de la Cuiller, qui publicà, pocs dies després en un gran rotatiu, una novel·la de folletó titulada:

«COM ES TROBEN LES FORTUNES PEL CARRER»

Bondulot mostrava als llegidors com s'adquiria la intuïció d'escudrinjar els tresors ignorats. Aquestes memòries tingueren èxit.

Havia començat per Bondulot una vida de «cor què vols, cor que desitges». En tot el barri el tenien com a símbol de l'home de la sort. Res d'empendre negocis

seriosos sense la seva aquiescència; era consultat i encarregat de la compra de molts bitllets de la rifa. Els companys li oferien aperitius abans d'anar a les curses. En una ocasió ell mateix afrontà una aposta a l'hipòdrom posant sobre un cavall, i guanyà set cents quaranta francs cinquanta. De cop, Rouffaud i demés amics, acabaren per creure de bona fe en el prodigi. En Bondulot era protegit per la Providència, nascut amb estrella i sols havia d'estendre la mà per ploure-li or. Ell mateix arribà a estar segur que no era pas un ésser vulgar.

Dues vegades setmanals, dilluns i divendres, anava a veure el Comissari per a assegurar-se que no li escapava la moma.

—Però home—li deïa el Comissari—no us inquieteu, que ara ja és peix al cove; no és pas al cap de mig any i quan s'ha divulgat tant que vindran a reclamar.

—Be ho sembla...—responia Bondulot. I se'n anava tranquil·lit.

No tenia res a fer, siuó esperar pacientment i anar vivint per a arribar a ostentar l'envejat nom de rendista. Aquest mot il·luminava els seus destins. Podria comprar una caseta als afores amb un bon celler, ple de bocois, criar gallines i conills i esdevenir un vertader senyor que fa la «manilla» amb l'apotecari i el batlle del poble. Potser arribaria a regidor i fins a batlle. És que no s'és digne d'això quan es compta amb un capitalet? I tocant-se el ventre, que cada dia li creixia, ja se l'imaginava lluint-hi la faixa tricolor.

Tenia ja escollit el poblet on s'instal·laria. Era al bell mig del cor de la Vall del Brai, un recó simpàtic i tranquil, recolzat en l'angle d'un turonet; allí totes les coses hi somreïen i semblava un gran parc rural ple de reposades vaques blanques i negres. Sempre la gent hi havien viscut feliços, sense envegetes ni problemes a resoldre. Bevien cidra, jugaven al dominó i anaven a cacera.

En Bondulot considerà necessari fer-se targetes de visita que deien: «Josep Bondulot. Propietari.»

Tot el barri dispensava a Bondulot un tractament afectuós. El Sr. Ventura, no prou joiós de fiar-li la pitanca, li havia obert crèdit amplament. Un sastre veï l'havia vestit de cap a peus. El rellotger del barri volgué ornamentar la panxa corpulent del nou ric amb una cadena d'or d'on en penjaba un magnífic cronòmetre. Estava doncs transformat en un vertader *gentleman*. Aquesta presentació li anava molt millor que la d'abans i li esquèia més la levita que no pas el gec vulgar i plebeu.

Hi havia aleshores al carrer Lacedède una formosa vídua, tota plena de simpatia, que després d'haver plorat i enyorat abastament a son difunt marit, havia arribat a enyorar, encara més, l'estat matrimonial. Posseïa algunes economies i una botigueta que li anava sobre el ferro, mercès a una combinació de vendes de saldos perpètuos, de franel·les, sueters, etc., que venent-ho més car o igual que'ls altres, com que eren *ocasions* hi anaven a comprar la majoria de «midinettes» del Barri Llatí.

Es deïa Berthe Farize. Discretament feu parlar a Bondulot del seu estat i posició. En Bondulot la visità i

sense gaires preàmbuls li demanà la mà i s'hi casà com Déu mana.

La gent del barri deien:—Quina sort la d'aquest home. Només li macava una companyia com aquesta. L'ha ben trobada.

La Berthe tenia seus uns trenta mil francs i la botiga que no baixaria d'uns vint-mil. Sumats als que tocava en Bondulot tindrien aviat uns cent-mil-francs rodons.

En Bondulot ja no es trèia el barret fort i la levita que sabia lluir amb distinció i elegància.

Feu els possibles per ésser nomenat secretari del comitè radical i obtingé depressa les insígnies del partit. Quan al Sr. Ventura i antics companys, començava a mirar-los de qua d'ull i els retrèia les seves intemperàncies. —Aquests són uns pelats—observava amb menyspreu—i uns culs de cafè.—I els trobava pesats i ridícols.

* * *

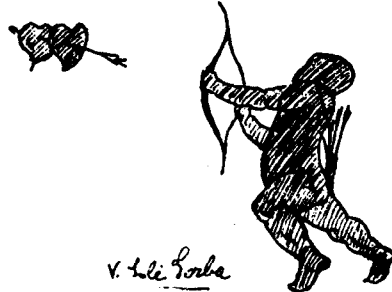
El temps s'anà escolant. Dos mesos mancaven solsamment per entrar en possessió de la troballa benefactora.

Però a mida que'l venciment s'apropava, esdevenia inquiet i nerviós.

I si per un etzar misteriós, el propietari de la cartera sortia del niu i de sobte es donava a conèixer? Qui sap si es tracta d'un faceciós original qui, entre bastidors s'està fregant les mans tot esperant el moment de fer la guitza al pobre Bondulot i enderrocar-li totes les il·lusions? No fora res d'estrany que's tractés d'un fresc qui hagués près la resolució de reclamar la cartera poques hores abans de caducar el temps legal. Perquè tots els diaris publicaren el fet i si tot París i departaments pogueren assabentar se'n degudament, no cal pensar que ho ignori l'interessat. Quina fatalitat més remaleïda si això arribés! Pensant en semblant eventualitat funesta, en Bondulot se sentia envaït d'un suor fred i els pensaments més negres, barrejant-se, li donaven un neguit i un malestar com si en un reconet interior del cervell li anessin barrinant un foradet, sense mai parar...

Quina angoixa més gran és el dubte! Es un turment seguit que va fent via com una gota d'aigua que cau amb la persistència d'un rellotge i causa seixanta suplicis per hora.

Durant els deu mesos havia estat radiant, joiós, optimista i ara ¡oh ara! Bruscamment una inquietud enervant s'havia apoderat del seu esperit i li era impossible viure tranquil. En pocs dies la faç de la vida havia canviat d'aspecte i res no l'afalagava: els aperitius ja no li feien il·lusió; l'estofat de badella amb bolets, plat predilecte d'en Bondulot, resultava insubstancial i els contes dels diaris ni les endevinalles eren poca-soltes que no valien la pena.

V. Lli. Forba

Automàticament, cada matí, es deixava caure al comissariat. Arribava allà esbufegant, negat de suor, amb un posat de víctima que feia llàstima. El Comissari, procurava animar-lo com sabia. En Bondulot es retirava amb les cames un poc més sòlides.

Avergonyit del que pogués esdevenir-li, temerós de la possibilitat d'un fracàs que li destruiria tots els projectes forjats i provocaria una riota general amb totes les ironies imaginables entre les seves coneixences, apart de les conseqüències econòmiques, s'amagava de tothom, defugia tota conversa i al fer l'indispensable diligència ho feia anant a voltar cap als carrers més estranys per evitar els insoportables coneguts que, hipòcrites i amables l'aturaven amb la ditxosa frasse de consuetud: —Tu rai ets l'home de la sort!

Ell home de la sort? Aquest mot sol l'irritava i li feia perdre els estreps. Hi havia al món un ésser més desgraciat que ell?

El que més el desesperava era la flemma de la seva dona, que sempre es rèia de les seves preocupacions. No podia suportar que li fes cap broma, ni rigués, ni cantés. Cantar? Com s'entén això?

—Vols callar si't plau? No es canta en situacions com la nostra!

* * *

S'esmunyiren els jorns més llargs que segles. L'avant-vigília, el comissari, donant-li un cop a l'espatlla

li insinuà: —«Crec que sou ja un home ric. En el vostre lloc, no m'ho vendria pas per deu francs menys.

Bondulot sanglotà.

La vigília, a pesar de la son endarrerida, no tancà cap ull ni es pogué empassar menjar ni beguda de cap mena. Es passà el dia en un sofà, mirant fixe a terra com un idiota i no volgué rebre a ningú. Enclotat en el seu seient repetia com un esperitat:

—Demà? Demà? Qui ho sap? Qui ho sap?

Arribada la nit, a quarts de dotze despertà sobtadament a la seva dona, que dormia com un soc.

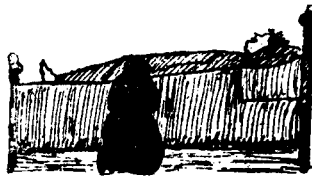
—Què dimoni tens!—digué Berthe, i encengué el llum enutjada.

No fou pas Bondulot qui li respongué. Era ja com una màscara descolorida i afollada, d'ulls fixes, fulgurants.

—Què tens, pobre Bondulot meu?— feu la Berthe, plena de pietat per aquella pobre víctima torturada.

—Ai... ai... o... a...

I no parlà mai més.

(Il·lustracions de Vicens Solé Jorba)

E L E G I A

*Tranquil·lament el son ha fos ton viure:
d'imatge que eres t'has tornat record;
ja no ens guia l'amor del teu somriure
ni el braç patriarcal del teu conhort.*

*Amb tu han fugit tots els més clars reposos
de nostra vida neguitosa i breu,
que ara els tornem a veure amb els ulls closos
encar més arborats de l'amor teu!*

*Record inanimat, imatge freda
flama que a dins del cor no pot mort,
d'estrènge't fort és l'Infinit qui ho veda
protegint el misteri del Destí.*

*Tu qui has volat envers l'ignota fita,
i la imatge l'en'ús dels sers volguts,
urna sagrada on viu i a on s'agita
la ventada d'anhels inconeguts;*

*fes que tu siguis l'ombra acollidora
vora els camins coberts de pau i oblit*

*i retrobem ta veu consoladora
ara que el teu amor ens ha jaquit!*

*O soletat augusta del silenci,
suau amiga que ablaneix el cor,
a vora teu apar que tot comenci:
Temps que endolceixes l'ombra de la mort.*

*Dels sers amats la vaga llunyania
ens fa sentir ton apagat trepig
com posa un nou consol a cada dia
i el cor fa batre en immortal desig!*

*Ja no seràs mai més pols ni tenebra,
seràs entre nosaltres ser vivent,
que vindrà en hores de neguit i febra
a fer-nos companyia al pensament.*

*I cercarem en cada lloc ton rostre
com si l'haguéssim de reveure encar,
i tu devallaràs a vora nostre
endolcint-nos d'amor el nostre esguard.*

J. M. ROVIRA ARTIGUES

LA DAMA DEL COLLARET

Dibuix de F. Domingo.

Col·lecció R. Vayreda.

LES IDEES EMPORDANESES EN LA PINTURA DE MARIAN LLAVANERA ⁽¹⁾

RES no fóra, dames i senyors, la nostra bella terra d'Empordà, tan raonablement celebrada, sense els mateixos elogis que hom li fa amb la paraula, amb el pinzell o simplement amb el cor.

Res fóra en efecte el món objectiu, sense la mesura de l'esperit per a valorar-lo, res fóra el paisatge extern sense l'ull de l'home que l'ordonés en plans d'enganyosa perspectiva i el conquerís per un altre món intern més ric encara i més complexe. Aquesta idea trobable en qualsevol manual d'estètica s'ens fa ara patent amb una revelació alhora aconhortant i dolorosa. Tan mateix, senyors, no és el mateix mirar que veure. Aquí tenim sinó l'experiència de l'ull privilegiat de Marian Llavanera que ens acompanya encara com una compensació de la nostra insuficiència, àdhuc per a poder apreciar allò que cada dia es bada a la llum part enfora de la nostra finestra.

Fins els mals endressos de la cambra fosca es plauen de jugar amb el raig de llum que passa pel forat del pany; que és igual que dir que tot pot ésser carn d'esperit, quan l'esperit hi és. Sens dubte, En Llavanera, que va nèixer en una terra pròdiga de gràcies, si la seva iniciació a la vida s'hagués operat en un escenari menys dotat de belleses naturals, el seu ull hauria afinat la visió fins armar-la d'aquell equilibri entre els dos móns, l'exterior i el subjectiu, que són la categoria de l'art que tants pocs assolixen establir. I esteu certs que no hauria pas cercat jardins artificialment florits per a falsejar una visió indirecta en la que el model hi tingués més part que ell.

Imagino doncs els tractes d'En Llavanera amb el paisatge, de la manera més franca i escaient. Deia a la terra: «tu em donaràs l'essència i la potència de la teva nuditat geològica i vegetal que només embolcalla la llum». «Jo hi posaré l'altre».

Aixó altre, tècnica, teories, dades experimentals, per En Llavanera era tot obra del pinzell. Algú ha dit que el seu art era un art de pagès, i així fou en efecte, perquè la terra era l'objecte de les seves suors. Però la collita que ell feia no era de fruits, sinó de matissos, llums, efectes de colors, plasmació de volums, motivacions i contrastos.

Era doncs, Llavanera, un pintor abscriu a la terra amb aquest triomfal esclavatge que dóna paradoxalment la llibertat. Perquè en realitat l'home que és fidel a un amor o un ideal, no és ni esclau, ni lliure. La seva visió interna era doncs paral·lela a l'externa, per bé que distinta, i ambdues es resolien en les seves obres en una eclosió d'harmonia.

Me'expressaré amb una altra paradoxa entenedora: si pintava l'Empordà perquè era empordanès, era més empordanès encara perquè pintava l'Empordà. I ja que hem precisat la intensa valor local del malhaurat pintor de Lladó que la terra lleu ha sepultat, i he parlat de fidelitat i de dades experimentals, és hora de fer constar l'adhesió d'En Llavanera a un dels moviments pictòrics més interessants de l'Europa del divuit, que per nosaltres catalans, si tan anèssim a escatir, representaria potser el punt inicial de la nostra actual floreixença. Inequívocament, poden pensar que em refereixo a l'escola d'Olot.

En la nostra pintura, com en totes les coses, som un poble mancat, no tenim més que vells i infants. Per a trobar una tradició plena i original, cal remontar-se no menys que als primitius romànics. La tradició, la bona tradició, fa un salt que esfereix.

Fins encarnar-se en l'art humil dels Vayreda i dels Berga, la pintura catalana no havia retrobat el seu llenguatge.

Permeteu-me retreure alguna reflexió meva anterior sobre l'escola olotina, feta a propòsit del malaguanyat Llavanera i el seu sentit de raça.

Deia:

«En Llavanera, fill d'una terra catalanament característica, es deixa dur no sols de les seves conviccions estètiques, sinó que les somet a l'aspecte lluminós i formal dels seus celatges, la seva mar i les seves muntanyes. No sabem amb quin grau de consciència s'ha proposat el que realitza. Es probable que no s'hagi proposat res més que pintar el que tenia davant dels ulls, la seva Vila de Lladó, terra forta, clapada d'oliveres suaument ondulada, transi-

(1) Conferència llegida a la Biblioteca popular de Figueras, en la inauguració de l'Exposició Homenatge de Marian Llavanera.

ció del pla a la muntanya. Així doncs, el resultat de la seva honradesa, és una pintura on es resol la gradació dels dos paisatges, amb les dades que el pintor intueix directament de l'Empordà que troba en ell el seu primer plasmador, i les dades apreses de la vella escola.

Al primer aspecte correspon una arquitectura de les llunyanies; la plana vista des de la primera gradació de la muntanya estant, es fa sentir com una sèrie d'elements de decoració de fons. La profunditat espaiada limita el dit fons amb la mateixa limitació de l'esguard. Aquesta idea l'expressa en Llavanera mitjançant la seva preferència en l'ús de solucions horitzontals per a fixar el terme posterior dels seus quadros.

Els primers termes, en canvi, revelen en el pintor garrotxí, una afinitat objectiva amb l'anomenada Escola d'Olot; i si és personal en el que els seus temes hi ha d'empordanès, en el que tenen de la muntanya es suma a la tradició de bona gana.

Així val tant com la renúncia a les recerques de la última innovació que es pugui produir, al mot d'ordre o de desordre que acabi de sonar, per acceptar la contemplació del paisatge pairal com a mestre suprem, i las lliçons contingudes en les obres dels vells olotins, la més eficaç de les quals és la conformitat amb la terra que plasmaren, aquella terra tan catalaníssima ensems que típicament comarcana.

No contorbeu la seva diafinitat ni el vel de les boires; ni l'esmoreïment de les altes neus, ni les progmentacions geològiques, ni l'enormitat de les vegetacions tropicals, sinó que apareix com una massa orgànica, ponderada, vivent, on el batre de la llum no enlluerna amb miratges reflexius, sinó que dóna a totes les coses i a l'espai la seva vibració normalíssima.

Profunditzant la qüestió, trobaríem que hi ha raons més pregones que les d'una eventual preferència que determinen aquesta fidelitat dels pintors de la terra. D'una part, s'ens acut aquell màgic, abassegador encís de la Fageda d'En Jordà, que servi a Maragall per a revelar-nos uns dels seus millors moments d'extàtic i ver panteisme. Vegi's doncs quines dades més diverses i suggestives dóna de si mateix el paisatge olotí, a l'artista que sap especular amb elles: naturalisme, tipicisme, racialitat, alistracció metafísica i místic enlairament. I unificant els dos extrems, pastant-los amb la paleta, una tradició formal ben fundada i condicionada.

Ara que el temps no compta ja per ell, i en presència de la gloriosa col·lecció de les seves obres davant les quals devenen tènues els comentaris, crec oportu insistir en el que s'en pot dir les seves idees empordaneses, traduint amb paraules les que amb el pinzell ell va expressar.

Remarquem el que deia: sembla que el pintor tingui els peus damunt el paisatge d'Olot, però esbrilli la seva testa la tramuntana i el gargal. Suprema fidelitat a la seva terra de transició entre el pla i la muntanya, la Garrotxa.

El petit riu que tots coneixem, que es tenyeix de roig quan s'enfada, el Manol, dóna el color precís de la transició talment que sembla com si al seu pas per Lladó el pintor hi mullés els pinzells.

Així la gama sucosa dels verds tradicionals, revelats, es combina amb la revel·lació del roig intens de la terra i l'argent perlat de les oliveres. Primers termes i mitjos termes de la composició. Element tradicional i element específicament local. I al fons, la blavissa garlanda d'amatistes de les muntanyes que s'espillen en el mar o la franja espaiada del mar espillant-se en el cristall de les muntanyes.

Quan es gira d'esquena a la mar per pintar les muntanyes del Mont o de Falgàs, apareix més clara la filiació olotina. Sens dubte, ara que els millors dels hereus d'aquella escola han caigut en amanerament, el cas de Llavanera romandrà no pas com una feta, sinó com una nova orientació ben generosa: un altre cop en ell, per gràcia de l'Empordà, es repetí la fable de Maragall: la sirena del mar encisant la muntanya.

Així podem contestar als que diguin que els quadros del pintor empordanès són mancats de composició, amb el miracle intern de la composició espiritual dels seus quadros. Hem dit que ell era més fort que el paisatge; el reduïa a element decoratiu. Car la fidelitat es produïa en ell d'una manera inversa, perquè, com tot ver artista, Llavanera, abans d'obrir els ulls, veia el paisatge que duïa dins. Llavors passejava pels entorns del seu poble i esperava a pintar quan era el paisatge real el que coincidïa amb l'imaginatiu. Un pastor de Lladó podria identificar perfectament la correspondència de tots els seus quadros, que el crític pot sintetitzar fàcilment en un sol, característicament acusat per unes línies diagonals que solen només arrencar dels angles jusans del quadro, única concessió sovint feta a l'obliquïtat. La massa de les parets blanques traçades amb el plom tradicional dels mestres de cases acusa la direcció de la gravetat.

I en l'angle inferior oposat comença a desenrotllar-se el joc creixent de les horitzontals: ombres, marges, plans rogencs de les teulades.

L'horitzó adquireix encara sovint un dualisme característic en les seves últimes gradacions fins al punt que pot considerar-se en molts quadros una mena de límit relatiu, de primer terme llunyà, fortament acusat, generalment d'un verd obscur i un altre límit més tènue, corresponent a la darrera llunyania, que àdhuc quan

és representat per una línia ondulada de muntanyes, és fàcilment reduïble a una recta, no pas ben geomètrica, sinó flonjament interpretada.

El cos de l'Inies el formen doncs els elements estructurals de tots els termes on — per aquella inversió de fidelitat que deia — les cases són rarament absents. Lladó gairebé sempre, sintetitzat en la seva església de Santa Maria, de cantelludes teulades, presideix en un cantó del quadro i es repeteix sense mai repetir-se formalment, com un *leit-motiv*.

Amb tot el dit es comprendrà que Llavanera especula massa voluptuosament amb els volums per ésser un colorista. Li escau més pel caràcter predominantment plenairista de la seva pintura i per la importància que hi otorga a la llum, ésser tingut com un impressionista, que va aprofitar-se talment de la lliçó clàssica i constructiva del cubisme que semblava no haver-la gens necessitat. Un procediment molt car als impressionistes és el repetir, com feia Llavanera, les notes i els estudis amb diferent llum.

Un altre prova, per acabar senyors, de la racialitat d'En Llavanera, és la de les seves figures. Com en els paisatges la vella església, una cara de noia coneguda de tots els *amateurs* és el *leit motiv* dels seus millors retrats. El premi d'aquesta altra fidelitat mantinguda heroicament fins la mort, és el del seu triomf de pintor damunt la corruptibilitat de la carn que ell ha sabut gomflar d'una turgència de glòria. I d'aquest triomf n'han seguit d'altres, com el de l'audaciosa tela, les Noces de Canaà que estava executant quan la gran traïdora va fer-li caure dels dits el pinzell.

La rudesia, la simplicitat i la humanitat d'aquells sants Apòstols, admet perfectament que puguin semblar universals, mentrestant que tothom els prendria per catalans.

Igualment el paisatge, que es veu enllà de les finestres, com si tragués el cap entre bastidors, però, que artitecturitza la mateixa arquitectura del quadro bo i essent eminentment mediterrani — que per nosaltres vells civilitzats, ja val tan com dir universal, — és encara un bell tros de Lladó.

I ara, senyors, us invito només a seguir amb l'esperit contemplatiu, davant de la seva obra, l'estela que el seu corcer alat ha obert en la constel·lació rutil·lant de la pintura nostrada.

CARLES FAGES DE CLIMENT

*
* * *

*Aquest raig de sol, el darrer de tots,
se'n va amb una recança
de la Catedral tan alta...*

*Hi ha una mica d'anhel d'adoració
en el seu tremolor.
Però té aquest posat d'extasiat
i té la llum tan feble i tan poruga
que res no gosa tocar.
I es queda encara més.*

*Prò tot d'una s'agita i s'esgarrifa.
¿Es que potser les fondes veus que pugen
de l'ampla nau brodada d'ombres
l'hauran esferelit?*

*El raig es trenca en un cruiximent d'or,
i es fa pols impalpable,
i fuig per un vitrall que és un jardí
de santes i de flors acolorides.
I ara les ombres fan la nau més alta.*

MARIA PERPINYÀ

HEL·LÉNÍQUES

COM A PÓRTIC

En una meva conferència, inèdita encara degut a les circumstàncies, contrastava textualment entorn la literatura grega: «davant l'espectacle cada dia més inhumà de la vida ens sentim créixer la fretura de possessió d'una cultura clàssica, no amem però l'estil ni el doctorat del classicisme, en cobejem solament el seu valor humà irradiat excel·lentment amb tots els seus actius aspectes, hi cerquem la substància de les coses i dels caïres; dit més sintèticament, no creiem en la influència exterior en l'esperit, més si amb la complementació de l'esperit en les circumstàncies».

I avui dia les circumstàncies ens resulten abstractíssimes en qüestions d'espiritualitat, per quan aquestes són, generalment, originades,—i en concret les actuals— a més que per una manca de comprensió humana, per una falsa adequació de modernitat.

Les definicions artístiques han coincidit en atribuir l'essència al neguit individual.

La individualitat (oh paradoxa! que concebim nosaltres, ha d'ésser el camí més ferm i segur que ha de dur-nos a la definitiva estabilització de l'època moderna.

Es per això que esguardem encara àvidament les valors retrospectives com a una gama corulla de veritats i pensaments.

LA QÜESTIO D'HOMER

Hauria estat, naturalment, preferible que les polèmiques succitades entorn a la qüestió d'Homer, succeïdes durant alguns segles, ens haguessin llegat alguna estable concreció; no fou així degut a la impossibilitat de mitjans, però almenys es pogué arribar a la possible atribució, a un sol autor, dels poemes *Iliada* i *Odissea*; no obstant i l'increment de predomini de les diferenciacions lingüístiques (eòlic, jònic) que hi contribueixen, refermant-se però les possibilitats denunciades per Wolf, de que l'*Iliada* no perteneixia a una sola força de concepció sinó a un conjunt de llegendes èpiques heretades dels *aedes*, la tesi de Wolf no en queda perjudicada quan confessa ell mateix que necessàriament la composició era d'un mateix autor donada la unitat del poema; i no ens estranyaria que algú recolzés la seva valentia en les dificultats de unificació lingüística.

D'antuvi, però, ja havem considerat el problema com a indexifrabre, donada la vaguetat d'indícis a l'època confusa en que hom situa a Homer, (segles del X al VII abans de J. C.), més declararem que en nosaltres no és l'autor qui pesa, sinó el mestratge de l'obra.

LA REALITAT DELS HEROIS

Som ja massa apartats de l'època d'Homer perquè poguem jutjar en equilibri sobre la possible relació dels seus poemes i la realitat.

Ignorem per tant si la caracterització, infalible, dels herois èpics és deguda a la concepció de l'autor o a la sola plasmació espiritual, o si bé obeeixen ja concretament a un pla traçat de mitologia.

En tal cas hauria de reconèixer-se en definitiu que el poble no és prou ni ho ha estat per a llegar-nos un conjunt tan meravellós.

No obstant ens fóra possible acceptar tot aquell encís i perfecció com a obra de l'afinitat sensible, i per tant poètica que l'època comportava.

Sols així podríem acceptar que Elena de Troia, excel·lentment humana en la llegenda, hi esdevingués a l'ensem amb moltes facultats de fada.

ANTONI DOT ARXÉ

Els aiguaforts del pintor català, N'Antoni Estruch

EL meu amic Puig, company de dispesa, em parlà un dia que el seu amic el senyor N'Antoni Serra Estruch, cunyat del celebrat pintor sabadellenc N'Antoni Estruch, l'havia invitat a visitar el taller que l'esmentat senyor Serra posseïa a Hospitalet de Llobregat, on li mostraria els aiguaforts del seu cunyat, estampats damunt

Retrat d'A. Estruch amb els seus fills

PAISATGE: Llac de Tiberiades (Palestina). Aiguafort d'A. Estruch

seda i paper, amb procediments propis i exclusius. Trobant-me jo, aleshores, a Barcelona amb motiu de la meua exposició d'olis a Càn Parés, i per altra part, sabent l'amic Puig les meves aficions a tota manifestació d'art i cultura, em convidà a acompanyar-lo en tal visita. I tal dit tal fet, decidírem anar a Hospitalet el diumenge següent.

Era un diumenge de març, tarda una mica grisa; al cel hi espurnejaven flonjes glasses nuvoloses; hom endevinava el bregar de la pluja que no es deixà esperar. Plovent, doncs, ens encaminàrem cap a la Plaça de Catalunya i el Metre ens conduí a Les Arenes; allí trobàrem a punt de sortida els òmnibus que fan incansables el tragecte a Hospitalet, on van i vénen amb la calma dels tranvies de la Ciutat. Hi pujàrem i cap a casa del senyor Serra s'ha dit.

Arribats que fòrem a la casa del senyor Serra, aquest i el seu germà, que ja ens esperaven—els hi havíem avançat la nostra visita,—ens reberen molt amables i ens posaren tot seguit en antecedents de llur tasca. Com dos solitaris, apartats del bullit i tragí de l'interior de la Capital, viuen els germans Serra junt amb llur família, dedicant tota la seva competència en el negoci de fustes i esplaiant-se a l'ensens en traslladar a l'estampa, i amb una intel·ligència i procediments admirables, els magnífics aiguaforts d'Antoni Estruch, desconeguts de tants i tants catalans que ja han embalsamat en l'oblit més injust l'obra i els mèrits conquerits amb lluita, seny i sacrificis, pel notable pintor sabadellenc, que avui roman separat de nosaltres, lluitant i fent-se més home encara en les terres daurades de l'Argentina. L'autor d'aquest article coneixia a Antoni Estruch com a plasmador punyent i colpidor purista d'escenes tan curulles de vitalitat com «*Els Segadors*» i «*La mort d'En Casanova*», els dos guspirejants quadros, dels quals són posseïdors la coneguda casa litògrafa dels senyors Madruguera de Barcelona i la Caixa d'Estalvis de Sabadell, respectivament. Però n'ignorava la seva formació artística i les seves obres que es guarden en la senyorial estada d'En Joan B. Ponsà de Sabadell, i que he tingut l'ocasió de veure i admirar. Tots ells són assumptes religiosos; estan influits, naturalment, per l'escola italiana, puix que l'Estruch visqué amb les meravelles que conserva manyagues la Ciutat Eterna, on hi anà protegit pel senyor En Francesc Ponsà, qui li feu encàrrec d'executar 25 motius religiosos, que avui adornen

tan sumptuós palau. L'Estruch no és un pintor massa personal, ni és cap estilista, és un academista d'una gran traça i d'una visió molt intuitiva. La seva personalitat, però, està esculpida de maduresa i de talentia estudiosa; sap introduir-se, amarrant-se, amb fermesa i sense fatiga, en una elaboració recalitrant que cerca els volums i els rapta sense negligir-se de reflectir i fer vibrar la genialitat d'un classicisme molt renaixentista italià. Avui l'Estruch és oblidat perquè hom ignora llurs sàvies i potents produccions, llunyes de museus i pinacoteques, i si guardades en llocs segurs, però allunyats de la publicitat. El dia que l'obra de l'Estruch ressuciti, aquell dia tots els catalans sabrem que Catalunya ha tingut un artista treballador i infatigable, que ens ha deixat tresors que no es marceixen tan fàcilment. L'obra de l'Estruch és acadèmica, clàssica, vuitcentista, però és valiosa i serva cadències d'honradesa i virilitat assenyades.

ESPERANÇA
Magnífic aiguafort d'A. Estruch

Perquè creiem que és de justícia és per això que des de aquestes planes de la REVISTA D'OLOIOT volem desenterrar les despulles d'una valor i d'un esperit altament artista, com són els de N'Antoni Estruch, el pintor que silenciosament s'aferma en la personalitat a Buenos Aires, on hi resideix amb a seva muller i fills des de l'any 1908. Sabem que ha passat moltes facècies i que ha tingut de lluitar molt, fins a haver de deixar el seu art que tant estima per a millor atànyer als seus deures de *pater familias*; però que avui torna a lliurar-se valent i decidit, segons ens han assabentat de bell nou, als llores de la seva glòria.

Pot doncs qualificar-se de notable descobriment la troballa que amb el meu amic Puig vàrem fer en la casa dels germans Serra. Si genials són els aiguaforts inèdits de l'Estruch, admirable és l'estampament que damunt seda i paper conreen silenciosament aquests dos solitaris artistes que viuen a Hospitalet. Ells saben guardar i aprofitar, com un bell tresor, les planxes de tan valioses obres d'art. Els germans Serra ens assabentaren també que havien obtingut la patent per a reproduir sobre la seda tota classe d'aiguaforts ja siguin gravats per procediment fotogràfic com en cosit o talla dolça al buril. Sols remarcant que totes les reproduccions que'ns mostraren són fetes amb tota justesa i amb una intel·ligència sorprenents, serà prou per a fer justícia a la labor meritòria d'aquests mestres de l'estampa. En quan als aiguaforts de l'Estruch, que el públic desconeix encara perquè ni han estat exposats enlloc ni reproduïts en cap revista o publicació, cal reconèixer que, en tal manifestació artística, l'Estruch no tenia dificultats, assolint una mestria inimitable, amb un domini de tècnica i de dibuix d'una plenitud reveladora.

Després d'haver saborejat les diferents belles mostres d'estampament dels aiguaforts de N'Antoni Estruch, i alguns de P. Grillo (segle XVII), i una bona part de gravats de l'Obra de Juli Verne, que són una preciositat, cansant l'amabilitat dels amics Serra Estruch, els fèrem algunes preguntes aprop dels mèrits i esdeveniments més rellevants del seu cunyat. D'entre els que recollírem en direm alguns, que ens sembla poden interessar als

lectors d'aquesta revista: N'Antoni Estruch i Bros, és natural de Sabadell i pot tenir ara uns 54 anys; actualment resideix a Buenos Aires. Feu els primers estudis elementals en el Col·legi dels P. P. Escolapis de Sabadell. A l'any 1886 fou enviat pels seus pares a casa el seu oncle En Joan Serra Masdefiol, antic magatzemista de fustes, el qual l'apadrinà en els seus primers passos pictòrics, recomenat-lo als llurs amics i professors, Farran i Amigó, cursant a Llotja fins l'any 1894, en quina data guanyà per oposició i unanimitat les *Borses del Treball*, que de molt temps concedeix i subvenciona la Diputació de Barcelona, per a conti-

nuar i perfeccionar els estudis a Madrid. Retornat a Barcelona l'any 1896, li fou encarregat, entre altres, el retrat d'En Victor Balaguer, fet a la ploma, i el qual es conserva en el notable Museu de Vilanova i Geltrú. Seguidament es traslladà a Roma per a maldar de ferm en l'encàrrec de pintar 25 temes religiosos, que li feu l'opulent fabricant de Sabadell En Francesc Ponsà, en els quals hi treballà vuit anys. Durant la seva estança

«La primera caiguda de Jesús pujant al Calvari»
Aiguafort d'A. Estruch

a Roma va ésser-li encarregat un retrat, pintat a l'oli, de Mons Mistrangelo, arquebisbe de Florència, avui Cardenal escolapi, el qual quadro es conserva en el seu palau, havent estat molt elogiat per intel·ligents italians.

Acomplida i completada la missió que li conferí el senyor Ponsà, es traslladà l'Estruch a París i a Palestina, successivament, per a perfeccionar els seus estudis, d'on retornà l'any 1904, en quina data començà a pintar els renomats quadros, que li encarregaren, «Els Segadors» i «La mort d'En Casanova». L'any 1908 es decidí

«El Sant Sopar»
Aiguafort d'A. Estruch

anar-se'n a Buenos Aires, amb el bon propòsit de cercar camí on poder acompletar llurs impressions d'artista. Actualment, després d'haver recorregut tota la República Argentina, continua la seva residència en la Capital del Plata, mentre nosaltres, els qui seguim pas a pas els neguits i lluites de l'espiritualitat catalana, n'esperem el seu retorn a la Pàtria, amb els més madurs llores de la seva glòria definitiva.

* * *

Pluja benefactora la d'aquella reveladora tarda diumengera en la que, lluny dels espectacles ciutadans, enfortírem l'esperit amb la troballa de neguits silenciosos que'ns han de donar fruits ardits de bella sedositat artística. Quina labor més ben brunyida la que fan, en aquella quieta barriada d'Hospitalet, els germans Antoni i Pere Serra Estruch, tot aportant a l'Art Pairal vibrants mostres d'intel·ligència i fructificació.

El Calvari

Jesús cridant a Sant Pere i a Sant Andreu

Aiguaforts d'A. Estruch

El Metre ens deixà, a l'amic Puig i a mi, en la Plaça de Catalunya en l'hora precisa que d'«El Dorado» en sortia una massa difusa de gent que s'havia entestat, tota conformada i endiumenjada, dintre d'aquell teatre, per a otorgar-se un esplai al seu endiumenament mecanitzat, no però sense embolcallar-se de les incomoditats pròpies dels diumenges barcelonins. Mentre el meu esperit tancava manyac imatges que no s'esborren...

J. M. MIR MAS DE XEXÁS

PARABOLA DE LA TERRA I EL VENT

CORRANDA

(d'Emilia Bernal)

*A la terra humiliada
trepitja el vent de l'amor.
La petges, vent de l'amor,
sens dar-li ni una besada.*

*La terra es corba, i vinclada
es retorç en sa dolor.
Trepitja el vent de l'amor
la pobra terra cansada.*

*Terra trista, humiliada,
si et nega el vent sa besada,
retorce't en ta dolor,

desfeta, eixuta, encorbada.
No pidolis cap besada
al vent crudel de l'amor!*

OCTAVI SALTOR, trad.

NOTES SOBRE PRE-HISTORIA DE LA COMARCA OLOTINA

LA CASA VAYREDA

En record de l'estimat amic i compatrici, En Joaquim de Vayreda

OBSERVANT la regla general exposada en un meu article: el nom toponímic rebut pel lloc on fou fincada la Casa Pairal de Vayreda, (i de qual lloc ha heretat el nom patronímic que porta dita família), fou donat pels imperials romans durant la seva dominació en la Península, senyorejant per a Olot i la seva comarca, en el curs del primer segle de l'Era actual.

Aquest nom de VAYREDA, prevé de les paraules VIA CELER. Aquest nom ve a dir, en bon romance. VIA DRETA, CAMÍ ABREVIAT, per referir a una DRESSERA, oberta a l'antic camí Ral que, de Càn Bastans, encaminava per Olot, via del Pont de Monars, en direcció al Puig de Sant Esteve, Passeig de Blay, Roser, Pla de Dalt a Collaliari per atrapar, en la vall de Vianya, la calçada romana que dirigia, d'una part, per a Ogassa i d'altra, via Signum milles a Camprodon.

LA DRESSERA de càn Vayreda, és la conseqüència o finalitat, immediata de l'obra del *dessecament* dels estanys dels Pla de Llacs, que es dugué a terme durant el govern dels imperials, com ja tinc explicat en un meu article relatiu al «Pla d'Olot i el seu Terme».

No és d'estranyar el com i el perquè es procedí, a dites millores, en el pla d'Olot, ni ha de sorprendre la notícia als cars llegidors. Hi ha que tenir en compte que fou general i de gran importància el progrés de que gaudí l'Imperi Romà, a la regència dels grans Cèsars. Construcció de nombroses carreteres, ponts, aqüeductes, teatres, cerques, temples, sacelles, termes i obres de totes classes en la direcció pública, i en la privada, poblacions amb riques vivendes, fornides d'estàtues, banys, mosaics i altres riqueses, que s'estengueren fins en les Viles i demés construccions del camp. Recordi's que, sí per Tarragona, Barcelona, Girona, Vich, Ampúries, i sense anar tan lluny, per les valls descrites en aquests articles, s'han trobat, en tant gran nombre, els temples, sacelles, murs, castros, turs, viles, cohortes, calçades, ponts i demés relíquies previngudes de l'època romana, és natural, que, la població olotina, heretés alguna obra o millora apropiada a la localitat. No hi ha que esperar descobrir-hi cap Oppido, Cerque o teatre, per no ésser cosa apropiada a la importància local, però l'estrany seria que no hi hagués alcançat, en cap manera o forma, els fruits de tan important civilització llatina, que, a dojo, vessaren els imperials, durant els llargs segles que dominaren al país. Les referides millores, foren, doncs, conseqüència exclusiva, natural i lògica del avenç i progrés material de l'explendorosa època de la dominació romana.

Així com el nom aborígen del TRIAI, la troballa d'algunes monedes celtibèriques a la baixada del tossal de Sant Roc, i algunes altres despulles, vingueren a confirmar l'existència de la xarxa dels primers camins comarcals iniciada des de la Confederació Indo-europea i perfeccionada en temps de l'hegemonia dels Ligurs, al venir a explotar les primeres mines del Pirineu comarcal, de la mateixa manera, el nom de VAYREDA, amb relació a les circumstàncies del lloc, i, d'acord amb la seva relació amb els demés noms llatins comarcals de LA PORTADA, CLUSSELLS, SUPER RAS, (Subiràs), del Pla de Dalt, ha vingut a ressuscitar o descobrir l'obra del *dessecament* dels estanys del Pla de Llacs, la classe de gent que la portà a cap, i la subsegüent obertura de la *dressera* de Càn Vayreda, puix que com bé diu l'adagi castellà, «Por el hilo se saca el ovillo», en el present cas, per el sol nom de Vayreda, s'ha vingut a explicar clar i per complet, les importants millores que en la Plana d'Olot portaren a terme dits imperials.

Hi ha que fer recordança, per millor claretat, que, nascuda la Vila Vella d'Olot, amb motiu de l'encreuament de camins acabats d'explanar en l'Edat del coure o de l'imperi Lligur, al tractar els imperials romans, del temps de César August, de reconstruir la *Calsada de Girona*, Mieres, Olot a Ogassa, desviaren el seu nou curs per la vall de Begudà, a fi d'allunyar-la dels estanys del Pla de Llacs, per les molèsties i perills que oferia el seu veïnat. Com aquest nou trassat de carretera per Begudà, constituïa una gran marrada, els viatgera que portaven pressa, a fi de guanyar temps, des de Santa Pau, prosseguien per el primitiu camí de Càn Bastans, (Via Stagnis), en direcció a Olot i Collaliari, a atrapar la Gran Calsada en la Vall de Vianya. Per aquest poderós motiu de tal ventatja, Olot, com s'explica en el meu article, mantingué, en gran part, el concurs de viatjants i mercaders, conseguint, poc a poc, progressar amb gent i amb importància, a benefici de la gran pau octaviana i notable progrés de la Roma imperial. Aleshores fou quan en la població es tractà de sanjar la Plana, *dessecant* els llacs que la vorejaven, i *adressant*, arreu, el curs de l'antic camí de Càn Bastans, Olot a Collaliari, per estalviar la marrada que tenia que seguir-se al faldejar la muntanya de Batet, per a poguer passar les aigües escorredisses per el lloc del, avui, pont de Santa Magdalena, per a retornar, seguidament, en direcció a ponent, via dels, ara, anomenats carrers de Clivillers, Sant Esteve, El Roser, al Pla de Dalt i Collaliari. Així és com passaren a ADRESSAR dit antic camí, des de lloc de Sant Cristofol en direcció al pas avui nomenat de l'Aruga i, vorejant el canal de la Portada en la seva part esquerra, seguir en direcció al terrer on està fincada la casa pairal dels senyors Vayreda, per a, des de dit lloc, dividir la DRESSERA en dues branques, dirigint la de la dreta vers el passadís que forma el sòl on

està, avui, fincada l'Església de Nostra Senyora dels Dolors, per a seguir el carrer de Sant Pere Màrtir, a sortir al Pla de Dalt, i, per Subirás, montar en direcció a Collaliari. L'altre ramal, partia del propi casal de Càn Vayreda, en direcció a Ponent, camí de la Plaça de Clarà, (encar en té la finca un trosset de dit camí, en us, per anar a les seves hortes) i de dita plaça, mitjançant el terraplè o closa, nomenada dels CLOSSELLS, (per a salvar-se de les aigües enxarcades, que romanaven existents en dit lloc), sur-montar en direcció a Morató, per prosseguir per Sant Roc, via Boscdetosca en direcció al Corp a alcançar la ruta d'Ausona.

De l'explicat resulta que la casa dels senyors Vayreda llindava amb la bifurcació de la descrita DRESSERA, vinguent a constituir una nova vil·la o pagesia, amb les principals terres obtingudes amb el dessecament dels referits estanys del Pla de Llacs, en la seva part nortenya que, tal volta, comprenia fins als carrers de Sant Rafel, Sant Farriol, Plaça de Clarà, i algunes més. Per a millor comprendre l'anterior relació, pot consultar-se el plànol de la Ciutat, i així es podrà fer, el llegidor, complert càrrec, principalment, del traç de la descrita DRESSERA i les seves dues branques, que de Càn Vayreda dirigien per els indrets explicats, compulsa que li ajudarà a regonèixer i li comprovarà el verídic fet de l'expressada obra.

La data dels explicats dessecaments dels llacs, i traç de la dressera de Càn Vayreda, correspon al primer segle de l'època de l'explendor de l'Imperi Romà, puix sempre ha succeït i passarà que les *obres i millores* es porten a terme en temps de bonansa, quasi mai en temps de calamitats i de penura. Aquesta és una ferma raó. En segon lloc, ho confirmen els noms de PORTADA, VIA CELER, CLOSSELLS, que es troben conservats en la localitat, com a procedents de dita època i fent referència i com a pertanyents a dites millores. Són noms del pur *llati*, per lo tant, donats pels romans que governaren, aleshores, per la comarca i imposaven la seva llengua a el que obraven. Si les descrites obres haguessin estat practicades en temps posteriors, els noms que hagueren rebut, dits llocs, foren romanitzats, o, millor dit, catalanitzats. Per altra part, en el temps calamitós, com fou el del baix imperi, no era època apropiada per consemblants millores, i molt menys ho fou a la vinguda dels bàrbars del Nord, puix que, en dites temporades, altres quefers degueren tenir els habitants de la població, que no en els d'ocupar-se amb millores com les descrites, tan importants, en aquella època donada el xic de la Ciutat.

Altra prova ve a confirmar la data assentada de tan importants millores, i és la consideració dels noms de les fonts de Les Déus, dedicades a les divinitats del paganisme, quals noms degueren, forçosament, que ésser donats en les primeres èpoques de l'Imperi i demés *després del dessecament* dels estanys del Pla de Llacs, puix hi ha que suposar fundadament que en el temps dels dits estanys estaven anegades o ofegades les dites fonts, per les aigües enxarcades, o, quan menys, estaven amagades i en lloc, aleshores, de difícil accés, per a poguer el poble honorar-les com a divinitats. D'altra part, cas d'haver estat dessecats els estanys en època més moderna, tinguent en compte el progrés del Cristianisme, dites fonts, al quedar en terreny accessible pel dessecament dels estanys, hagueren rebut noms distints, amb seguritat noms de Sants, com el reberen les de Sant Roc. Per ço explicat resulta que totes les raons venen, en abono, de que el dessecament fou realitzat durant el període esplendorós de l'Imperi Romà, o sigui, als primitius temps de l'Era actual.

L'origen etimològic del nom de la casa dels senyors Vayreda no té res que veure amb les distincions posteriors de caràcter nobiliari amb que els seus ascendents pogueren estar favorecuts en temps feudal, com a premi d'algun o alguns serveis prestats. El lògic és suposar que dita família, en l'època esplendent de l'Imperi Romà, gaudia de fortuna o puixança en la localitat, que fou de les que, de grat o per força, acollirien la causa romana, i que, al tractar l'obra del dessecament del Pla de Llacs, hi pendria part important adjudicant-se, per recompensa, part dels terrenys dessecats. Així mateix, és de creure que, dita família, aniria perdent el seu primitiu nom, per a conservar com a nom sobreposat el de la *dressera*, que donà nom a la referida pagesia creada de nou.

En tant, resulta que la Casa Vayreda, si nó de les més antigues de la Ciutat, és una de les que millor ha ajornat la seva vida civil al progressiu desenrotllo de la Ciutat, des de tan milenària antigó.

No es fa l'explicació relacionada en aquest article, per via de lloança imaginària, parescuda a una paròdia virgiliana. Res d'això, el que queda aquí explicat està fonamentat amb els arguments apuntats i lògicament avalorats, i quals deduccions es donen a conèixer, amb tota sinceritat, honradesa, major coneixement històric, i per a satisfacció de tan distingits compatricis.

J. M. BASIL I MATAS

CONTRADA PIRENENCA

COLLSACABRA (Baix Pirineu)

Fotografies de Sebastià Maria.

(De la «Rèvue Moderne», de Paris)

TROBALLA ARQUEOLÒGICA

FA poc que, fent un petit tros de camí darrera la casa de càl Hermità de Batet, els treballadors varen descobrir una sepultura romana a un metre de profunditat. Tretes les pedres que la formaven, a dintre hi varen trobar ossos humans gairebé descompostos i tres gerros o ànfores de terra cuita. Els treballadors varen trencar-ne dues, de tal manera, que no fou possible recollir-ne els trossos degut al trinxament que varen fer-ne pel sol motiu de no haver estat plenes de diners.

Gerro o ànfora trobada en la sepultura

Solament d'una se'n pogueren recollir els trossos abans no fessin la mateixa fi de les altres i s'ha pogut reconstruir. Aquest gerro o ànfora mideix 18 centímetres d'alçada i 40 de diàmetre.

També foren trobats en el mateix lloc alguns fragments de teula romana del mateix color de la terra de les ànfores.

Aquesta casa de pagès està situada al fons de la vessant de la serra del pla de càl Andreu, un petit tros més enllà de la Caseca i a sota de Comaplà. En l'esmentada casa no hi ha cap indici ni s'hi conserva el més petit vestigi arqueològic per a basar-hi un estudi seriós. Tal vegada fent-hi excavacions, potser s'hi trobaria alguna cosa que dongués més llum i aclarís el misteri d'aquesta troballa.

En aquesta comarca, en els primers temps del cristianisme, els romans deuriem passar-hi formant caravanes de gent guerrera i civil. Amb tota seguretat que si algun es moria pel camí devien enterrar-lo allí on el trobaven mort.

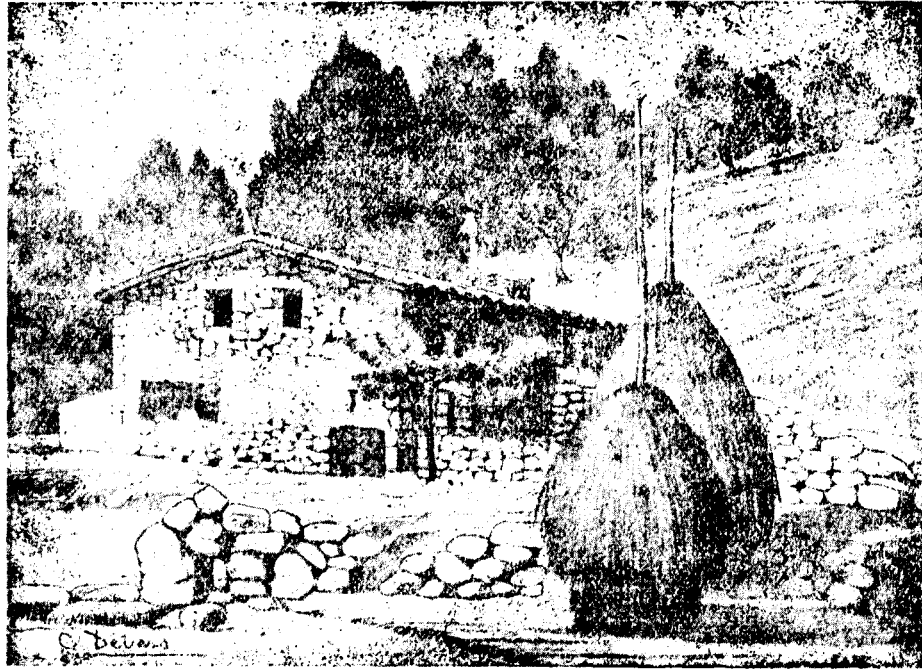

Reconstrucció de la sepultura

Les vies romanes que creuaven Catalunya les qualificaven de pretorianes, consulars i veïnals.

Aquesta sepultura no és gaire distant de la via romana que d'Olot passava cap a Buch i d'allí vorejava la costa de Sant Martí i travessava el riu del Torn, abans d'arribar en el Menhir o *Pedra del Diable*, en el pla de Reixac, en la vall de Santa Pau, on s'hi conserva un pont romà i un tros de carretera empedrada amb petites pedres. D'aquest punt continuava cap a Brió fins a unir-se amb la que sortint de Girona, passava per Besalú i vorejant el riu Fluvià seguia cap el pont trencat de Castellfullit, pla de Vianya, travessant la ribera en el pont de Grèvol, que, com l'anterior, també és

romà, on es comença el Capsacosta, que és el tros de via romana més llarg i millor conservat d'aquesta comarca. Aquesta important via passava per Camprodon i travessava els Pirineus. Entre les vies romanes hi ha la d'Olot a Riudaura. La que de Besalú, passant per Coll de Bast, anava a Sant Esteve de Bas. Altra que passant per Coll d'Uria i el Grau, anava a Vich.

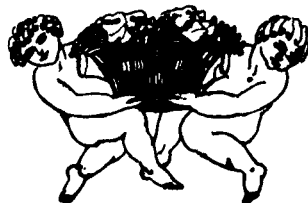

Cal Ermità, on s'hi ha trobat la sepultura romana

De sepultures romanes se n'han trobades a vora l'estany de Banyoles, a la costa de la Salut, a Cogolls i a Besalú, a vora de les vies antigues junt amb algunes despulles. També en diferents llocs de la comarca olotina s'hi han trobat monedes romanes, essent una mostra ben eloqüent de que els romans recorregueren en totes direccions les frondoses valls olotines, en les quals també s'hi feren complir les ordres de Dioclecià en el segle IV, ja que en el martirologic hi són anotats els sants màrtirs d'Olot que foren martiritzats pels romans que dominaven nostre territori.

(Dibuixos de l'autor)

CELESTÍ DEVESA

NOTES D'UN ABSENT

L'ABSÈNCIA té una virtut: la de fer veure amb més claretat totes les coses. Passa com amb les pintures a l'oli que, vistes a certa distància, hom s'adona més fidelment dels volums i de les perspectives. Una altra conseqüència de trobar-se absent: totes aquelles coses que ja estimaveu, ara les estimeu més encara, i mai les havieu considerat tan dignes, tan mereixedores del vostre amor...

Procuraré exposar, en aquestes ratlles, alguns dels fets i algunes de les realitats que més m'han colpit trobant-me'n absent per l'espai d'algunes mesades.

LA CIUTAT

Si sempre haveu viscut en la petita ciutat de la vostra naixença, és possible que, algunes voltes, hagi sentit d'ella un ingrnat cansament. La seva vida us semblava monòtona, ensopida, i sentieu un fort desig de canviar d'ambient i de decoració, anhelant uns més amples horitzons. Allò de veure sempre les mateixes coses i ensopegar en el vostre camí amb les cares mateixes us enervava fortament, i us consideraveu un reclús condemnat a no poder desplegar mai les seves ales... Però veus aquí que l'atzar us imposa l'obligació d'allunyar-vos llargament de la vostra ciutat, i llavors les coses canvien d'aspecte. Tot allò que tant us ensopia, tot allò que ja no tenia ni el més lleu atractiu per a vosaltres de tant tenir-ho davant dels ulls, tot allò que miraveu amb una freda indiferència, amb fastidi quasi, pren un nou relleu, una nova importància, una nova bellesa en el vostre esperit, i amb quina enyorança ho recordeu, amb quina il·lusió desitjeu tornar-ho veure altra vegada! Llavors us doneu compte de que la vostra ciutat, petita o gran, de vida moguda o somnolenta és, malgrat tot, una cosa fortament lligada amb vosaltres i que forma part de la vostra més íntima manera d'ésser...

I jo, que tinc l'honor i la ventura d'ésser fill d'una ciutat privilegiada, d'un bocí de terra on Déu hi ha abocat totes les belleses del món, quina recança sento de trobar-me'n allunyat i quin relleu més gran prenen per mi totes les seves coses! Jo, que més d'una volta havia pensat abandonar-la, ara que'n sóc absent, amb quina il·lusió deambularia pels seus formosos passeigs i cercaria l'ombra de les seves incomparables vores del riu!

UNA GRATA SORPRESA

En el vostre exili, penseu que us resta molt de temps encara perquè us sia possible oïr novament els bells ritmes de la nostra dansa... Enyoreu les amples rodones clàssiques, les harmonies de la tenora i el so playiviol del flaviol sota l'ombra acollidora dels sàlzers d'una fontana o entre la doble filera dels plàtans urbans... Mai com ara copçareu la certesa, la viva realitat d'aquells versos del poeta:

*Les sardanes airoses pujen al cel
i tothom sent en l'ànima dolçor de mel*

Centenars de kilòmetres us separen de la vostra terra i temeu que no n'arribi fins a vosaltres el més lleu ressó. Però veus-aquí que un dia entreu en un bar, i mentre esteu distrets en saborejar la bevenda o en desfer l'enfilall dels vostres records, us fereixen l'oïda les inoblidables harmonies de "L'Empordà", llençades als quatre vents per la providencial pianola. Agradablement sorpresos, els vostres llavis taral·laren il·lusionats:

*Cap a la part del Pirineu
vora els serrats i arran del mar
s'obra una plana riallera
n'és l'Empordà.*

Oh si, allà voldrieu estar ara vosaltres! Cap a la part del Pirineu, vora els serrats i arran del mar, en aquella plana encantada on en un jorn llunyà va florir-hi l'idil·li amprès d'un pastor i una sirena...

MENSATGES FALAGUERS

Si us arriben de tant en tant, enviats per unes mans amigues, alguns plec de revistes i periòdics de Catalunya, fins besariem al carter que us entrega aquests bells presents. Al desfer la faixa que els envolta, sentiu la mateixa il·lusió que un infant quan obra una capsca que sap que conté una joguina... Aquestes fulles de paper us porten encoratjadores alenades de la vostra terra. Elles us informen del seu moviment cultural, literari i artístic, i us donen compte de què Catalunya segueix una ruta ascendent i inenterrumpuda, prometedora de les més falagueres possibilitats. I ara que arréu de la terra catalana floreix aquest bell esplet de publicacions, creieu que és una delícia passar els ulls per damunt d'elles i fer-se càrreg dels nobles neguits de superació intel·lectual que mouen al nostre poble en cada un dels seus quatre confins.

Si abans, quan ereu en mig d'aquesta tasca, us donaveu compte de la seva capdal importància, quanta no en tindrà ara per a vosaltres que n'esteu allunyats en persona, però presents, ben presents en esperit?

LES COSES DE LA TERRA

Quines hores d'un conçol més pregon, d'una joia tan dolça he sentit ara que estic lluny de la meua terra, a l'evocar totes les seves coses! Les cançons populars, per exemple, que més d'una volta he taral·lejat a mitja veu, m'han

semblat una música angelical, d'una harmonia infinita... Mai, com ara, havia descobert el sentit tan intensament humà que enclouen, i la sava d'inconfusible racialitat que corre per les llurs estrofes... Elles, al cantar-les, baixet, baixet, amb aire de misteri, han posseït, per a mi, la virtut de traslladar-me per uns instants vers l'enyorada terra dels meus amors, com portat per invisibles ales, fent-me la il·lusió que sentia l'olor del romani de les nostres muntanyes, la terral sentor del embrunit pa de les nostres masies, l'honrada i franca veu de la nostra gent...

*Muntanyes del Canigó
fresques sou i regalades,
sobretot ara a l'estiu
que les aigües són gelades...*

*— Diguame, la pastoreta,
de qui és el bestiar?*

*— Les orelles, del meu pare;
els moltons, del meu germà;
les cabretes, en són meres;
el cabrits del raba-là.*

Què cerqueu per'quí, el bon jove?

Què hi veniu aquí a cercar?

*— El vostre amor, donzelleta
si m'el volieu donar....*

Quin regust més nostre, quina sabor més catalana hi ha en la música i en la lletra de les nostres cançons populars! Pot ben dir-se que en elles s'hi troba continguda tota l'essència de la terra, tot el caràcter, tota la manera d'ésser del nostre poble! Aquestes cançons, cantades en l'exili, lluny del marc que els hi és propi, us posen un puntet d'agredolç al cor, les llàgrimes als ulls i un lleu somriure als llavis....

COROLARI

Romanticisme tot això? No, amics; allunyeu-vos de la vostra terra i veureu com totes les seves coses us acompanyen fortament lligades amb vosaltres, per més indiferents que en fossiu abans... Trasplantats a una altra part de món, aprendreu, si per cas no en sabéssiu, a estimar tot allò que és l'essència de la vostra ànima i que, si us en trobéssiu mancats, deixariéu d'ésser el que sou per a esdevenir tots uns altres. Potser, quan vivíeu en la pàtria, teníeu el pensament fixat en el descabdellament de la vida d'altres terres llunyanes... Però ara que en sou apartats, quan us interessa saber el que és, el què pensa, el que sent i el que vol la vostra terra pròpia!

RAMÓN PLA I CORAL

Melilla, Agost 1928.

LA NIT D'ABRIL

A la gentilíssima amiga, M.ª Dolòrs Sala

*La nit d'abril és fresca i perfumada
com un alè vingut del paradís,
en eixa nit la rosa és un poema
i el poema un encís*

*Els pollangres es posen de puntetes,
volen besar la lluna! quin anhel!
Van obrint-se, amb misteri, les estrelles
— finestretes del cel —*

*L'oreig porta perfum de roses veres
i passa sospirant,
diu versos a les flors que més li plauen
i així les va encisant.*

*Es cada vers la llum,
que va des d'un estel a una floreta,
subtil, voleiador
com una ploma blava d'oreneta.*

*S'omplen de solitu les grans muntanyesd
— palaus encalijats —
il·lumina la lluna les hermites
i semblen llirs de neu agegantats.*

*La nit d'abril és fresca i perfumada
de llessemins en flor,
si esguardes d'eixa nit les meravelles
veuràs els bells preludis d'un amor.*

M.ª MERCÉ DEVESA

LES NOSTRES DANSARINES
TERESINA BORONAT

GRAT record servem de l'actuació, en el nostre Teatre Principal, de la simpàtica i intel·ligent Teresina Boronat, la genial dansarina catalana que, amb tanta agilització, estil i cisellament sap portar a l'escena vibrants danses clàssiques i regionals. L'art de la genial Boronat conté un agradable polaritzador, on el gest, l'expressió del rostre i fins el bellugueig hi tenen la grandiloquència de recolzar-se en la psicologia del tipus i sentiment que

recondint la bonica einta catalana
amb onyrança
Teresina Boronat
Paris - Inicial - 1921

aprofunditzen la bellesa literària de la dansa. Les danses, on el sabor regional hi és abocat amb massa puixant localisme, la Boronat ens les dóna suavitzades de subtil ironia, brunyint una ben estructurada caricatura, que s'afina amb l'expressió del gest i del rostre. Però en aquelles on el tràgic i la bellesa hi radiquen amb aferrissada entesa, la Boronat ens les reflecteix amb una lucidesa i netedat neguitejants, fent-nos concebre fins els més difumats refinaments de la seva personalitat.

Com a danses que més ens colpiren i saborejarem, esmentarem «La dansa de la por» i «La mort del Cisne».

Més, Teresina Boronat, no és tan sols una gran artista dansadora. Ella aima, amb el mateix neguit, la parla

materna; per això es daleix de voler entrar en el Teatre per a aportar-hi les dolces i tendres notes de la declamació llur. I esperem amb molta fe, en el seu pervindre i en el pervindre del Teatre Català, l'hora solemne que tan simpàtica i intel·ligent artista ens farà l'honor de delectar-nos, n'estem segurs, amb l'aparició en l'escenà catalana.

Quan nosaltres, entre bastidors, l'escoltàvem tot admirant la seva simpatia que la fa més atraïent encara, i ella ens contava aquesta agradosa novetat del seu desig de dedicar-se al teatre, i li preguntàrem, tot tement-nos però que això no li fes negligir la dansa, si continuaria en el conreu de la mateixa, recordem, com si fos ara, el to, el gest i l'expressió que acompanyaren aquestes paraules: no puc deixar de dansar perquè, a més a més de delectar-m'hi, les cames se me n'hi van... i el teatre ha d'ésser per a mi un complement de les meves aspiracions i un sedant per a el meu esperit, qui admira i es complau en neguitejar-se davant d'aquells tipus i escenes que els mestres del nostre teatre han enriquit de racialitat.

A nosaltres, però, ens suggerí una bona idea, després d'haver aplaudit amb entusiasme i amb admiració les fortes qualitats declamàtoies de la Boronat, qui ens recità, després d'haver exhibit unes quantes mostres del seu bell art en l'escenari del nostre Teatre Principal, la popular i tan dolça poesia, «La sardana» del malaguanyat Joan Maragall. Amb quines notes més suaus i més dolces ens digué la Boronat aquest cant a la sardana. En els llavis d'ella, hom queda sense dubtes, que la sardana és «la dansa més bella de totes les danses que es fan i es desfan». La idea que ens suggerí la Boronat és que, talment com una Berta Singerman, que és una missatgera de la Poesia castellana, ella fos una missatgera de la Poesia catalana, estampant arreu de la nostra terra els vibrants cants de la Lira dels nostres poetes. Seria una manera fàcil de fer conèixer i popularitzar en el nostre poble, adormit, les valors més ben cenyides de la literatura nostrada.

Agraïm a Teresina Boronat la mostra d'amistat i simpatia amb que ens ha honorat, enviant-nos des de París, on assoleix actualment nous i rellevants èxits, una de les més rescents fotografies en la qual es plasma un dels moments més afinats de la dansa «La mort del cisne». Remerciem la dedicatòria que l'acompanya. Tot esperant que Teresina Boronat ha de donar millors dies de glòria a l'Art de la nostra terra.

J. M. M.

SOBRE SON PIT ES DESFULLA LA ROSA

*Sobre son pit es desfulla la rosa
—florit joiell d'una amor que ella entranya.—
Tantost ho veu, una llàgrima es posa
al sarrell d'or de sa fina pestanya.*

*Ses mans assopten la flor que s'afua
i cor ferida mormola:— T'esberles...?—
En esguardar-ne la rosa ja nua
galtes avall li rossolen dues perles!*

SI QUAN JO SOLA LLEGINT ESTIC

*Si quan jo sola llegint estic
el llibre amic,*

*a ma memòria ve un record teu...
bona nit llibre, lletres adéu!...
Puc esquivar-lo tossudament
el pensament,
tot endebades... Sols és segú
que clouré el llibre pensant en tu!*

QUAN ELS TEUS ULLS REPOSEN EN ELS MEUS

*Quan els teus ulls reposen en els meus
m'apar que el cel ha perdut dues estrelles
que s'han entafurat en els ulls teus
per heure el dolç manyoc de tes parpelles!*

M.ª CONCEPCIÓ CARRERAS

NOTA CURIOSA

SEMPRE havia sentit dir que els Gegants de Vich i particularment el Cap de Llúpia havien vingut d'Olot; però no s'en sabia la certenitat. Ara he pogut comprovar-ho i em plaurà donar la Nota treta d'una *Crida* del 1832. Valdria la pena de donar-la tota entera, i algun dia ho farem en les planes de la «Gazeta», perquè els seus versos revelen un home qui estava bregat en la poesia festiva, tan típica de la nostra ciutat. Els ingenis més celebrats, sobretot de l'estat eclesiàstic, s'hi havien dedicat; sobressortint el Canonge Oliva de Sant Joan les Abadesses. D'aquest, es conta que un any vingué a Vich per les Festes del Beato Miquel, qui havia de tardar en ésser canonitzat, i sabent els procuradors que posava a casa Brú de Sala, el famós versista, hi anaren a demanar-li que els fes la *Crida*, posant per intercessor al senyor de la noble casa. Aquest s'hi va interessar tant, que va comminar al canonge sanjoaní que no li donaria ni dinar ni sopar, fins que tingués composta la *Crida*. Jo no sé si fou la d'aquell any o la d'un altre; el cas és que un altre versista, fill de Vich, Marian Vinyas, qui arribà també a ser canonge, diu en una llarga tirada de versos el següent d'una carta que l'any 1802 escrivia al senyor Miquel Curriols, de Sant Joan les Abadesses:

*Suposo ja deus saber
que no va ser publicada
la Crida del gran Oliva
bona com totes las altres.
El perquè no'l sé del cert
pero es una cosa molt clara;
es perquèls Procuradors
no la prengueren ab aire.
¿Mes que importa tot aixó
que ella no fos publicada
per la trompeta del Nunci
si ho fou per la de la fama?*

I el Vinyas en la seva llarga composició encara va seguint sobre el mateix tema de la *Crida* del Canonge Oliva, i ve a dir que anaren a fer-la fer a

Un Lector de la Mercé
que's diu Lector Casamada.

I m'estalvio de posar aquí la pobre opinió que de tal frare tenia el Vinyas, i anem a parlar de la *Crida del Bou* per les festes del B. Miquel dels Sants en l'any 1832. És llarga i de metre variat, però tota ella feta amb un garbo i soltura d'expressió que valdrà la pena de que algun dia la insertem tota sencera com ho hem de fer amb els versos de Marian Vinyas.

Després de retreure a n'en Xora que duia el Bou de fusta, en la quarta dècima diu el següent;

Perqué cresca l'alborot
aquest any han fet gegants,
sa cara es de vigatans
mes ells pla son Fills de Olot;
¿i d'on serà aquell ximplot
Esquiva-mosques bovines
que mou tantes sarracines?
Aï! si'l gosaba agafar
a Olot el feia tornar
per enfortir barretines.

Així és que els Gegants i l'Esquiva-mosques a qui vulgarment diem *Cap de Llúpia*, per la grossa verruga de la pelada clepsa, vingueren a Vich i s'estrenaren per les festes de l'any 1832.

Del *Llúpia* no se n'ha respectat anys ha la seva primitiva vestimenta que li esqueia d'alló més; una casaca virolada que li arribava als peus i unes calces blanques li donaven més extravagant fesomia que el vestit d'arlequí que modernament li engiponaren.

Els Gegants foren anys enrera un xic reformatats en les seves faccions i sobretot en la vestimenta, que dels de Barcelona, és a dir, de la Gegantesa, deien que cada any treia la moda del pentinat. D'aquesta feina aquí molts anys se'n cuidava un tal *pa-i-naps*, que solia sortir en les Crides amb alusions a la seva estatura que era baixeta.

Deien la gent del meu temps que la testa del *Llúpia cap pelat*, era la figura més encertada que havia sortit dels obradors d'Olot, d'on havien eixit les *altes personalitats* decoratives de moltes poblacions de Catalunya. No sé si encara va seguint aquesta indústria de la Vila on hi deixà bon rastre artístic l'escultor Amadeu.

JAUME COLLELL PBRE.

DES DE MADRID

IMPRESSIONS

A Josep Mª Mir Mas de Xeràs

MADRID està somort; sota un sol foguejant sembla dormir-se un poc l'esperit indolent i a l'ensem sorollós de la capital. L'escampada general d'estiuejants ha deixat als que queden passejant llur aburriment, amb més calma encara durant les hores del dia. Per la nit, però, s'anima en aspecte i és en eixes hores que únicament hom pot respirar un poc. Els cafès, aquests incomptables cafès madrilenys, que decoren les aceres, s'emplen de gent, com així mateix els passeigs on aquests arbres civilitzats de ciutat semblen donar-se esment del bon servei públic que ens ofereixen, portant-nos la il·lusió de llur vegetació. Ací, tot improvisat com un estiueig per hores, i com en família, reviu l'esperit ingenios d'activitat imaginativa d'aquest poble en el qual la moderna decoració de capital no ha estat prou per a variar llurs característiques espirituals; i encara que, com gairebé totes les grans poblacions, té llurs ambients intel·lectuals i aristocràtics ben definits, el «*Madrid callejero*», que és el que dona la sensació del seu típic tan clàssic, es conserva en totes llurs manifestacions. Els seus barris populars, com les seves «*castizas verbenas*», el típic «*mantón*» de les conreadores de la gràcia i de la tradició, el clàssic *piropo*, endèmic en la raça, que, moderat a la força, no li ha quedat, potser, d'homenatge res més que la intenció; els rètols de molts establiments, a voltes tan xocants, que'ns parlen del seu humorisme nadiu, i tants i tants altres aspectes que'l fan original als ulls del foraster... Per això quan en eixes hores de la nit veiem brillar les seves grans avingudes, que reflexen les llums, talment com una immensa i silenciosa verbera, ens semblen com un teatre d'assaigs de la seva vida moderna, i fem un mig somriure al veure allà, molt alt, i retallant-se damunt del cel, com una paradoxa, la silueta d'un gratacels...

Els seus recons històrics, el clàssic i evocador Retiro; el Museu del Prado, on l'esperit viu en silenci unes hores de somnolència i plenes de beutat en el món de l'Art; els seus acollidors parcs; la simpàtica Moncloa; ens allunyen, si voleu, de la seva vida bullanguera i sorollosa. I si passem per la *Puerta del Hierro*, comença la formosa carretera que condueix a la Serra del Guadarrama, forta i esplendent, que, des de tan alt, sembla amparar, amb tota llur serenitat, les passions que s'agiten en la capital que en els seus peus s'estén... Mentre allà en l'horitzó, estensa ratlla sens fi de la planúria castellana, la imaginació, enemorada del paisatge frondós i encisador d'aquesta regió priverligiada, forja, amb els núvols, muntanyes blaves com les d'Olor...

M.ª L. DE MALIBRÁN

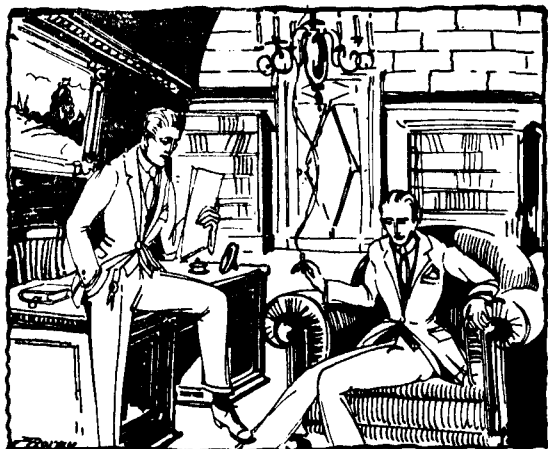
Madrid, Agost de 1928.

EL CAPTAIRE SINOBITIS

Aux mos amics Jeannes et Loius Mandier.

DIR que en Francesc s'explicava malament, seria calumniar-lo. Però hi anava tant a poc a poc a recitar fins les coses millor apreses, que vaig acabar per dir-li, un dia, que quan tingués de contar-me quelcom, s'ho escrigués abans i m'ho llegís.

De resultes, me la va portar votada molt de temps, i amb prous feines si em saludava quan em veïa pel carrer.

Un vespre que'ns trobarem els dos sols a la sala de Junta del Centre, treient unes quartel·les de la butxaca, se m'adressà irònicament:

—Senyor «Paquet-de-Nervis», li duc escrita la ressenya de la festa major d'Amer.

Què volieu que li respongués? Vaig somriure i vaig escoltar.

* * *

«Arribar nosaltres i ploure quatre gotes, fou tot u. Les pagesetes galdudes es miren els xicots; els xicots goiten el cel; les mans es desfan; les corregudes comencen; la plaça es buida. Cau l'aigua per l'amor de Déu!

»Sota les voltes de la plaça, em vaig trobar al costat d'un captaire vell i coix, quin rostre, lluent de tant vermell, de primer antuvi semblava colrat pel sol.

»Devia sentir la pruïja d'enraonar, ja que, després d'una estona de parlar sol, se'm girà, i prèvia una forta bravada de vi que em feu tombar la cara, l'home s'explicà:

»Captive: «—Si, jove, si. Plou! L'aigua, ja ho diuen, espatlla camins i destorba festes... No tingueu pas por que els carreters es queixin mai del vi... Psè!... Feu cara de tenir vint anys... Totjust us deveu afeitar un cop cada dissabte, eh?... I segurament estareu enamorat, eh?... No responeu? Ah!... Feu cara de trist... Que us en passa alguna?... Qüestió de dones?... Sembleu mut!... Oh, les dones! Totes les d'ara plegades no valen cinc cèntims... i les d'abans, eren ja si fa o no fa. El món

degenera... Quan jo era com vós... Voleu que us ho expliqui?... Encara és aviat; i encara que no ho fos, plou, i ni vós podeu anar pèr les vostres ni jo per les meves. Les meves són a l'hostal... Però no us pensèssiu pas que ho he sigut sempre d'embriac així, no. Bec per oblidar les penes... Com hi ha Déu que no hi ha millor manera!...

»Quan tenia vint anys, ja en feia dos que estava enamorat. A casa éstaven bé i jo era dels únics nois del poble que haguessin anat gaire a estudi. Si us digués que fins havia arribat a fer versos!... Ella era bonica perquè si, i més polida que el vori. Aleshores jo tampoc era com ara. Si m'haguéssiu vist ballant sardanes!... Feia un goig!... Anava sempre mudat com un ninot de catàleg; em sabia presentar, i les noies em preferien als hereus tòtils.

»Un dia, tornant de viatge, em varen dir que durant la meva absència, un altre em festejava la Marieta. Per aclarir-ho, la vaig esperar un vespre al cantó de casa seva. La veig que ve; s'acosta; m'hi atanço. L'atrapo sota la imatge de Sant Nasi i li dic el *què*. M'ho mig nega; però, davant la meva insistència, ho confessa, i per afegidura encara em diu: —Ximple!— Aleshores, jo que si, arborat i gelós, li agafó el braç i li mig torço, fent-la xericar de valent. Entre dos xiscelets m'ho vaig haver de sentir tot, i els seus insults em tornaven més i més furios.

»Tot d'una em vaig sentir també un cop de puny al clatell i... res més.

»Hores després els *serenos* em varen recollir sense sentits, estessat al mig del carrer, i em dugueren a casa.

»L'endemà mateix ja es va escampar per Olot que el *valent* Jonvi, a més de *tustar* en Calau, li havia fet córrer la xicota. Quina vergonya! Ni gosava sortir al carrer jo.

»Per moments, quan les sangs em pujaven al cap, el volia matar. Quan estava serè m'en desdia i per això em vaig donar a la beguda. Begut, sempre trobava que tenia raó.

»Finalment vaig decidir-me. Allò no podia seguir.

»Les feres tenen el seu instint. Fera o no, jo tenia el meu i era de fera. Les alteracions del meu temperament eren absonants. L'etzaveja dels ulls d'ella perduts per mi, no era tan negra com ço que covava cor endins.

»Sang! Sang!... A ella res. Ella era una dona, i ja està tot dit. Vaig pensar que de vegades amb una mort es fereixen dos cors.

»En Jonvi era un hereu fadrister de pagés. Cercant-lo, seguia ja per camins amagats i feixes descobertes, traïnt el meu pas. El meu nas s'inflava pressentint farum de sang... Sang!... La seva... La d'ell!... Li clavaria al bell mig del cor un ganivet que ni fet exprés. En Jonvi era fornit i gras. Millor, que aixís trobaria tou i l'eina no corria cap perill d'oscar-se'm.

»Un vespre que jo estava més begut que de costum, ço que ja és dir, vaig esperar-lo amagat darrera una cleda de La Deu. Havia pres totes les precaucions perquè no se m'escapés.

»El veig que arriba en mig d'un ramat de xais, en la nit perduts, desdibuixada la cara sota la paiola de segador. Al veure'l aprop, se m'enterboliren el seny i la vista. Salto la closa; destrompasso un rengle de bardisses; m'hi abalanço... i vaig treure el ganivet xorrejant sang! Sang!... Aleshores si que, abandonat a mi mateix, la sang em va pujar al cap. La veia rajar de per tot, calenta, vermella com el vi... A tort i a dret, a ganivetades vaig satisfer els meus instints salvatges... La Marieta ja estava ben llesta. Ni l'un ni l'altre.

»Vaig tornar en mi. Havia corregut molt. La lluna se n'enlairava un troç darrera el Cruscat i les estrelles lluien una claror malalta, birbillejant angunioses dalt del cel.

»Què vaig fer? Què havia fet? Estava sol i perdut; la roba esquinçada i tot brut de sang, amb el ganivet tenyit i fumant encara.

»Al meu entorn, la nit. Vaig tenir por.

»Jo por? No ho podia creure. Mai n'havia tingut.

»Jo assassi?... Més que no pas amb la justícia, vaig pensar amb la Marieta. Ploraria!... La meva venjança estava, doncs, satisfeta!...

* * *

»Sense ni anar a casa per res, vaig deixar el poble aquell vespre mateix; anant-me'n lluny, molt lluny, perquè no m'agafessin, quan l'endemà el crim fos descobert.

* * *

»Però anyorava el terror i vaig tornar.

»Al reveure Olot després d'uns cinc anys d'absència, el cor se'm va regirar. I vaig plorar davant el seu paisatge, on cada casa, cada carrer, cada mas, cada camí i fins cada arbre, em suggeria un o altre record de quan era feliç... A la Font Moixina ens hi perdiem anant a beure aigua. A tots els arbres de la carretera hi havia gravades, amb ganivet sobre l'escorça, les inicials d'ella. Pel carrer Major, tant com ens hi havíem passejat!... Al

Firal, al Parc, quin tip de ballar-hi sardanes! I tot aixís...

»Al interrogar-los, tots aquests testimonis semblaven haver emmudit. Ningú ni res no em coneixia. Fins la gent era diferent.

»Em vaig ben passejar pels carrers. Per últim, veient-me oblidat, vaig anar a casa. Arribo, truco i demano pels meus. El pare feia temps que havia mort, i la mare, ja vella, s'havia anat a estar a Ribes, a casa d'una meva germana casada.

»Vaig baixar les escales i, aixís que poso els peus al carrer, veig atancar-se'm, oh Déus!, en Jonvi i la Marieta amb un marrec per banda.

»La Marieta passà de llarg, però en Jonvi reculà, i agafant-me per la barba que m'havia deixat créixer per despistar, d'un xic més que me l'arrenca.

»—Bandoler! Perdut! Assassi!...—No m'en va dir poques de coses!...

»—Encara ets viu?—vaig tenir prou esma per demanar-li, no capint ço que estava veient.

»—I doncs, què et creies? Els xais varen rebre, que me'n vares estripar catorze. Quina turca duies aquella nit! Ja veuràs, ja!

»Efectivament, ho vaig veure. Quan me'n entornava cap cot per la carretera de Santa Pau, els civils em detingueren. Vaig passar una temporada a la presó per matador de xais; i encara sort que, a prec de la Marieta, en Jonvi no'm delatà per homicidi frustrat, que sinó, ara, jove, estaria parlant amb un pres.

* * *

»Quan em varen deixar anar, la ràbia i el despit em duïen. És a dir, que mentres, joiós de la venjança, jo prenia per monts enllà el camí de l'oblit, ells s'havien casat!...

»No sé perquè se'm va ficar al cap que tota la culpa la tenien els xais. Un cop, anant per les muntanyes de França, en vaig empaitar un que s'havia esgarriat del ramat, i ell i jo ens vàrem estimbar. Morí a les meves

FRAGMENT DEL MONUMENT AL DOCTOR
CORTEZO, obra d'en Miquel Blay.
(Foto Vélez)

DORS DE DONA EN MARBRE
original d'E. Vélez.
(Foto Vélez)

mans, i encara em vaig entretenir a treure-li el cervell pel nas i pels ulls.

»Jo vaig sortir-ne ben parat com sempre, només que, de resultes del truc, les cames se me'n ressentiren, i el genoll dret mai més m'ha fet el joc.

»Un dia un metge em volia fer caritat i vaig dema-

nar-li que em visités. Per ell vaig saber que del meu mal en deien «sinobitis», i d'aleshores ençà, la gent que em coneix de captaire, m'anomena aixís, *Sinobitis...*»

JAUME GASCON

(Dibuixos de A. Borau)

L'ANDADÓ

ARA que s'acosten les Festes del Tura ¿mai diríeu de qui m'he anat a recordar?

Vosaltres estimats llegidors meus, els que ja sou homes fets, a l'evocar amb mi els jorns, per dissort ja massa llunyans, de la nostra adolescència ¿no heu pensat alguna vegada amb aquell popular subjecte que tants anys va fer l'ofici d'*andadó*, que era la nota típica, pintoresca i solemnia de totes les festes senyalades?

Si, d'En Lari, d'aquell Lari que vèiem caminar, tan seriós i mal mandat, darrera dels músics, la vigília d'alguna festa solemne, tocar la campaneta per les cantonades, així que els músics havien acabat de tocar la sinfonia, per a anunciar a la gent la festa de l'endemà.

I no trobeu de menys aquell número que feia tanta Festa Major, i no us sembla que ja n'hi poden afegir de números a les Festes, però que faci tanta festa i tanta alegria com la sortida d'En Lari, vestit de pontifical, cap més? ¿I no trobeu també que valia més, sobretot pel pintoresc, veure passejar pels carrers En Lari vestit així, que més de quatre altres números anunciats a so de tambals, almenys per la mainada, que fins m'el seguien com si es tractés dels gegants, dels nans o dels cavallins?

I no n'hi havia per menys, perquè quan sortia En Lari al carrer vestit de pontifical, ja podíeu dir, sense temença a equivocar-vos, que l'endemà era festa grossa.

I quina patxoca que m'hi feia vestit així! Els seus pontificals eren la delícia de les criatures i fins i tot potser de molts de grans.

I la cosa és natural, figureu-vos, els que no l'heu conegut, que m'el feien anar darrera dels músics amb una campaneta a una mà i un bastó, més alt que ell, de forma de bàcul, a l'altra, amb el seu barret de teula al cap, la seva valona tota rissada a sobre de la seva alba planxada de fresc i les seves sabates de civella, tot de cap a peus del mateix color, del color adobtat a la litúrgia de la diada.

Per aixó l'hauríeu vist passar un dia blanc com un lliu i un altre o vermell com una cirera o blau com un clap de cel, i fins em sembla haver-lo vist vestit de verd com un lluert i de groc com un canari, però no ho puc ben assegurar; el que si us puc dir que recordo haver-lo vist vestit de molts colors, però mai de negre com una mora, perquè ell no vestia de dol, sinó d'alegria.

I recordo, també, que, revestit així, revestia la publicació d'un aire de misteri, no deixant-se entendre per ningú. Publicava per aquestes cantonades amb el cap repapat amb el seu bàcul i els ulls tancats com si li vingués son i no obria els llavis sinó per a pronunciar, de manera que tothom entengués, les paraules *confreres i confreresses*, amb que començava el nom de l'Església on tenia lloc la funció que publicava i no sé si amb paraula *Amen*, amb la que em sembla, solia acabar la seva discursió perquè el que devia pensar ell: «si us parlés clar com que ja sabríeu el que fan no hi aniríeu, així és que aneu-hi que ho sabreu». Vestit així, se n'havia vistes de totes, àdhuc s'havia trobat, tot publicant, a haver d'aixecar el bastó, amb actitud amenaçadora, per a lliurar-se de la curiositat insana d'algun vailet desvergonyat que se li acostava massa i que no fugia ni davant de la seva cara de pomes agres ni d'algun regany dels seus.

Es d'En Lari que es conta aquella cèlebre anècdota, que sap tot Olot, que passava en un d'aquests seus pontificals més vermell que cap pebrot vermell per davant de la caserna, i el centinella, al veure'l així vestit, va cridar:

—*Cabo de guardia, el señor Obispo.*

I va sortir el piquet a rétre-li honors. I qui sap si fins En Lari i tot, que hauria fet d'alló més bonic veure En Lari al costat d'En Lari, perquè ambdós eren personatges populars, i tan populars, que dubto que hi hagués una sola ànima vivent a Olot que no els conegués. A mi, això de que el confonguessin amb el Bisbe, no m'extranya, encara trobo que el centinella aquell es va quedar curt, perquè ¿a on aneu? si tal com m'el feien anar vestit no un Bisbe, sinó un Cardenal i tot semblava.

I; per tant poc sou! perquè en total l'ofici no donava per més, d'aquí que la plaça aquesta s'hagi hagut d'abolir per manca de concursants, no sé si degut a la puja de les subsistències o al canvi de les circumstàncies o a que d'homes del temps d'En Lari se n'hagi perdut la mena, perquè això fa com els bolets, que cada bosc es cria els seus, rovellons en uns, pinatells en altres i homes com En Lari només es feien abans de la talla dels boscos a la Costa de Canadell i fora boscos fora bolets i fora bolets fora Laris.

¡Pobre home! de petit, quan jo no tenia noció del que era haver-se de guanyar la vida, em feia riure, però així que vaig tenir-ne, al considerar els papers que ha de representar certa gent per a poder-se-la guanyar, encara que miserablement, em feia plorar.

Per aixó en mon amor als humils i en la meua compassió als explotats, de gran, reto aquest tribut en homenatge al que de petit havia fet les nostres delícies, fent-lo ressucitar a la vostra imaginació en aquestes Festes del Tura, que ja no són com les d'abans perquè ens hi manca En Lari; i tan pintorescament trajat, quina patxoca feia, quan ens les anunciava previ i post el seu característic toc de campaneta, per aquestes cantonades.

Així és, que si trobeu en aquest algun deix de sarcàstica ironia barrejat en mig d'alguna nota de compassió, penseu que aquesta va endreçada a la seva memòria i l'altre en torna del sarcasme que representa l'actual organització social, després d'haver-nos fet entendre que tots som germans davant de Déu, perquè ¡qui s'havia de pensar! que aquest nostre germà que feia més cara de canonge que molts dels que ho són per Gràcia però no per Justícia, que per la seva indumentària va ésser confós amb el Bisbe, un dia que anava vermell, com si no hagués estat per alló de la usurpació del poder temporal, amb molta més raó, un dia dels que anava de blanc com un colom, podia ésser-ho amb el Sant Pare, perquè de pare almenys ja ho era, tingués menys paga que cap pobre Vicari!

A en Lari si, que es pot dir, amb tota propietat, alló de que l'hàbit no fa el monjo, perquè no responia pas de bon tros al seu vestir, i ara que sé que tenia un sou, que, per considerar-lo de vilipendi, s'és hagut d'amortitzar la plaça per manca de postors, em pregunto jo, doncs ¿com s'ho va fer aquest pobre home per a viure i mantenir la família? i ja que, quan no tenia encara prou seny per a comprendre això em feia riure i ara que ho comprenc em fa plorar, que sigui per ell aquesta llàgrima de commiseració que em rossoja cara avall i per la societat, que això comporta, aquesta riallada sarcàstica que brolla dels meus llavis al veure que molts dels que haurien de donar llum donen fum.

Per aixó avui, com a homenatge seu, us el presento com a màrtir d'aquesta organització social injusta i decrepita, que fa que mentre per uns sigui la vida un goig inefable, sigui per altres un martiri continuat; perquè ¿voleu més martiri que el que representa haver de tenir *inglesos* que us estirin pel gec i us facin passar pel que no sou, coses totes que res d'estrany seria que ell les hagués tastat?

I ¿qui sap, amb el que degué trobar-se, per a poder mantenir la família, aquest home-símbol?

I li dic símbol perquè quan jo anava estudi em passava que, segons el color amb que veia vestit En Lari quan *oficiava de pontifical* per aquestes cantonades, sentia alegria o tristesa, exactament el mateix que em passava amb la flor del fenc i del fajol, que mentre la una em feia alegria perquè el seu color em donava esperança, perquè em semblava que tocaven a *plegar*, l'altra em feia tristesa perquè em semblava que em cridava a *tornar-hi*. Quan En Lari sortia de pontifical per Corpus, em semblava que m'anunciava que aviat començarien les festes i en canvi quan hi sortia per la Mare de Déu del Tura, per a anunciar que les festes s'havien començat, era com si em digués que, per mi, les festes s'havien acabat.

LLUIS TORRAS I NATÓ

F U L L S D ' A L B U M

Convida a pensar la contemplació de persones amades que es van allunyant de tu, després d'haver-te parlat animadament. A mesura que van fonent-se, s'afebleix llur veu, es desdibuixa llur silueta, van fonent-se, fonent-se, fins que ja són un punt que ocil·la, que lluu encara més o menys segons com hi cau la llum, per a esvaïr-se, a l'últim, d'un cop. Aleshores ja no són més que un record. I si passés algun temps sense tornar a veure aquelles persones, la impressió que en serveu és es fon insensiblement dins la boira melangiosa del record dels morts que us feren amable la vida, dels vostres morts més estimats.

=

La il·lusió és un miracle que floreix en l'ànima per a exaltar les petites qualitats de les coses.

=

Déu posà en els ulls de les noies—per a goig i turment nostres—tota la llum i el misteri que hi ha en cada estel.

=

Els records, sovint il·luminen l'ànima, com unes flameltes que només el fred alè del temps pot apagar. Per al record de vós, amiga, no compta gens ni mica el temps,

TOMÁS ROIG I LLOP

LA SANTA PACIÈNCIA DELS ORGANITZADORS D'EXPOSICIONS D'ART

A VUI faré córrer la ploma pensant en aquells escollits homes que organitzen exposicions d'art.

Aquesta mena de treball no sovinteja perquè per a assolir-lo és precís tenir un temple especial i com que deu treballar-se molt i personalment, per això és que la *llevar* d'organitzadors de manifestacions artístiques deixa d'ésser abundosa.

Em refereixo, està clar, a l'organitzador que deambulexa, aquell que perseguint una finalitat acobla nombre de originals i els exhibeix amb tot honor.

De primer, en quan les obres queden en poder d'aquesta mena d'*apòstols* ja cau sobre d'ells un doll de responsabilitat; després ve el cuidar-se de la col·locació del conjunt el que pot reportar el descontentament dels autors per que tots volen saber que llur creació queda en lloc preferentíssim.

I això, estèticament mirat, desvia quasi bé sempre la norma que'l públic creu deu seguir-se o sigui col·locar als artistes de nombrada a la *presidència*.

El que per general és una equivocació. En quan a els quadros deu tenir-se molt en compte que manquen per a la bona col·locació les games del colorit, tamany i també el to i estructures dels marcs.

Tant és així que una pintura notable que tingui per companya a una altra que *cridi* més que ella forçosament perd un trenta per cent de visualitat. I tampoc es pot negar el mal efecte que fa veure un quadro de petites proporcions al bell costat de un de tamany *natural*; és allò de la *l i la i*.

L'escultura deu així mateix tractar-se amb cert respecte a la col·locació en les Exposicions, però procurar que la llum sigui tamisada amb encert, això és el tot.

Demés, l'esperit organitzador procura que'l rotulament sigui visible sens perjudicar els originals i cuidant que les etiquetes quedin a la part esquerra.

En fi, com podeu comprobar tots aquets detalls i altres que passo per alt, contribueixen poderosament a l'èxit de una exposició seriosa.

A continuació us contaré uns succeïts a fi de que poguen fer-vos càrreg de la santa paciència que tenen que tenir els organitzadors.

* *

UN CAS

Figureu-vos que succeeix en una ciutat de la importància de Barcelona. S'inaugura una Exposició importantíssima, així ho demostra la qualitat i quantitat d'obres d'art instal·lades en local aristocràtic, magnífic i sumptuós.

La *fra* té per motiu homenatjar a un gran artista.

L'acte de la inauguració és solemni de debó, desseguit es fan vendes i un pròcer vol demostrar ésser-ho per que el seu nom quedi de manifest junt a la sacrosanta paraula ¡adquirit!

Jo d'aquests rotulets tan simpàtics en dic *papallones* i a fe que trobo que és el complement de les obres en exposició.

Doncs, el mecenes, il·lustre pròcer, i acabat protector de les Belles Arts, en aquesta ocasió, sols va fer de *papallona* per que l'organitzador va rebre aquesta instrucció dels propis llavis del comprador (?): «*miri de vendre tot això que jo he fet veure que m'ho quedava; ho he fet per a que'l meu nom ajudés l'èxit*»

* *

UN ALTRE CAS

Exhibició de pintura selecta que's posà a la venda per a una obra de beneficència.

Un americà després de preguntar molt i moltes voltes preus, es fa despenjar un quadro, se'l mira i remira (de ben apropet) i res... no el compra en aquell moment.

No obstant, cada vegada que visitava l'Exposició, quedava, l'home, com embadalit davant de la pintura que'l *llamaba*, fins que un dia va fer aquesta pregunta a l'organitzador: digui, ¿quant val el marc del quadro que m'agrada?

I afegí—tot i esperant la resposta—*és que'l compraré si me descompta el preu del marc.*

* *

I UN ALTRE.

L'acció a Madrid. Exposició d'originals de un pintor eminent, quadros que impressionaven de debó i presentats amb riquesa.

Això si, l'artista no exhibia abundor d'obres, però tothom quelà admirat.

El catàleg ja pregonava, amb la seva distinció, que aquells treballs eren de preu elevat, company del mèrit.

Doncs veus-ací que un matrimoni, de bon aspecte i *trapiç*, donà llambregada al quadro marcat amb el número cinc i entre varis comentaris d'elogi ell es desmenjà aixís: *trobo que farà un bonic paper en el menjador de casa; el preu no és exajerat, cinc pessetes marc i tot... veus quasi és una ganga.*

JOAQUIM CIERVO

COMUNINFANT

*Avui que som en bell matí d'estiu
i somriuen al món totes les coses
i em sento l'esperit lliure de noses
i el goig interior no m'és esquiú;*

*avui que de ma vida l'horitzó
net el veig de tot núvol de temença
i no conec del cos la greu sofrença
i no conec de l'ànima el doló;*

*avui que veig lliscar la meua vida
ben planera i tranquila, sense abrulls,
i em sento el cor en triomfal florida
i tinc un llampegueix de jòia als ulls;*

*jo faig la meua ruta camí enllà
aquest matí de quietud serena,
i sento que el meu pit de goig s'emplena
i que el cor no s'em cansa de cantá!*

*Jo faig ma ruta i tot el que em rodeja
respira una profunda i dolça pau ..
Avui la Creació tota em festeja
i un bocí duc a dintre de cel blau.*

*Jo veig la llum del cel tan i tan pia
que els meus ulls humiteja d'emoció...
Per què el veuré tan clar? Perquè duria
també la llum al meu interior?*

*Jo sento de la font la cantadissa
i endins, endins del cor fibla el seu cant;
si la cançó s'em fa encomanadissa
és que jo sóc un himne triomfant.*

*I veig les coses d'aquest món tan belles
que voldria que els ulls fossin més grans
per contemplar, Senyor, les meravelles
que, Savi, heu fet eixir de vostres mans.*

*Senyor, ja ho sé que és una gran follia
més perdoneu-me el meu embriagament:
tot això que heu creat, jo no podria
tenir-ho en els meus braços un moment?*

*Ja ho sé que el meu desig és impossible!
Tot és tan gran i sóc jo tan mesquí!
Si és la meua il·lusió inassolible
per què, Déu meu, em vàreu fer així?*

*Si jo tinc aquesta ànima infantina
que voldria de tot sabé el secret
i fer de cada cosa una joguina
fins de ço més llunyà i ço més retret!*

*No hoveieu que em fereix com una espasa
el desig dels estels i el sol tan clar?
Mes ai, mes ai, que el sol és una brasa
i les estrelles costen d'abastar!*

RAMON PLA I CORAL

ELSORONELLS

*Els oronells, tornaran joganers
en el teu balcó els nius a penjar,
altra vegada amb l'ala tos vidres
jogant piularan.*

*Però aquells que el vol retenien
ta bellesa i mon goig al mirar.
aquells que nostres noms aprengueren
eixos... No tornaran!*

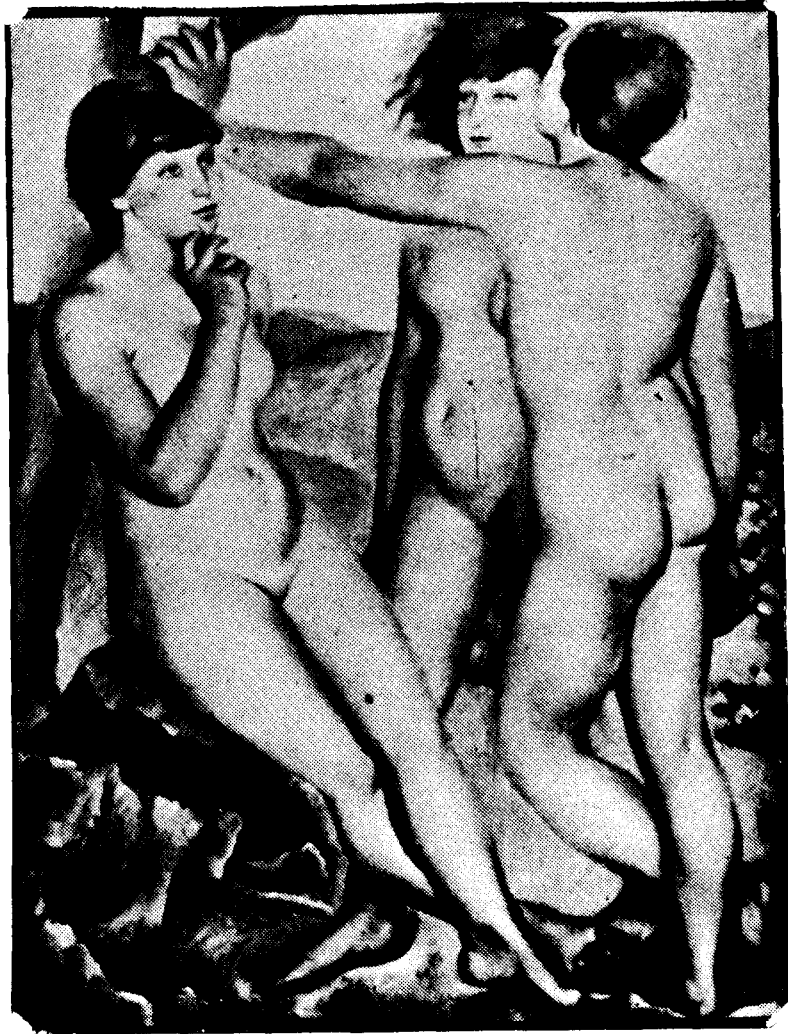
*Tornaran les túbides mare-selves
de ton jardí les parets a saltar,
altra vegada al matí més hermós
ses flors s'obriran.*

*Més aquelles replenes de rosada,
que les hotes miravem tremolar
i, ail quzien com llàgrimes del dia...
eixes... No tornaran!*

*Tornaran del amor com un desvari
les paraules ardents a ressonar;
ton cor contrit pel seu gran somni
pot ser despertarà,*

*Però mut i absurd i de genolls,
com s'adora a Déu davant l'altar,
com jo t'he volgut... desenganyat,
així... No et voldran!.*

AGUSTÍ VILAJOANA, Trad.

TELA DE JOSEP DE TOGORES, acceptada per l'alcalde de Barcelona, després d'haver estat rebutjada per immoral per la Junta de Museus, i que regalaven al Museu d'Art Modern els amics del pintor, que la adquiriren per subscripció.

ON ÉS...!

A Na Rosa Sacrest

*Ha fendit l'ànima enllà
amb polsims d'or
de la tarda assolellada,
on és l'amor?
Sa formosor l'ha robada!*

*Resteu sorpresa, talment esglaiada,
dins de vostre retruny
si vingúes de molt lluny,
la càlida alè
de cada besada.*

*Ha encogat el brill de vostre mirada
una mística llum:
espirant el perfum
de la dolça beutat
d'Enamorada*

II

*Que l'heu trobat a l'amor?
si esteu sorpresa,
en vostre pit ha minvat
la ROSA encesa,
que és presagi d'un esclat.*

T A R D A N I A

*El sol s'amaga en el bosc veí,
pels carrers s'aixeca una pols d'or.
El dia fuig... al batec d'un cor!
La vella que fila, crepuscle sens fi.*

*Pel jardí s'ou el frisar dels pardals,
el caire de la nit va minvant
la joliva tarda primaveral,
i s'ou la riulla dels infants.*

*La lluna glonfada ha eixit,
la bóveda del cel s'ha teixit
d'un sens fi de brillants estrelles,*

*l'infant que les vèu les vol abastar
i vers el cel ses mans ha estirat,
veient que alli dalt hi ha meravelles.*

JAUME TARRADAS

VERSOS INCOHERENTS

*L'idea brunz, com una abella d'or
a dintre el rusc minúscol de la pensa.
La pensa és reduïda, més que el cor,
i és una boira multiforma i densa.*

*El cor és una entraya palpitant,
receptora fidel de tota cosa:
alegria i dolor, en un instant,
hi caben juntes sense fer-se nosa.*

*La Dolor és la deu de fortitut
que tornarà la nostra joia ufana.
L'Alegria és un do de joventut
però buida talment com la campana.*

*Cada pler que ens fa tremir de goig
serà uno llaga fundament oberta.
L'amada aquella com un clavell roig
també,—polser demà? — devindrà erta.*

*Oh aquest turment del viure! Cada cos
és un pòsit de gaudis i de penes...
Sortós qui pot deixar-lo dintre el clos
sense que arribi a intoxicar les venes.*

JAUME ROSQUELLES I ALESSAN

Flor boscana d'un jardí

*Ai flor! tremoles al vent
que rima una poesia
tota perfum i harmonia.
Ai flor! tremoles al vent.*

*Ai flor! Qui endevinaria
si és voluptat o turment
aquest gai estremiment?*

*Enyores potser, no fa,
germanes del comellar?*

Ai flor! qui endevinaria?...

ROSA MARCIDA

*Concirosa t'he vist morir...
ai adéu, joventut encesa!
del teu llavi jo servo en mi
llicó d'alt seny i gentilesa:
viure i florir.*

JOSEP CARNER I GARRIGA

ELS PINS

LA vall és xica, talment un cistelló, rica de frondositat i puresa, recollida piament en el replè de la muntanya. Ignora la carícia de l'aura. Sols, adesiara i breument, hi davalla la joia infantina d'un raig de sol. Se us mostra, aleshores, un estoig blançssim qui serva amorós la grogor nova d'un topaci. Fora d'aquests instants benaurats, la vall és tenebrosa, imponent. Ho saben prou els pins qui s'afuen delirosos serralada amunt. Els enutja la quieta obscuritat profunda, l'ombra opressora, llurs mirades anhelen rabejar-se en la flonjor rosada d'amples horitzons; són joves i coratjosos, aimen el bes de la vida expansiva, els plau saber l'aletieg eixorivit de la il·lusió en el si de la capsata roja del seu cor. Perquè Amor els mira amicalment, quiscun devé una flor de galania, dolça flor de polidesa. Tots, amb igual efusió, pretenen el cor d'una mateixa aimia: la llum. ¡Oh, la llum tan variada i suggestiva sempre! Ells en voldrien capir la causa de tal metamòrfosi, llargues estones es passen sota l'ala tebiona d'un èxtasi feliç, mai, però, no floreix el llur anhel... En són de simpàtics els pins. Jo diria que aquest arbre és el símbol de la serenitat exquisida. En l'esmeragda brillantada de la seva testa mai no s'hi arrapa la boira que mustiga i mata. A l'hivern, en forma de mils terenyines, els amoixa, els acotxa, els entortolliga, ells, però, després tornen eixir tan gerds, tan purs, tan alegrois, tan nous com abans, o més. Els pins són altruistes. Quantes voltes, a llur redós, ens trobem amb una vida que hom veia fondre tràgicament, pausadament en els braços de la fatídica malura, i és, al fi, l'alé reïnós del bon arbre qui floreix el miracle, qui té la virtut de sostenir, fortificar, arborar de bell nou. Els pins són la primavera perpètua de Catalunya, certament. I nosaltres, els qui aitem amb el més bell i poderós amor aquest troç de terreny tan tendrement forjat per Déu, ja en tenim prou, amb aixó solament, per a saber-los uns "grans arbres. Repareu com ben sovint som confortats amb el seu encís. Es dolç contemplar la llur silueta al cim de la carena; hom els hi troba escardalencs, enardiis, tossuts al barbre bes del vent, qui, si els doblega a vegades, mai, però, no els abat... Qui no dirà que el pi és la flor mirífica de les nostres selves?..

PERE VERDAGUER, PREV.

CONFERÈNCIA D'OCTAVI SALTOR A ATENEA

CONTINUANT la seva bella tasca, «Atenea», la nostra entitat cultural, s'honorà amb la presència d'un conferenciant tan entusiasta i tan intel·ligent com és el bon amic i col·laborador d'aquesta revista, N'Octavi Saltor.

Josep Munteis, el jove poeta olotí, feu la presentació d'En Saltor, tot recordant-nos llurs tasques i activitats, fent esment de les seves altes dots de crític literari, abastament demostrades en les planes de «La Revista» d'En Lopez-Picó, i de «La Veu de Catalunya».

Octavi Saltor, amb to de conversa, i amb paràgrafs molt ben parlats, ens desgranà unes dades i esdeveniments històrics dels «Jocs Florals» de Catalunya. Ens explicà moments àlgids i hores de trontollament, tot assenyalant-ne llurs qualitats i defectes.

L'auditori reduït i selecte—llástima que aquestes conferències siguin tan negligides d'assistència—escoltà, amb sagrat silenci i atenció, la disertació documentada del conferenciant, aplaudint-lo llargament al finalitzar la seva peroració, que durà aprop d'una hora.

Octavi Saltor permanesqué en la nostra ciutat un dia més, per a gaudir de la companyia dels seus nombrosos amics i admiradors que a Olot té, i a l'ensems per a reviure unes quantes hores aquest paisatge que el captiva. Parlàrem amb en Saltor moltes hores, guaitant la pantalla del moment actual en que es succeeix la renaixença artístic-literària de Catalunya, fent-ne els comentaris que'ns suggerien els fets, tot celebrant-ne la sal d'algunes anècdotes.

Esperem que Octavi Saltor no serà la darrera vegada que'ns farà l'honor d'allotjar-se entre nosaltres. La seva visita ens ha d'ésser sempre molt agradable.

La simpatia i amor que ha demostrat sempre per aquesta revista, la vitalitat de la qual segueix tant d'aprop, han fet que nosaltres tinguem a Octavi Saltor com a un dels nostres millors amics i consellers.

LA CROADA DEL LLIBRE

CAL que propaguem la lectura del llibre. Avui a casa nostra hi ha un estol d'homes que no es cansa en multiplicar les seves energies amb força braó i entusiasme, per a fer veure la necessitat urgent de la lectura de llibres. Si així ho fan, és perquè senten la impulsivitat concloent de la seva valor elevada i educativa. Sense llibres un poble no pot enlairar-se espiritualment, ni científica. Poble que no llegeix, no podrà mai formar part integrant del gran concert civilitzador de la Humanitat. Amor per als llibres, equival a dir amor per als homes, posat que l'home és qui crea el contingut espiritual del llibre. Crear, vol dir produir quelcom que encara no era. Sols Déu crea eternament, i l'home temporalment, i quan l'home crea, podriem dir que dona allò que té i porta de diví. Escriure per escriure, és una gran calamitat. Sols podem i devem escriure quan l'escalp diví ens crida, i aleshores l'home es manifesta amb tota la plenitud i la grandesa de creació espiritual. Quan un poble és dotat de ciutadans que es preocupen de la difusió del llibre, pot aquest poble confiar amb els seus destins.

A casa nostra tenim una pleiade d'homes prou solvents davant de la nostra consciència col·lectiva, per a estar amatents a la seva veu prou autoritzada i ajudar-los amb les seves prèdiques tan plenes de seny com certeres en orientació. Els seus consells són espurnes rublertes de bon sentit. Cal estar atent a les seves nobles aspiracions i als seus dictàmens, per a assabentar-nos dels avantatges, i del relleu que té l'estima del llibre en una col·lectivitat.

Cal retenir el nom de J. Vallés i Pujals, aquest incansable terrassenc, la campanya del qual arreu de la nostra terra en pro del llibre, tots els bons catalans li ho devem agrair amb tot l'amor i admiració que n'és mereixedor. L'il·lustre novel·lista i dramaturg J. Puig i Ferrer, altre batallador per a l'encarrilament de la cultura nostrada, i que tot sovint anem llegint el seu nom ple de prestigi, — i avui gloriós, que va passant per les tribunes de les diferents entitats culturals de totes les comarques catalanes donant conferències, aconsellant la necessitat de l'enaltiment del llibre. Altra veu ens arriba des d'Olot, l'inquiet publicista i pintor olotí J. M.ª Mir Mas de Xexàs, qui també ens abranda els cors amb les seves conferències en pro del llibre i de la cultura del nostre poble. Cal llegir la seva conferència impresa, titulada «*El llibre en la cultura social*» en la qual ens dona tot un programa assenyadíssim per al cultiu de l'esperit, per la qual cosa caldria que fos llegida amb atenció, ja que s'en treurà un immillorable profit de belles ensenyances.

Altres noms prou solvents, i admirats de propis i estranys, són els que es distingeixen en fer una campanya en pro del llibre, com ho vénen fent des de les pàgines de la premsa diària nostrada. El fi i elegant escriptor Carles Soldevila; el pedagog Alexandre Gali; l'eminent publicista i historiador A. Rovira i Virgili; l'assenyat, just i seré crític, i home de lletres Carles Rahola, i tants d'altres com podríem nomenar.

La croada del llibre és un fet que palpita actualment en l'ànima d'un estol d'homes, tots amb prou autoritat, que vénen a realçar la valor del llibre. Cal que el nostre poble sàpiga escoltar-los amb atenció, i seguir les orientacions donades a aquest moviment de cultura, que d'ésser així, n'esperem la tan enyorada resurrecció de la nostra gent.

JOAN DE MONTSENY

De «El Dia» de Terrassa.

Llibres i publicacions

BIBLIOTECA «A TOT VENT». — *Director Puig i Ferrater. — Edicions Proa. — Badalona.*
Manon Lescaut, Tantal i Adolf

Cal lloar i rebre amb el més entusiasta optimisme, aquestes edicions que'ns ofereix la Biblioteca «A tot vent», que dirigeix aquest gran home tot esperit i tot lluita, tan assenyat i tan psicòlec, que es diu Puig i Ferrater. Hi mancava en la nostra literatura una biblioteca que'ns oferís llibres humans, que poden fer pensar al llegidor, perquè estan arborats de lluita i d'idealització. Precisament llibres com aquests són els que'ns poden asserenar en moments de feblesa i d'incomprensió, en les hores en que l'esperit viu somort en una quietud d'inquietud—valgui la paradoxa.

«Manon Lescaut», la passional i reflexiva novel·la de l'Abat Prevost, traduïda magníficament per Domènec Guansé, és una bona mostra de literatura profitosa, que recomanariem a les nostres joventuts adormides. *Tantal*, de Miquel Llor, novel·la que pensem analitzar i parlar-ne amb més extensió un altre dia, és també una obra inquieta i suggestiva. *Adolf*, de Benjamí Constant, traduïda per Agustí Esclasans, té un interès remarcable, capaç d'aconduir al nostre esperit cap al racioni i a la comprensió.

Benvinguda sigui aquesta iniciativa i que Catalunya sàpiga reconèixer i apoiar el valor que té per a les nostres lletres l'aportació de literatura tan nutritiva per a els esperits.—J. M. M.

DE LES MEVES TRESQUERES.—*Alexandre Bulart i Rialp. — Pròleg de Josep Carner.*

Impressions de viatges per Europa, dites amb un llenguatge planer i llegidor, que fan que la lectura sigui agradable, és tot el que hi ha en aquestes impressions que el seu autor no sap evadir-se d'explicar-nos-les sense negligir llurs inquietuds i neguits.

Josep Carner, el poeta de la prosa, ha avalorat aquest llibre amb un pròleg molt sucós.—J. M. M.

LES MEVES AMIGUES LES ROSES. — *Novel·la per J. Civera Sormani. — Impremta Ràfols. Barcelona*

Amb una riquesa de lirisme en una prosa ben dita, de sintaxis i ortografia, en la que l'autor s'hi entrega amb un misticisme gairebé superticiós, se'ns presenta aquesta novel·la d'En J. Civera Sormani, qui sembla veure les coses de l'esperit a través d'una llanterna màgica, plasmadora d'apariències i nicieses boniques. I res més. Perquè en aquesta novel·la de Civera Sormani no hi ha ni humanitat ni realitat; i sols lirisme, i aquest,

per més ben dit que sigui, no'ns convenç de cap manera i menys de la manera ideològica d'En Civera Sormani.

Tot hi cap, però, dintre de la nostra literatura renaixent. També som tolerants quan convé.—J. M. M.

EFRAIM. — *E. Duran Sch. P. — Biblioteca «Iluro». Mataró.*

Aquest drama amb quatre actes i en prosa, original del reverend escolapi que havia residit a Olot, Esperidio Duran, és una mostra tendra i clara de la labor pedagògica i esbargiva del seu autor. Està escrita per a l'anomenat teatre catòlic i és, per tant, destinada a homes sols. Teatre d'època, els seus personatges viuen entorn de l'egoisme i passió dels homes. Té força interès i queden arrodonides les escenes. El llenguatge és *clar i català*, que diríem vulgarment.

VIDA INTERIOR D'UN ESCRIPTOR. — *Joan Puig i Ferrater. — Pròleg de J. Aguadé i Miró.*
Col·lecció «La Sageta».

Quanta ciència filosòfica, quanta lluita i inquietuds ens diu aquest llibre de Joan Puig i Ferrater, l'home pensador, el prosista elegant i clarivident, el lluitador infadigable.

Llibres com «Vida interior d'un escriptor» haurien de sovintejar més en la nostra literatura. Prosa com aquesta, tan assenyada per la lluita i per l'esperit del seu autor, fa comprendre i repassar la vida humana en totes llurs malvestats: envejes, rancúnies, egoismes i ineptituds. Els homes com Puig i Ferrater que s'han fet homes i savis, sense capelletes i convencionalismes, cercant el neguit i les passions humanes per a humanitzar l'esperit de seny, intel·ligència i comprensió, són els qui poden lliurar-nos idees, experiències, sentències i consells. I, «*Vida interior d'un escriptor*», a més a més d'ésser una obra mestra i seriosa, ens evoca moltes imatges suggeridores de norma en la nostra consciència pessigada sovint per la malvestat de les misèries mundanes. D'això nosaltres en diem un llibre, i del seu autor un home equilibrat, serè i humà, un literat sòlidament inconfusible i dignificador de les lletres catalanes.

Agraïm a Puig i Ferrater la dedicatòria que'ns signa en l'exemple que'ns ha enviat.—J. M. M.

MONOGRAFIES MÈDIQUES
ALIMENTACIÓ DEL NEN DURANT LA PRIMERA
INFÀNCIA. *pel doctor Salvador Goday,*

La Monografia del doctor Goday, metge numerari de la Maternitat de Barcelona, és un bell treball producte d'una vasta i asciansada experiència.

Científicament és un llibre acabat. L'estudi de la fisiologia digestiva del nodrissó i de la ració alimentària en les seves valors qualitativa i quantitativa en són un exemple pel seu mètode d'exposició i per la profunditat de les seves idees.

El Noticiari d'aquest fascicle insereix: «Les campanyes mèdico-socials», per J. Aguadé i Miró.—Facultat de Medicina de Barcelona: «Curs de Patologia digestiva», a càrrec del doctor Josep Lentini; «La nostra premsa mèdica i científica»; Els exàmens d'enguany; «L'augment de cancerosos»; Nòtules; Sumari del pròxim número.

REVISTA DE PREMSA:

La revista «*Tàrraga*». Dos són els números que ja s'han publicat d'aquesta notable i correcta revista targarina, que no sols acredita el bon gust dels qui l'editen, sinó el bon seny i entusiasme dels qui en formen la redacció i col·laboració. Del número d'Agost remarcuem: l'editorial «La joventut heroica», bell plamflet arborador; «Lletres perdudes», de Julià Gual; «Rússia des de Catalunya», d'Antoni Bonastre. Anotem també interessants treballs literaris de J. M. Folch i Torres, Francesc Rossetti, Francesc Vidal Burdils, Fermí Palau Caselles, M. P. B. i J. Vidalot Puig.

Sigui benvinguda una publicació tan simpàtica i de tan bon gust. Que per molt temps pugui arborar l'ensenyament de cultura i civisme que arreula.

«*Lleida*», Aquesta revista lleidetana cada dia es supera i es fa més llegidora pels interessants treballs que insereix. En el número del 10 d'Agost, darrerament vingut a les nostres mans, hi veiem un sumari molt suggestiu. «*Unes quantes espíftades de Josep Pla*», signat per M. Serra Bartra, és un article molt documentat i convincent. Il·lustra aquest número un bell dibuix de Francesc Domingo.

«*La dona catalana*» ha dedicat un número a Olot, amb col·laboració de Maria Concepció Carreras, Rosa Sacrest, J. M. Mir Mas de Xexàs, J. M. Castellet i Pons i J. M. Guindulau Romeu. Insereix tres retrats de les gentils deixebles de l'Escola de Belles Arts d'Olot, Na Maria Güell, Dolors Roca i Concepció Pujolar.

«*La Gazeta de Bellas Artes*», de Madrid, òrgan de l'Associació de Pintors i Escultors, entre l'interessant sumari del seu número de primer d'Agost, hi ha un article del nostre company J. M. Mir Mas de Xexàs, que parla de la tradició artística d'Olot i de la seva «Escola Olotina». Aquest article va il·lustrat amb gravats.

«*El Bisbalenc*», ha publicat un esplèndid i magnífic número extraordinari, amb motiu de la Festa Major de

La Bisbal. Aquest número no sols està molt ben presentat, sinó que insereix articles de signatures ben rellevants en el nostre món literari. Representa un noble esforç i un exemplar entusiasme de llurs redactors.

Cal fer esment també dels magnífics extraordinaris de «*La Gralla*», que excel·leix, i «*El Pla de Bages*» de Manresa. Ambdós superiors.

EL PAISATGE DE CATALUNYA, per Marcel Chevalier.

Molts dels llibres apareguts en aquests últims temps, en llengua catalana tractant del paisatge, ens ofereixen l'extraordinària i diversa varietat dels nostres panorames físics i humans, a través de descripcions de viatges que una visió raonada i perspicaç ha fet intel·ligible, i llavors si l'autor empra normes purament objectives destinades a donar una imatge esquemàticament descriptiva de la naturalesa i de les seves característiques peculiars, tot el que dins el text hi ha de subjectiu acostuma a ésser un visible esforç de contenció lírica davant la sensació que fa del llibre una narració més o menys verídica però sovint insubstancial. D'altres ens mostren visions externes d'una comarca, d'una localitat, d'un indret, amarades d'una passió desbordant d'amor a la terra, i llavors la solitud d'aquest amor el guarneix graciosament, però la presència massa constantment sensible del poeta lleva transparència i autenticitat a les seves qualitats essencials.

Pensem només en les darreres publicacions d'aquesta mena aparegudes últimament a casa nostra, des de «*Visions de Catalunya*» d'En Santamaria, a «*Elogi de Catalunya*» d'en Vallès i Pujals, del subjectivisme d'en Pla a l'objectivisme d'en Ruyra, per citar només que unes fites extremes i podrem dibuixar el clos fins artístic dels nostres narradors paisatgístics.

L'obra de Marcel Chevalier és un cas nou. Els llibres al·ludits deguts a literats són essencialment literaris. En canvi aquest degut a un geòleg és primordialment fisiogràfic. Per Chevalier el paisatge és el rostre del troç de terra que observa, i en mostra tota la història. Així la fesonomia geològica i geogràfica de totes les regions naturals, les diferències que les separen i les analogies que les reaccionen, explica com estructura i components han concentrat llurs esforços vers dues modalitats ben definides: forma i color, que defineixin els elements del paisatge en el seu doble aspecte físic i humà, i com han influït en la formació i fixació de les aptituds físiques i individuals dels pobles i els destins de llurs nacions. A través del llibre de Chevalier pren una forma viva i palpitant la fesomia de la nostra terra, remarcant d'una manera precisa i consistent la seva imatge.

FRANCESC XAVIER RIERA

d'aquí i d'allà

LA POLÈMICA A CATALUNYA

I quin fàstic, catalans, no'ns fan les discussions a casa nostra. No heu albirat quins polemistes més furibunds no'ns han sortit a l'entorn del llibre de Josep Pla? Gent que es diu de la *dreta* i gent que es diu de l'*esquerra*, s'insulten fins al personalisme més rebaixat. Uns, per a fer l'apologia d'un personatge, denigren a un altre amb els mots més desequilibrats.

Davant d'un espectacle així perdem tota esperança de catalanitat, i fins, a voltes, ens pensem que aquells qui han estat anomenats mestres no són més que nulitats amb l'aparença de savis. Quan lluny no estem d'espiritualitzar el nostre poble. Pi i Margall, Almirall, Guimerà, Prat de la Riba, Torres i Bages, etc., tots ells per haver pensat i obrat amb seny per un ideal col·lectiu, ens mereixen respecte i admiració, amb la tolerància més ampla i més comprensiva.

Molt ens ha sublevat, entre tots els articles exaltats i fora de to que havem llegit, a l'entorn d'un llibre tan desgraciat i tan exageradament apologista de la política de Cambó i tan mancat de veracitat històrica, (que no sols ha negligit fets essencials sinó que n'esplica de falsos i equivocats), una editorial del portaveu dels *catòlics* intolerants—ja no cal esmentar que parlem per a «Catalunya Social»—insultant la persona de l'infadigable Rovira i Virgili, qui amb tot el seu talent i sana comprensió potser no pot aturar moltes *calamitats* i *lleugeresses* d'alguns joves escriptors que col·laboren o redacten «La Nau» i «La Publicitat»; però que, amb tot, és honorat, intel·ligent i lluitador.

Més tolerància amics! Freneu els vostres egoismes i obreu de cara el poble sumergit avui en l'abim de la incomprensió i de la indiferència.

En «La Veu de Tarragona», estimat portaveu d'aquella ciutat històrica, hi trobem aquests mots, molt atinats per cert i molt justos, que subscriuim sense reserves:

«Els amics de *L'Opinió* i els bons senyors de *Catalunya Social*, com si quiscun d'ells tingués la veritat a les mans, vingui fer-se unes carícies de matrimoni mal avingut a cada número, intolerants els uns, amb l'excusa d'una llibertat, d'una igualtat i d'una fraternitat; intolerants els altres, amb el nom de Crist tot amor, tot caritat. Mals camins petgeu, amics. Les vostres tresqueres no són llocs per les persones d'idealitats lliures de tota fàcècia, amb garbuix de subtilesa i de pecat.

Siguem tolerants, cada ú des del seu lloc. Discutir els punts de vista d'una doctrina, quan bell és, si va acom-

panyat sempre, això sí, amb el màxim respecte per l'adversari. Vinga la controvèrsia i la pugna i el topament d'opinió, més sense lletgeses i pamflets injuriosos.

Escèptic, o bé catòlic, però tolerant.

R. SEDÓ I BORRELL»

Ja no'ns recordem de Cristòfor de Domènec?

Fa un any de la mort d'aquest home tan home, tan tolerant i tan nítid d'esperit, i quants periòdics i apolo-gistes catalans, que arran de la seva mort en feren tant de soroll, han esmentat el seu primer aniversari? Les *esquerres* on són? Nosaltres, tolerants sempre—no seguidors *pe a pa* de les idees de Domènec—avui, des d'aquestes planes de REVISTA D'OLOT, on fa dos anys hi col·laborà amb fèrvid entusiasme — guardem unes lletres de Domènec molt amables i molt comunicatives— recordem la memòria de l'amic del poble, del sincer— encara que pessí als *catòlics intolerants*, mala *cuca* que envaeix l'esperit de la nostra terra—i humà Cristòfor de Domènec. Tot guardant per a una altra ocasió parlar-ne amb l'estensió que es mereix.

Descansi amb *més pau* que l'any passat aquest home íntegre i tan ple de bonhomia que traspassà del món dels *vius*.

El pacte Kellogg

D'ençà de Wilson fins al pacte Kellogg, han anat madurant, entre els diplomàtics, les idees pacifistes. Solidificades en el poble americà—amic d'avançar i treballar en santa pau — tenien que reflectir entre els seus ministres, puix que allà tenen la sort d'eleger-los a la seva imatge i semblança.

No mataràs. Oblidats durant segles aquests dos mots del decàleg, que són tot un programa, l'afany de domini i l'orgull desmesurat ens han habitat a esguardar les guerres com un fenomen natural. Els lligams del pacte, que ha fet moure un corrent universal d'opinió favorable, poden resoldre amistosament els conflictes que vagin presentant-se. Encara que no creiem que poguem posar punt final a totes les injustícies ni destruir l'hegemonia dels pobles forts damunt dels febles, no podem dubtar en l'esmortuïment de l'esperit bèl·lic. Això, en mig del desgavell soviètic-feixista que enlota Europa, seria un pas, si no es topa amb la infinitat d'interessos creats que, com en una llei seca qualsevol, es disposen a fer una forta resistència a l'acabament dels conflictes armats.

D'espatlles a la civilització?

Que cada cosa està al seu lloc ens ho demostra una necessitat inaguantable que tot sovint fa actuar en sentit humanitari, caritatiu i generós, als que estan posseïts de sentiments nobles i es recorden dels sofriments i privacions que entelen l'existència dels desvalguts. Els malalts del nostre hospital, que com a tals són sempre dignes de llàstima, mogueren la compassió d'uns quants joves de la localitat i per a aliviar el seu estat i ajudar fins on fos possible a escursar el seu captiveri, fou celebrada una festa taurina i matant sis vadellots, cosa que resultà del màxim divertiment i expansió de molts olotins i comarcans i serví de bon ajud als pobres malalts.

Es de lamentar que en ple segle XX subsisteixin «divertiments renyits amb la vertadera civilitat. Creada fa poc la «Protectora d'Animals i Plantes» de la nostra ciutat, voldriem que la seva labor contra els espectacles dedicats a matar — martiritzant-los — uns animals que no han comès altra delictes que haver nascut on encara perduren semblants costums, pogués ésser ben fructífera, car no dubtem que tot el que tendeixi a combatre els sofriments dels irracionals trobarà bon apoi entre les persones cultes de tots els estaments. El confrare «El Deber» en article del 26 del passat agost ens en dóna la raó. Tots els veïns surten a apostrofar al carreter qui pega llur cavall i el denuncien a les autoritats fent gala de bons sentiments, però suporten el fet de presenciar la mort a punxades d'unes bèsties excita-des a fer un joc que ni elles mateixes voldrien.

Es que vivim d'esquena a la civilització?

Parlar net

Sembla que també serà un fet la creació d'una entitat disposada a emprendre campanyes contra el mal parlar. Es aquesta una tasca que mereix totes la nostra simpatia i li desitgem que amb tanta discreció com energia pugui influir en un saludable canvi de costums. Recordi's, però, que si bé és cert que Catalunya és de les menys depurades en les dites habituals no cal donar-ne la culpa als qui les usen precisament.

Resultat advers

El «F. C. Barcelona» en el recent viatge a Amèrica no ha pas anat a recollir els llorers que molts esperaven. Si bé ens sap greu i el nostre desig hauria també estat que els simpàtics jugadors haguessin prosseguit en la seva aureola de triomfa, no calia pas fer-se tantes il·lusions. Cal no oblidar que estem en un país on el cultiu de la cultura física és encara una cosa relativament nova en comparació de la majoria d'ambdós continents. Els resultats de les Olimpíades ens van repetint tots els anys la insignificància nostra. Ben baixet que ningú no ho senti ja podem assegurar que estem vivint

unes quantes dotzenes d'anys enrera. I si el «Barcelona» s'ha sabut imposar a voltes en una forma categòrica, la seva posició a l'Argentina no ha pas estat cap fracàs.

Conferència de Rovira i Virgili a l'Ateneu Barcelonès sobre Pi i Margall.

Rovira i Virgili, veritable apòstol del periodisme i l'home polemista que amb més seny ha portat a la discussió, del llibre de Josep Pla, unes quantes lloables i documentades consideracions, va donar, i davant d'una nombrosa i escollida concurrència, una interessantíssima conferència a l'Ateneu, enaltint com es mereix la persona i obra de Pi i Margall.

Publicacions de Festa Major

Sembla que ha estat l'any dels programes i publicacions. El senyor Triadú en publicà un molt interessant. «L'Abella d'Or», nn altre, amb col·laboració local de Candi Agustí, Josep M.ª Garganta, Josep Munteis, Antoni Dot, Xavier Riera, J. Puijula, Lu Pascual, Francesc Vayreda, Josep M. Mir Mas de Xexàs i les damiselles Rosa Sacrest i M.ª Mercè Devesa. També En Miquel Pagès ha recollit en un elegant fascicle algunes caricatures locals, sota el títol «The Olot Opinion». I el nostre company i amic En J. M. Mir Mas de Xexàs ha posat a la venda una divertida «Auca de la Festa Major d'Olot». Programa Festiu, on s'hi acoblen costums, actes i personatges de la vida local, sense cap mena de sátira mortificant.

També és d'un bon gust el Programa del «Centre Catòlic», editat per P. Aubert.

El Pare Rafel de Mataró

Aquest excel·lent amic i cultíssim col·laborador nostre que residia en el convent de P. P. Caputxins de la nostra ciutat des de feia dos anys, ha estat destinat al convent de l'Ajuda, a Barcelona. Sentim vivíssimament el trasllat de l'amic caríssim que en ben poc temps de vida intel·lectual pública s'ha fet un prestigi sòlid en el camp de la crítica literària i filosòfica. Ja sap el Pare Rafel que aquí a Olot hi deixa amics fidels que no l'oblidaran i que entre aquests tenim l'honor de comptar-nos nosaltres.

Una solemnitat caputxina

A mitjans de Juliol els P. P. Caputxins d'Olot celebraren solemnement el quart centenari de la fundació de llur gloriosa Ordre. Fou remarcable la vetllada a l'Orfeó Popular Olotí en la qual parlaren amb molta competència sobre l'obra caputxina a Olot, a Catalunya i a les missions catalanes d'Amèrica els P. P. Nolasco d'El Molar, Basili de Rubí i Ricard d'Olot respectivament.

Digué unes interessants paraules liminars el P. Rafel de Mataró i clogué l'acte l'il·lustre P. Miquel d'Espugues que passava uns quants dies a Olot i que aprofità també la seva estada per fer el panegíric de Sant Bonaventura el dia d'aquest Sant; no cal dir que fou un sermó interessantíssim. Cal felicitar els P. P. Caputxins i molt especialment el Guardià, P. Ezequiel de Mataró, per la celebració d'aquests actes.

OBITUARI

Pilar Aulet, viuda de Marian Vayreda

Després de calmosa i llarga malaltia ha mort la bonada i intel·ligent dama Pilar Aulet, digne muller que fou del malaguanyat novel·lista i pintor olotí, glòria de les nostres lletres, Marian Vayreda. Exemplar, de compenetració i intel·ligència mútua, fou el matrimoni Vayreda-Aulet.

Rebin els seus fills que la ploren, el nostre més sentit pèsam.

Maria del Carme Montaner

El dia 7 d'Agost moria a Barcelona, als 85 anys, la senyora Maria del Carme Montaner i Serra, muller del nostre caríssim amic i il·lustre col·laborador Josep M. Capdevila. Fou una dama virtuosa i amable, model acabat d'esposes i de mares; posseïa, a més, una cultura poc comuna. En aquestes hores de profundíssima dolor, l'amic Capdevila tindrà el consol suprem de la resignació, que en aquest cas s'acompanya de la seguretat que, humanament dona la virtuosa vida de la difunta. Rebi l'amic estimat el nostre més sentit condol, que estenem a tota la seva família, especialment a l'amic benivolgut i distingit col·laborador Antoni de Bolós.

Sebastià Sans i Bori

També ha mort, a Arenys de Mar, el veterà escriptor Sebastià Sans i Bori. Nat a Barcelona de pares sitgetans, en 1852, pertanyia a la generació d'En Verdagner i d'En Guimerà, de Mossèn Collell i En Narcís Oller: havia versegat molt, sobretot en el gènere humorístic; tenia un humorisme pitarresc, de riulla grassa, que el feu molt popular en altre temps; basti dir que d'un periòdic satíric carlí titolat *Lo Burinot* que ell dirigia se n'arribaren a tirar 18.000 exemplars. Havia viscut a Olot una vintena d'anys, del 92 al 12, aproximadament i hi havia tingut molt bones amistats; havia intervingut molt en aquells anys en la nostra vida cultural.

Exposicions

Exhibeixen aquarel·les, olis, caricatures i dibuixos en el local de l'Escola Municipal de Música, els aprofitats joves, J. Vilà, Miquel Pagès i A. Vila.

També en «Les Tres Portes» de l'Hospici En Mir Mas de Xexàs i En Ramon Barnadas hi exposen algunes de les seves obres.

Aplaçament

L'anunciada conferència que devia donar en una entitat de Vilanova i Geltrú el nostre apreciat amic Antoni Dot Arxé, no ha tingut encara lloc degut a que no li ha estat possible posar-se d'acord amb la Junta respectiva, sobre la data que devia ésser celebrada.

Oportunament n'assabentarem als nostres llegidors.

BESTIESES LITERARIES

Reproduïm de «L'Amic de les Arts», número d'Agost:

«Poema de les cosetes, per Salvador Dalí. — A Sebastià Gasch, amb tota l'alegria anti-artística.

Hi ha una coseta petita posada alta en un indret.
Estic content, estic content, estic content, estic content.

Les agulles de cosir es claven en els niquelets dolços i tendres.

La meva amiga té la mà de suro i plena de puntes de París.

Una sina de la meva amiga és una calma garota, l'altra un vesper vellugadís.

La meva amiga té un genoll de fum.

Els petits encisos, els petits encisos, els petits encisos, els petits encisos, els petits encisos, els petits encisos... ELS PETITS ENCISOS, PUNXEN.

L'ull de la perdiu és vermell.

Cosetes, cosetes, cosetes, cosetes. cosetes, cosetes, cosetes, cosetes, cosetes, cosetes, cosetes, cosetes, cosetes, cosetes...

HI HA COSETES, QUIETES COM UN PA.»

Comentari nostre: xifadura, xifadura, xifadura, xifadura i potser més que xifadura: BARRA! No hi ha dret!

Impremta de Pere Aubert. - Carrer Superior, núm. 35. - Olot.

LES MODERNES CONS-
TRUCCIONS ES FAN
AMB

URALITA

Teulades - Tortugades
Dipòsits - Tuberia senzilla
i a pressió - Decoració, etc.

SI GASTEU

URALITA

ESTALVIEU PESSÈTES

AGENT:

JOAN SERRADELL

VILANOVA, 6 : OLOT

TRANSPORTS

ECONOMICS I RÀPIDS

SERVEI DIARI

OLOT - SANT JOAN
RIPOLL - CAMPRODON

OLOT - FIGUERES

COMBINATS A PRO-
VINCIES I EMBARCS

DOMICILI A DOMICILI
A PREUS MOLT ECONOMICS

JOAN SERRADELL

Vilanova, 6 : - : OLOT

**Demaneu arreu
el Sabó Marca**

LA PICADORA

**Es el preferit entre tots pel
seu rendiment i economia**

GRAN TINTORERIA MECÁNICA

DE

RAMON SEGURA

Posa en coneixement del públic en general, que ha establert els seus tallers en forma que tots els seus treballs surtin a la perfecció extrema que pugui desitjar el més exigent dels clients

Es tenyeixen els gèneres negres en color, quedant com nous

Especialitat en dols i rentats en sec en colors a la mostra

Es renten i tenyeixen tota classe de prenes plissades sense desfer

Desinfecció de tota classe de robes

ELS DOLS I ENCARRECS DE COMPROMIS, S'ENTREGUEN AL DIA

**PROVEU-HO I VOS
EN CONVENCEREU**

Tallers: **RONDA FLUVIA**

Despatx: **SAN RAFEL, 29**

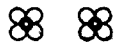
OLLOT

COSTA BRAVA

PALAFRUGELL

Hotel Restaurant de Sant Sebastià

a càrrec de Modest Lladó

COBERTS des de 6 pessetes

Pensió complet 15 pessetes

Pensió per a famílies, a preus módics

Telèfon, 1407

Vidrieria RIGALT

Vitralls d'art, Miralls] de tota mena.

Projectes i pressupostos.

Casanova, 32

BARCELONA

EP!... LA VOSTRA

CASA, PER A

TOTA CLASSE

DE TREBALLS COMERCIALS,
PROGRAMES, ETC. ES LA

IMPREMTA

AUBERT

NOU DE S.^a ANTONI, 7, I SUPERIOR, 35. - OLOT

andorra
sastre
OLOT

LA FLOR DEL PIRINEU

(MARCA REGISTRADA)

Gran Fàbrica de Llangonisses
i embutits fins. Pernils del país i demés
productes del porc.

E S P E C I A L I T A T S
BUTIFARRA CATALANA EN BÚDELL
CULAR. - PERNILS SENSE OS, CUITS
AMB SON PROPÍ SÚC (EN LLAUNES)
DITS EN DOLÇ. - CREMA DE FOIE-
GRAS (TRUFAT). - MORTADELLES.
CAP DE SENGLAR I ALTRES CONSER-
VES DE VIANDES DEL PORC EN
LLAUNES, PROPIES PER HOTELS,
RESTAURANTS, BALNEARIS, COLLES
EXCURSIONISTES, ETZ., ETZ.

BALDIRI DESCALS AUBERT

Olot (Girona). - Apartat de Correus, n.º 5

MOBLES **DECORACIÓ**
INSTAL·LACIONS

Estils Antic i Modern

SECCIO ESPECIAL DE
MOBILIARI LITÚRGIC

Raimond Vayreda
Successor de H. Rocamora

Diputació, 111
(Canta Barrio)
BARCELONA

DEMANEU a tots els establiments:

SABONS

Lagarto y Estrella

Els millors per a rentar la roba

Utils i esplendents obsequis als compradors

DIPOSITARI:

Esteve Hostench Trasfi

Carrer de Girona, 8 : - : **OLOT**

MAGATZEM DE GRANS I VINS

BANC HIPOTECARI D'ESPANYA

Delegació a Catalunya

Plaça de Catalunya, n.º 17 **BARCELONA**

Prèstecs
amortitzables

DE 5 A 50 ANYS A
PROPIETARIS DE FINQUES
RÚSTIQUES I URBANES

Facilitarà informes i fullets,
gratuitament, el Representant
en aquesta comarca

D. LLUÍS AYATS
OLOT

BANCA ARNÚS

SUCCESSORA D'EVARIST ARNÚS

FUNDADA EN 1846

CAPITAL: 10.000,000 DE PESSETES

CASA CENTRAL:

Plaça de Catalunya, 22

CASA MARIU:

Passatge del Relotge, 3

SUCURSALS: BALAGUER, BERGA, CERVERA, FIGUERES,
GIRONA, IGUALADA, LLEYDA, MANRESA, OLOT,
PUIGCERDÀ, SOLSONA, TÀRREGA I VICH.

Sucursal d'Olot: Plaça Alfons XII i Ferrarons, 2

OPERACIONS QUE REALITZA:

Compra-venda i entrega a l'acte de tota classe de títols de contractació corrent

Descompte de cupons i títols amortitzats:

Exàmen de totes les amortitzacions de títols, quins cupons hagin estat pagats en nostres caixes, avisant als interessats cas de resultar algun amortitzat.

Canvi de títols, estampillatge; nacionalització i agregació de fulla de cupons

Subscripció a totes les emissions.

Comptes corrents de títols a la vista, abonant els cupons lliures de

comissió.—Dipòsits de títols en custòdia

Cobrament, descompte i negociació de lletres i demés efectes comercials sobre Plaça, Península i Estrangers.

Cartes de crèdit i girs postals o telegràfics sobre la Península o estranger.

Comptes corrents a la vista en moneda nacional i estrangers amb interès i lliures de comissió.

Imposicions a plaç fix amb abono d'interessos segons els plaços.

Comptes d'estalvis amb interès.

Compra-venda de tota classe de monedes d'or, bitllets o xecs.

Prèstams amb garantia de títols

i totes aquelles especials que integren la Banca i Borsa.

La Banca Arnús disposa d'un servei especial d'estudi financer mitjançant el qual pot facilitar als seus clients informacions sobre tota mena de valors cotitzats a Borsa.—També publica trimestralment un Butlletí d'informació financer que envia gratuïtament a les persones que el sollicitin. Emissions d'emprestits per compte de corporacions oficials i societats industrials.

MODERN HOTEL SANT ESTEVE
d'Anna Bretcha
Sant Rafel, 10 (Teléfon, n.º 6) OLOT

Montat amb confort
Calefacció central
Cambres de banys
Aigua corrent i timbres
elèctrics a totes les
:-:- habitacions :-:-
Dormitoris ben aire-
jats i llum de l'exterior
Cuina de primer ordre
Menjadors en la
:-:- planta baixa :-:-

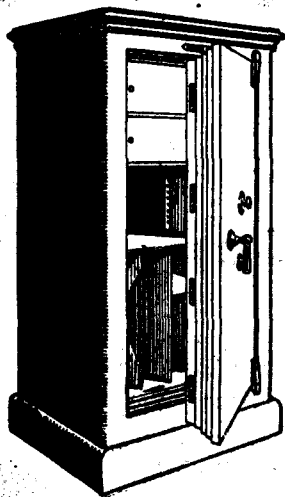
COBERTS I PENSIO A PREUS MOLT LIMITATS

== Situat en el lloc més cèntric de la ciutat ==

CAIXES PER A CABALS

D'ACER
IMPERFORABLE

BASCULES

PIBERNAT

BARCELONA
PARLAMENT 9 i 11

PUBLICITÉ M. MIR. BARNA

LA DONA CATALANA

LA REVISTA QUE ES TROBA A TOTES
LES LLARS CATALANES

Modes, informacions gràfiques, literàries,
dibuixos per a brodats i labors, música
catalana, novel·les, etc., etc.

Continuament, interessants Concursos

PARES, GERMANS,
PROMESOS

RECOMANEU SEMPRE: LA DONA CATALANA

Surt els Divendres 30 Cèntims

MAGATZEM DE ROBES
CASA NYERA
DE
JOAN GUITART

Novetats per a Senyora:

Crespons de seda - Sedes estampades de totes classes

Etamins gran moda   :- :   Georgetts de seda

Llanes de totes classes

REBUDES LES NOVETATS EN TOTS ELS ARTICLES

ESPECIALITAT EN TOTA CLASSE DE GÉNERES NEGRES

Antiga Casa Nyera

Carrer d'Aigua

:-: O L O T :-: